

DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Prop. 91 L

(2016–2017)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i ekteskapsloven og bustøttelova
m.m. (oppgaveoverføring til kommunene)
og lov om overføring av ansvar
for kollektivtransport

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	7	4.1	Gjeldende rett og dagens situasjon	24
2	Bakgrunnen for lovforslagene	9	4.2	Høringsnotatets forslag til endringer	24
2.1	Overføring av oppgaver til kommunene i forbindelse med kommunereformen	9	4.3	Høringen	25
2.1.1	Meld. St. 14 (2014–2015) Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner	9	4.4	Kommunal- og moderniseringsdepartementets vurdering og forslag	26
2.1.2	Stortingets behandling av Meld. St. 14 (2014–2015)	10	4.4.1	Om oppgaveoverføringen	26
2.1.3	Andre saker	11	4.4.2	Om den lovtekniske plasseringen	27
2.2	Høringen	11	4.4.3	Om rapportering på bruk av tilskuddsmidler	27
3	Vigsler som gjøres av notarius publicus (Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet)	15	4.5	Økonomiske og administrative konsekvenser	27
3.1	Gjeldende rett	15	5	Kollektivtransport (Samferdselsdepartementet) ...	29
3.2	Høringsnotatets forslag til endringer	15	5.1	Gjeldende rett	29
3.3	Høringen	16	5.2	Høringsnotatets forslag til endringer	30
3.4	Barne- og likestillingsdepartementets vurdering og forslag	18	5.2.1	Innledning	30
3.4.1	Innledning	18	5.2.2	Forslag til ny lov om overføring av ansvar for kollektivtransport	30
3.4.2	Vigselsmyndighet – hvem som skal gjennomføre vigsler	18	5.2.3	Endringer i yrkestransportloven og jernbaneloven vedrørende kjøp av transporttjenester	34
3.4.3	Hvem skal få tilbud om vigsel i kommunen?	19	5.2.4	Endringer i yrkestransportloven vedrørende løyveansvar	34
3.4.4	Særlig om stedlig kompetanse	20	5.2.5	Endring i yrkestransportloven vedrørende administrasjons-selskap	34
3.4.5	Vigselsmyndighet og ugyldighet ..	20	5.2.6	Særskilt om skoleskyss	35
3.4.6	Vigselsseremonien	21	5.3	Høringen	35
3.4.7	Forskrift om det kommunale vigselstilbudet	21	5.3.1	Generelt	35
3.4.8	Vigselsmyndighet på Svalbard	21	5.3.2	Overføring av ansvar for kollektivtransport	35
3.4.9	Vigselsmyndighet for norske utenriktjenestemenn	22	5.3.3	Ansvar for TT-ordningen	37
3.4.10	Om endringene for øvrig	22	5.3.4	Ansvar for skoleskyss	37
3.4.11	Iverksetting	22	5.3.5	Rapportering og statistikk	38
3.5	Økonomiske og administrative konsekvenser	22	5.4	Samferdselsdepartementets vurdering og forslag	38
4	Det boligsosiale området – tilskudd til etablering i egen bolig og tilskudd til tilpasning av bolig (Kommunal- og moderniseringsdepartementet)	24	5.4.1	Overføring av ansvar for kollektivtransport	38
			5.4.2	Ansvar for TT-ordningen	40
			5.4.3	Ansvar for skoleskyss	40
			5.4.4	Rapportering og statistikk	41
			5.5	Økonomiske og administrative konsekvenser	41

6	Omtale av forskriftsendringer	42	7.2.1	Dagens oppgavefordeling. Gjeldende rett	51
6.1	Innledning	42	7.2.2	Høringsnotatets forslag til endring	52
6.2	Andre oppgaver enn vigsel som er lagt til notarius publicus (Justis- og beredskapsdepartementet)	42	7.2.3	Høringen	52
6.2.1	Høringsforslaget	42	7.2.4	Kulturdepartementets vurdering	53
6.2.2	Høringen	43	7.2.5	Økonomiske og administrative konsekvenser	53
6.2.3	Justis- og beredskapsdepartementets vurdering	43	7.3	Hjelpemiddelpolitikken (Arbeids- og sosialdepartementet)	54
6.2.4	Økonomiske og administrative konsekvenser	43	7.4	Reformarbeid knyttet til pleiepenger og omsorgslønn (Arbeids- og sosialdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet)	54
6.3	Vilt- og innlandsfiskforvaltning (Klima- og miljødepartementet) ...	44	7.4.1	Pleiepenger	54
6.3.1	Høringsforslaget	44	7.4.2	Omsorgslønn	55
6.3.2	Høringen	44	7.5	Varig tilrettelagt arbeid (Arbeids- og sosialdepartementet)	55
6.3.3	Klima- og miljødepartementets vurdering	44	7.6	Oppgave- og finansieringsansvaret i barnevernet (Barne- og likestillingsdepartementet)	56
6.3.4	Økonomiske og administrative konsekvenser	45	7.7	Overføring av ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten fra fylkeskommunene til kommunene (Helse- og omsorgsdepartementet)	56
6.4	Forurensning (Klima- og miljødepartementet)	45	7.8	Overføring av ansvar for enkelte rehabiliteringstjenester fra spesialisthelsetjenesten til den kommunale helse- og omsorgstjenesten (Helse- og omsorgsdepartementet)	57
6.4.1	Høringsforslaget	45	7.9	Finansieringsansvar for pasientreiser (Helse- og omsorgsdepartementet)	58
6.4.2	Høringen	45	7.10	Forsøksordning med overføring av driftsansvar for distriktspsykiatriske sentre til kommunene (Helse- og omsorgsdepartementet)	58
6.4.3	Klima- og miljødepartementets vurdering	46	7.11	Opptappingsplan for rusfeltet (2016–2020) (Helse- og omsorgsdepartementet)	59
6.4.4	Økonomiske og administrative konsekvenser	46	7.12	Sekretariat for forlikrådet (Justis- og beredskapsdepartementet)	59
6.5	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (Landbruks- og matdepartementet)	47	7.13	Forenkling av utmarksforvaltningen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet) ...	59
6.5.1	Høringsforslaget	47	7.14	Forenklinger mv. i plan- og bygningsloven (Kommunal- og moderniseringsdepartementet) ...	60
6.5.2	Høringen	47			
6.5.3	Landbruks- og matdepartementets vurdering	48			
6.5.4	Økonomiske og administrative konsekvenser	48			
6.6	Tilskudd til tiltak i beiteområder (Landbruks- og matdepartementet)	48			
6.6.1	Høringsforslaget	48			
6.6.2	Høringen	48			
6.6.3	Landbruks- og matdepartementets vurdering	49			
6.6.4	Økonomiske og administrative konsekvenser	50			
7	Omtale av oppgaver som håndteres i andre prosesser	51			
7.1	Innledning	51			
7.2	Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av svømmeanlegg (Kulturdepartementet)	51			

7.15	Forvaltning av verneområder (Klima- og miljødepartementet) ...	60	9	Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget ..	65
7.16	Vannscooterregelverket (Klima- og miljødepartementet)	60	9.1	Merknader til endringer i lov om ekteskapsloven og lov om notarius publicus (Barne- og likestillings- departementet og Justis- og beredskapsdepartementet)	65
7.17	Motorferdsel i utmark (Klima- og miljødepartementet) ...	61	9.2	Merknader til endringene i bustøtteleova (Kommunal- og moderniseringsdepartementet) ...	66
7.18	Tilskudd til verdensarvområdene og utvalgte kulturlandskap i jordbruket (Landbruks- og matdepartementet)	61	9.3	Merknader til ny lov om overføring av ansvar for kollektivtransport (Samferdselsdepartementet)	67
7.19	Konsesjonsbehandling av små vannkraftverk m.m. (Olje- og energidepartementet)	61			
7.20	Ansvarsfordelingen mellom forvaltningsnivåene for det offentlige vegnettet (Samferdselsdepartementet)	61		Forslag til lov om endringer i ekteskapsloven og bustøtte- lova m.m. (oppgaveoverføring til kommunene)	70
7.21	Lokal nærings- og samfunns- utvikling (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet)	62		Forslag til lov om overføring av ansvar for kollektivtransport	72
8	Økonomiske og administrative konsekvenser	64			

DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Prop. 91 L

(2016–2017)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i ekteskapsloven og bustøttelova m.m. (oppgaveoverføring til kommunene) og lov om overføring av ansvar for kollektivtransport

*Tilråding fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet 5. april 2017,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Denne proposisjonen inneholder forslag til lovendringer knyttet til overføring av oppgaver til kommunene i forbindelse med kommunereformen. Proposisjonen er en oppfølging av Meld. St. 14 (2014–2015) *Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet sendte 1. juni 2016 ut et samlet høringsnotat om oppgavene, med høringsfrist 1. oktober 2016. Oppsummering av høringen er omtalt i kapittel 2.2 og under omtalen av de enkelte forslagene. Proposisjonen opprettholder i all hovedsak forslagene til lovendringer som inngikk i høringsnotatet.

Proposisjonen inneholder forslag til lovendringer på fagområder som forvaltes av følgende departementer: Barne- og likestillingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Samferdselsdepartementet (kapittel 3–5). Dette dokumentet er dermed en samleproposisjon som fremmes av Kommunal- og moderniseringsdepar-

tementet, i samarbeid med berørte departementer, som ledd i Kommunal- og moderniseringsdepartementets samordningsansvar for kommunereformen. Lovforslagene er samlet i to lover: *Lov om endringer i ekteskapsloven og bustøttelova (oppgaveoverføring til kommunene)* og *Lov om overføring av ansvar for kollektivtransport*. Merknadene til de enkelte bestemmelsene i lovforslagene framgår av kapittel 9.

Vigselsmyndigheten som i dag ligger hos domstolene foreslås overført til kommunene (kapittel 3). Det foreslås å legge myndigheten til ordførere, varaordførere og kommunalt ansatte eller folkevalgte som kommunestyret gir slik myndighet. Forslaget innebærer en lovfestet plikt til å ha et kommunalt vigselstilbud for egne innbyggere, og for personer som ikke er bosatt i Norge. Kommunens alminnelige vigselstilbud til disse gruppene skal være gratis. Dersom kommunen åpner for at vigsler kan skje utenfor kommunens ordinære lokaler, utover ordinære åpningstider

eller for brudefolk som ikke er bosatt i kommunen, kan kommunen kreve dekket merkostnader ved dette. Forslaget innebærer endringer i ekteskapsloven og i lov om notarius publicus.

Det foreslås at ansvaret for tilskudd til etablering i egen bolig og tilskudd til tilpasning av bolig overføres fra Husbanken til kommunene (kapittel 4). Midlene innlemmes i rammetilskuddet til kommunene, samtidig som det lovfestes at det skal være en kommunal oppgave å gi økonomisk hjelp til boligetablering og boligtilpasning. Forslaget om lovfesting gir ikke rettigheter for enkeltindivider, men kommunene får en plikt til å vurdere søknader om tilskudd til boligetablering og boligtilpasning. Kommunene skal avgjøre om den enkelte skal tildeles tilskudd, etter en skjønnsmessig vurdering av den enkeltes situasjon og ut fra ordningens formål om å bidra til etablering og tilpasning av bolig for vanskeligstilte. Forslaget innebærer endringer i bustøttelova, som endrer navn til «lov om bustøtte og kommunale bustadstilskot».

Ansvaret for kollektivtransport foreslås overført fra fylkeskommunene til store kommuner etter søknad og på bestemte vilkår (kapittel 5). Det er kun det kollektivansvaret som i dag ligger i fylkeskommunen det er aktuelt å overføre til store kommuner, med unntak av fergerutene i fylkes- og riksvegsambandet og ansvaret for skoleskyss. Kollektivtransport er i denne sammenheng derfor begrenset til å omfatte rutetransport med motorvogn og fartøy, det vil si buss og båt, samt sporveier, tunnelbane, forstadsbane og lignende sporbundet transportmiddel, det vil si trikk, t-bane og bybane. Som kollektivtransport omfattes transportordninger til fritidsreiser for funksjonshemmede brukere som ikke uten betydelige ulemper kan bruke det ordinære rutetilbudet (TT-ordningen). Vilkårene kommunene må oppfylle for å kunne overta ansvaret for kollektivtransporten, er at kommunen omfatter et område som utgjør en felles bolig-, arbeids- og serviceregion (geografisk funksjonelt område) og har et tilstrekkelig

markedsgrunnlag til å kunne gi befolkningen et ønsket kollektivtransporttilbud innenfor en samfunnsøkonomisk akseptabel kostnad. I tillegg er det et vilkår at det inngås et samarbeid med fylkeskommunen om å sikre et helhetlig kollektivtilbud i hele fylket. Det foreslås at kommunen skal kunne overta det fylkeskommunale ansvaret for drift og kjøp av kollektivtransporttjenester, samt myndighet til å gi løyver for rutetransport. Forslaget innebærer at fylkeskommunen fremdeles skal ha ansvaret for drift og kjøp av transporttjenester og tildeling av løyver i den øvrige delen av fylket, og for ruter som krysser grensen mellom kommunen og øvrige kommuner i fylket. Det foreslås ny lov om overføring av ansvar for kollektivtransport. Forslaget innebærer også endringer i yrkestransportloven og jernbaneloven.

Regjeringen legger stor vekt på at Stortinget skal få et samlet bilde av hvilke oppgaver det tas sikte på å overføre til kommunene. Enkelte oppgaver, for eksempel på landbruks- og matområdet og klima- og miljøområdet, dreier seg om forskriftsendringer eller økonomiske virkemidler, som ikke krever lovendring. På enkelte områder er det vurdert som mest hensiktsmessig å håndtere lovendringer i andre prosesser enn i denne proposisjonen. Eksempler på dette er oppgave- og finansieringsansvaret i barnevernet og ansvaret for tannhelsetjenesten, hvor det fremmes egne proposisjoner våren 2017. For å gi Stortinget et samlet bilde av oppgaveoverføringene, er det tatt inn en omtale av forskriftsendringer og oppgaver i andre prosesser i hhv. kapittel 6 og 7 i denne proposisjonen. Kapittel 8 gir en overordnet omtale av økonomiske og administrative konsekvenser knyttet til overføring av oppgaver til kommunene. Økonomiske og administrative konsekvenser av de konkrete forslagene til lovendringer omtales under de enkelte oppgavene.

I kommunereformen er det lagt opp til sammenslåinger i perioden 2018–2020. De fleste oppgavene foreslås overført til kommunene fra 2020, når hovedvekten av nye kommuner etableres.

2 Bakgrunnen for lovforslagene

2.1 Overføring av oppgaver til kommunene i forbindelse med kommunereformen

Siden forrige kommunereform, for 50 år siden, har kommunene fått stadig flere oppgaver og mer ansvar, for eksempel innen helse- og omsorgstjenestene, opplæring, barnevern og på klima- og miljøområdet. Tjenestene kommunene skal yte til sine innbyggere har i løpet av de siste tiårene blitt mer komplekse og krever høy kompetanse.

Mange kommuner har utfordringer med å rekruttere og å holde på arbeidstakere med etterspurt kompetanse. Denne utfordringen vil bli enda større i årene som kommer. Det vil bli en økende konkurranse om kompetent arbeidskraft. Samtidig står kommunene overfor en demografisk utvikling som gir en økt andel eldre og færre i yrkesaktiv alder. Det vil forsterke utfordringene i mange kommuner. Befolkningen forventer flere og bedre tjenester. Økt privat kjøpekraft og velferd bidrar til at innbyggernes forventninger til kvaliteten på og omfanget av de kommunale tjenestene øker.

For å styrke kommunene gjennomfører regjeringen en kommunereform som skal gi større og sterkere velferdskommuner. Målet for reformen er å sikre gode og likeverdige tjenester til innbyggerne, en mer helhetlig og samordnet samfunnsutvikling, bærekraftige og økonomisk robuste kommuner og et styrket lokaldemokrati. Kommunereformen skal gi kommunestyrene økt innflytelse over forhold som er viktige for innbyggerne. Reformen skal gi sterkere kommuner med bedre kapasitet og kompetanse til å ivareta og videreutvikle velferdstilbudet til innbyggerne, og muligheter til å utvikle bærekraftige og gode lokalsamfunn. Det handler om å utvikle velferd og lokalt folkestyre i store og små lokalsamfunn til det beste for innbyggerne, næringslivet og lokalsamfunnet. Behovet og målene for kommunereformen er nærmere omtalt i en egen proposisjon om endringer i kommunestrukturen, som legges fram samtidig med denne proposisjonen.

Regjeringen vil overføre flere oppgaver til kommunene. Dette vil gi økt makt og myndighet,

og dermed økt lokalt selvstyre. Flere oppgaver vil gi kommunene mulighet til å utvikle et mer helhetlig og sammenhengende tjenestetilbud til innbyggerne, samtidig som det vil bidra til å skape større interesse for lokalpolitikken. Flere oppgaver vil styrke kommunene som viktige lokaldemokratiske organer for sine innbyggere.

2.1.1 Meld. St. 14 (2014–2015) Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner

Kommunal- og moderniseringsdepartementet fremmet 20. mars 2015 Meld. St. 14 (2014–2015) *Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner*. I meldingen foreslo regjeringen overføring av oppgaver til kommunene på en rekke områder i forbindelse med kommunereformen: Tannhelsetjenesten, rehabiliteringstjenester, arbeids- og utdanningsreiser, basishjelpemidler, idrettsfunksjonell godkjenning av svømmeanlegg, tilskudd til frivilligsentraler, tilskudd til etablering i egen bolig og den personrettede delen av tilskudd til tilpasning av bolig, vigsler utført av notarius publicus, kompetanse til å utføre notarialforretninger, forvaltningsansvar for deler av regelverket for jakt og fiske, enkelte oppgaver etter forurensningsloven, og tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket, utvalgte kulturlandskap i jordbruket, verdensarvområdene og til tiltak i beiteområder. Videre ble det varslet at varig tilrettelagt arbeid i skjermte sektor og ordinær bedrift skal utredes med sikte på overføring, og at det kan iverksettes en forsøksordning der driftsansvaret for distriktpsikiatriske sentre (DPS) overføres til noen forsøkskommuner med tilstrekkelig kapasitet og kompetanse.

Meldingen omtalte i tillegg en rekke andre prosesser som berører ansvarsdelingen mellom forvaltningsnivåene: Oppgave- og finansieringsansvaret i barnevernet, familieverntjenesten, oppgaver på politiområdet, ansvarsdelingen mellom forvaltningsnivåene for det offentlige vegnettet, stortingsmelding om primærhelsetjenesten, opptrappingsplaner for henholdsvis rusfeltet og rehabiliteringsfeltet, finansieringsansvaret for pasienttransport, reformarbeid knyttet til pleiepenger,

hjelpestønad og omsorgslønn, forenkling av utmarksforvaltningen, utviklingsavtaler på planområdet, forenkling av plandelen i plan- og bygningsloven, konsesjonsbehandling av mikro-, mini- og småkraftverk, endringer i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag- og vannscooterregelverket.

I meldingen ble det lagt til grunn at generalistkommunesystemet fortsatt skal være hovedmodell for kommunesektoren, og at nye oppgaver som hovedregel skal overføres til alle kommuner. Den viktigste begrunnelsen for dette er at generalistkommunesystemet bidrar til en oversiktlig offentlig forvaltning for innbyggerne, og mindre sektorisering og færre gråsoner. Meldingen åpnet likevel for å overføre enkelte nye oppgaver, som videregående opplæring og kollektivtransport, kun til de største kommunene. To forutsetninger ble lagt til grunn for overføring av oppgaver til de største kommunene. For det første må storkommunene være i stand til å løse oppgavene på en god måte, herunder inneha tilstrekkelig kapasitet og kompetanse og utgjøre geografisk funksjonelle områder. For det andre må oppgaveløsningen i områdene utenfor storkommunene kunne håndteres på en måte som sikrer likeverdig løsning av oppgavene. Befolkningsgrunnlag og geografiske avstander vil være sentrale faktorer i den sammenheng. Meldingen åpnet ikke for at de største kommunene, som får en bredere oppgaveportefølje enn øvrige kommuner, kan utgjøre egne fylker.

Noen av oppgavene som ble omtalt i meldingen er basert på lover som gir visse grupper av innbyggere individuelle rettigheter til visse tjenester, eksempelvis tannhelsetjenesteloven. Regjeringen vil videreføre disse rettighetene når ansvaret overføres til kommunene.

Regjeringen vil redusere den statlige detaljstyringen, og har de siste årene arbeidet blant annet med innlemming av utvalgte øremerkede tilskudd. I meldingen ble det varslet at «Regjeringen har satt i gang et arbeid med en generell gjennomgang av den statlige styringen av kommunene, med sikte på redusert detaljstyring av større kommuner.» Ett av siktemålene er bedre koordinering og effektivisering av statlig tilsyn overfor kommunene. I meldingen omtalte departementet behovet for å innhente oppdatert kunnskapsgrunnlag om effekt og hensiktsmessighet av statlig tilsyn overfor kommunene. Det er også behov for å innhente opplysninger om omfang som grunnlag for å følge utviklingen over tid. Departementet har i perioden siden forrige stortingsmelding innhentet flere kartlegginger, som vil være en del av kunnskapsgrunnlaget for den varslede gjennomgangen av

statlig tilsyn med kommunesektoren. Blant disse er Difi-notat 2015:03 *Om fylkesmannens tilsyn med kommunepliktene – en kartlegging*. Notatet viser at det ikke synes å være noen vesentlig endring i omfanget av tilsyn de siste ti årene. Difi-rapport 2016:5 *Statens tilsyn med kommunene* viser at tilsyn oppleves som nyttig, bidrar til læring og til bedre kommunale tjenester. Resultatet av gjennomgangen vil bli lagt fram for Stortinget i kommuneproposisjonen for 2018, sammen med en orientering om arbeidet med regjeringens satsingsområde 8 Levende lokaldemokrati.

2.1.2 Stortingets behandling av Meld. St. 14 (2014–2015)

Stortinget behandlet Meld. St. 14 (2014–2015) 9. juni 2015 på grunnlag av Innst. 333 S (2014–2015) *Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner*. Flertallet i kommunal- og forvaltningskomiteen sluttet seg til meldingens forslag om oppgaveoverføringer, med noen unntak: Ansvaret for videregående opplæring skal fortsatt ligge hos fylkeskommunen, mens arbeids- og utdanningsreiser og familievernet skal forbli et statlig ansvar. Flertallet ga sin tilslutning til at kollektivtransport kan overføres til store kommuner på de vilkår som skisseres i meldingen, forutsatt at det inngås et samarbeid/partnerskap med det øvrige fylket/regionen om å sikre et helhetlig kollektivtilbud i regionen.

I tillegg ba flertallet om at det må vurderes å øke det kommunale selvstyret innenfor skiltpolitikken, som i dag ligger hos Statens vegvesen, samt å øke det kommunale selvstyret innenfor fastsetting av skrivemåte og navn innenfor adresse- og skiltprosjekt. Flertallet ba også om at det vurderes å øke det kommunale ansvaret for finansiering av skoleskyss for grunnskoleelever. Flertallet ba videre regjeringen komme tilbake med forslag til en bedre samordning av den kommunale og den statlige delen av NAV. Flertallet mente også at kommunenes mulighet for å utvide selvkostområdet innenfor vann, avløp og renovasjon gjennom et mer helhetlig miljøgebyr bør utredes. Oppfølgingen av de ovennevnte oppgavene er omtalt i Prop. 123 S (2015–2016) *Kommuneproposisjonen 2017*, og omtales derfor ikke nærmere i denne proposisjonen.

Flertallet ba også om at oppgavene til et nytt regionalt folkevalgt nivå gjennomgås, og at det legges fram et forslag for Stortinget i en stortingsmelding våren 2016. Kommunal- og moderniseringsdepartementet la 6. april 2016 fram Meld.

St. 22 (2015–2016) *Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver*. Departementet legger fram en egen proposisjon om regionalt folkevalgt nivå samtidig med denne proposisjonen.

Flertallet i kommunal- og forvaltningskomiteen støttet forslaget om at det skal utredes en hjemmel som avklarer hvordan man gjennom pålagt interkommunalt samarbeid skal sikre tjenestekvalitet og rettssikkerhet for innbyggerne i tilfeller der en kommune ikke kan ivareta dette ansvaret. Kommunal- og moderniseringsdepartementet arbeider med et forslag om en generell hjemmel i kommuneloven for å pålegge kommuner interkommunalt samarbeid, for de tilfeller der en kommune selv ikke er i stand til å utføre sine oppgaver på faglig forsvarlig måte. Formålet med bestemmelsen er å sikre kvalitet og likeverdighet i tjenestetilbudet til innbyggerne i hele landet. Vilkårene for å pålegge samarbeid skal være strenge, slik at samarbeid kun skal kunne pålegges i unntakstilfeller.

2.1.3 Andre saker

Kommunal- og moderniseringsdepartementet jobber også med andre saker som skal styrke kommunenes selvstyre. Her nevnes to sentrale tema som er i prosess nå.

For å styrke det kommunale selvstyret og bidra til et levende lokaldemokrati, mener regjeringen kommunene i større grad må få adgang til en uavhengig prøving av rettslige tvister med staten. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har derfor nylig fremmet en proposisjon for Stortinget med forslag om at kommuner i egenskap av offentlig organ skal kunne reise sak for domstolene mot staten om gyldigheten av statlige avgjørelser. I proposisjonen foreslås det også å redusere statlige klageinstansers adgang til å overprøve kommunenes utøvelse av det frie skjønnet. Statlige klageinstanser skal etter forslaget legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøvingen av kommunenes frie skjønn.

Etter gjeldende praksis kontrolleres kommunenes utkast til kommunevåpen av Arkivverket før det godkjennes av Kongen i statsråd. Som et ledd i arbeidet for styrket lokaldemokrati og enklere regelverk, foreslo Kommunal- og moderniseringsdepartementet i høringsnotat av 14. desember 2016 å oppheve denne statlige godkjenningssystemet og flytte ansvaret for å fastsette kommunevåpen til den enkelte kommune. I samme høring foreslo departementet å oppheve lov om flagging på kommunenes offentlige bygninger. Loven leg-

ger begrensninger for hvilke flagg kommunen kan flagge med. En oppheving av loven innebærer at det ikke lenger vil være noen krav om godkjenning av Kongen for å kunne benytte kommunevåpenet i et kommuneflagg, og at kommunene kan flagge med andre flagg og andre symboler enn kommunevåpenet.

2.2 Høringen

Som oppfølging av Stortingets behandling av Meld. St. 14 (2014–2015), sendte Kommunal- og moderniseringsdepartementet 1. juni 2016 ut et samlet høringsnotat om nye oppgaver til større kommuner. Frist for å avgi høringsuttalelser ble satt til 1. oktober 2016. Høringsnotatet inneholdt forslag til lov- og forskriftsendringer knyttet til følgende oppgaver:

- Vigsler som i dag gjøres av notarius publicus
- Andre oppgaver som er lagt til notarius publicus
- Vilt- og innlandsfiskforvaltning
- Enkelte oppgaver etter forurensningsloven
- Tilskudd til etablering i egen bolig og tilskudd til tilpasning av bolig
- Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av svømmeanlegg
- Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
- Tilskudd til tiltak i beiteområder
- Kollektivtransport

Det ble bedt særskilt om høringsinstansenes innspill til disse forslagene.

Noen oppgaveendringer skal håndteres i andre løp enn i denne proposisjonen. Disse oppgaveendringene var nevnt i et eget kapittel i høringsnotatet til informasjon, men var ikke en del av selve høringen. Disse endringene følges opp i egne prosesser fastsatt av de enkelte departementene. De ble kun omtalt i høringsnotatet for å gi høringsinstansene et samlet bilde av hvilke oppgaver regjeringen tar sikte på å overføre til kommunesektoren.

Dette gjelder blant annet:

- Tannhelsetjenester
- Basishjelpemidler
- Oppgave- og finansieringsansvaret i barnevernet
- Oppgaver på rehabiliteringsområdet
- Tilskuddsordning under Landbruks- og matdepartementets område
- Konesjonsbehandling av små vannkraftverk
- Enkelte oppgaver på politiområdet

Endringer i ekteskapsloven og bustøttelova m.m. (oppgaveoverføring til kommunene) og lov om overføring av ansvar for kollektivtransport

Eventuelle høringsuttalelser knyttet til oppgaver som går i andre løp omtales ikke i denne proposisjonen, men håndteres i departementenes egne prosesser.

Høringsnotatet ble sendt på bred høring til mer enn 700 adressater. Følgende instanser fikk saken på høring:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV)
 Barneombudet
 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
 Brønnøysundregistrene
 Datatilsynet
 Direktoratet for forvaltning og IKT
 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
 Domstoladministrasjonen
 Forbrukerombudet
 Forbrukerrådet
 Foreldreutvalget for grunnskolen
 Fylkesmennene
 Helsedirektoratet
 Helseforetakene
 Husbanken
 Innovasjon Norge
 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, IMDi
 Konkurransetilsynet
 Landbruksdirektoratet
 Likestillings- og diskrimineringsnemnda
 Likestillings- og diskrimineringsombudet
 Mattilsynet
 Miljødirektoratet
 Norges Bank
 Regionale helseforetak
 Riksantikvaren
 Riksarkivet
 Skattedirektoratet
 Statens helsetilsyn
 Statens kartverk
 Statens råd for likestilling av funksjonshemmede
 Statens seniorråd
 Statens vegvesen Vegdirektoratet
 Statistisk sentralbyrå
 Sysselmannen på Svalbard
 Utdanningsdirektoratet
 Utlendingsdirektoratet

Nord universitet
 Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)
 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
 Universitetet i Agder
 Universitetet i Bergen

Universitetet i Oslo
 Universitetet i Stavanger
 Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet

Riksrevisjonen
 Sametinget
 Sametingets ungdomspolitiske utvalg, SUPU
 Sivilombudsmannen

Høyesterett
 Lagmannsrettene
 Tingrettene

Fylkeskommunene
 Kommunene
 Longyearbyen lokalstyre

Den norske kirke
 Likestillingssenteret

Advokatforeningen
 Akademikerne
 Arbeidsgiverforeningen Spekter
 ASVL – Arbeidsgiverforeningen for vekst- og atføringsbedrifter

Bedriftsforbundet
 Delta

Den norske legeforening
 Den norske Revisorforening

Dommerforeningen
 Elevorganisasjonen

Fagforbundet
 Fellesforbundet

Fellesorganisasjonen (FO)
 Finansnæringens Hovedorganisasjon

Forbund for kommunal økonomiforvaltning og skatteinnfordring

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
 Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon

Innvandrerne Landsorganisasjon, INLO
 Juristforbundet

Kollektivtrafikkforeningen
 KS

KS Bedrift
 Landsorganisasjonen i Norge (LO)

Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner

Landssammenslutningen av vertskommuner
 Miljøstiftelsen Bellona

MIRA-senteret
 Nasjonalforeningen for folkehelsen

Natur og ungdom
 Naturviterne

NHO Service

Norges Blindeforbund
 Norges Bondelag
 Norges handikapforbund
 Norges Idrettsforbund
 Norges jeger- og fiskerforbund
 Norges kommunerevisorforbund
 Norges naturvernforbund
 Norges skogeierforbund
 Norsk Bonde- og Småbrukarlag
 Norsk Ergoterapeutforbund
 Norsk Forbund for utviklingshemmede
 Norsk forening for bolig- og byplanlegging
 Norsk friluftsliv
 Norsk Fysioterapeutforbund
 Norsk institutt for naturforskning
 Norsk Kiropraktorforening
 Norsk Manuellterapeutforening
 Norsk pasientforening
 Norsk pensjonistforbund
 Norsk rådmannsforum
 Norsk Sau og Geit
 Norsk Studentorganisasjon
 Norsk sykepleierforbund
 NORSKOG
 NTL – Norsk Tjenestemannslag
 Næringslivets hovedorganisasjon
 Parat
 Private barnehagers landsforbund
 Privatpraktiserende Fysioterapeuters Forening
 RI Norge
 SABIMA
 Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner SAFO
 Statens pensjonskasse
 Unio
 Utdanningsforbundet
 Verdens naturfond
 Virke
 Yrkesorganisasjonenes sentralforbund

Det kom inn om lag 150 høringsuttalelser. 11 fylkeskommuner, Oslo kommune, KS og om lag 80 kommuner har avgitt uttalelse. Videre har 9 fylkesmenn, 7 direktorater, Sysselmannen på Svalbard og 16 andre offentlige institusjoner uttalt seg. Det er kommet inn uttalelser fra 21 interesseorganisasjoner, herunder ulike arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner.

Fullstendig oversikt over høringssvarene finnes på regjeringen.no.

Synspunkter fra høringsinstansene til de konkrete lovendringene er oppsummert under omtalen av de enkelte oppgavene i denne proposisjonen. Høringsinstansenes synspunkter på forslag

til forskriftsendringer er også kort omtalt under de aktuelle oppgavene.

I dette kapitlet gis en kortfattet omtale på bakgrunn av *generelle* innspill i høringen, som ikke knytter seg til konkrete oppgaver.

Flertallet av kommunene er positive til overføring av oppgaver, og er enige i intensjonen om å styrke kommunesektoren gjennom oppgaveoverføring. Kommunene er opptatt av at oppgavene må fullfinansieres. Flere kommuner peker på at det må settes av tilstrekkelig tid og ressurser til omstilling og kompetanseheving. Mange kommuner mener likevel at de oppgavene som foreslås overført, ikke vil gi vesentlig effekt i form av økt lokaldemokrati og lokalt folkestyre. Noen kommuner forventer at flere oppgaver blir overført, men få konkretiserer dette nærmere. Noen kommuner mener at oppgaveoverføringene er hensiktsmessige, forutsatt at kommunene blir større. Andre kommuner mener at forslagene til oppgaveoverføringer ikke krever endringer i kommunestrukturen. Flere kommuner uttrykker støtte til generalistkommuneprinsippet, mens et fåtall kommuner mener at større kommuner kan få overført flere oppgaver enn mindre kommuner.

KS, mange kommuner og noen fylkeskommuner mener at forslagene i høringsnotatet i liten grad vil bidra til å oppnå målene med kommunereformen. KS forventer å bli involvert i prosessene som går i egne løp.

Flere av fylkeskommunene er opptatt av at kommunereformen og regionreformen må ses i sammenheng, og mener det er viktig å bevare og styrke fylkeskommunens samfunnsutviklerrolle.

Flere av fylkesmennene er generelt positive til overføring av oppgaver til kommunene. Dette begrunnes blant annet med at oppgaver bør løses på lavest mulig forvaltningsnivå, at det lokale folkestyret bør styrkes og at innbyggerne skal ha god tilgjengelighet til offentlige tjenester. Flere fylkesmenn påpeker imidlertid at de foreslåtte oppgavene ikke i vesentlig grad vil styrke kommunens rolle som lokal samfunnsutvikler. Noen vurderer det også slik at en del kommuner i dag er sårbare med hensyn til fagkompetanse.

Fellesforbundet er enig i at det er behov for å se på oppgavefordeling og på kommunestruktur. Samtidig er de kritiske til den prosessen som regjeringen har lagt opp til, ved at oppgaver og struktur behandles hver for seg. Fellesforbundet mener at regjeringen ikke bør fremme en sak om dette før den framtidige strukturen på det regionale nivået er avklart.

Fagforbundet stiller spørsmål ved de økonomiske og administrative konsekvensene ved over-

føring av mindre forvaltningsoppgaver til kommunene. Fagforbundet mener samtidig at de fleste oppgavene som er foreslått overført er små forvaltningsoppgaver, som ikke vil få store følger for kommuneadministrasjonen, eller bidra til å oppnå intensjonen om økt lokaldemokrati og større oppslutning om lokale prosesser. Fagforbundet mener det er en forutsetning at oppgaveoverføring til kommunene ikke undergraver fylkeskommunens eksistensgrunnlag.

Spekter viser til utredningen om pålagt interkommunalt samarbeid, og er usikker på om dette vil være tilstrekkelig. *Spekter* mener det vil være mer hensiktsmessig å kreve at oppgaveoverføringen har sammenheng med kompetansekraft og størrelsen på kommunen, for på den måten å bidra til kommunesammenslåinger. *Spekter* er usikker på om frivillighetsprinsippet vil ha ønsket effekt, og at man gjennom det som beskrives som en todeling av kommunesektoren vil forsterke forskjellene mellom kommunene, og således bidra til at prinsippet om et likeverdige tjenestetilbud over hele landet settes under press. *Spekter* mener

kommunereformen og regionreformen i større grad burde vært sett i sammenheng for å sikre en optimal fordeling av oppgaver mellom forvaltningsnivåene.

Virke er positiv til kommunereformen, og understreker at målsettingen må være å etablere en kommunestruktur som er tilpasset framtidige utfordringer og oppgaveløsninger. *Virke* peker på at kommunene må ha tilstrekkelig kompetanse og være rustet til å levere gode tjenester til innbyggerne og næringslivet.

Statistisk sentralbyrå (SSB) viser til at et mindre omfang av statlige reguleringer og større lokal beslutningsfrihet, kan tilsi mindre behov for statlig kontroll og oppfølging. Men bredere samfunnshensyn, som et velfungerende lokaldemokrati, brukertilfredshet og veldrevne kommuner, kan også gi økt behov for transparens og informasjon til brukere av offentlige tjenester, velgere i kommunevalg, skattebetalere, forskere og til politikere og ansatte i kommunene. *SSB* mener at det derfor vil kunne bli stilt større krav til kommunene om rapportering til statistikkformål.

3 Vigsler som gjøres av notarius publicus (Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet)

3.1 Gjeldende rett

Det følger av ekteskapsloven § 12 at notarius publicus er vigsler.

Etter lov om notarius publicus § 2 er notarialforretninger utførelse av de oppgavene som er lagt til notarius publicus i lov eller forskrift. Vigsler er en av flere slike oppgaver.

Etter lov om notarius publicus § 1 hører notarialforretninger under tingretten, og dommere ved embetet er notarius publicus. For Svalbard er Sysesmannen notarius publicus. I utlandet er norsk utenriksstjenestemann, eller den han eller hun gir fullmakt, notarius publicus. Det følger også at Kongen ved forskrift kan gi andre notarialkompetanse. Etter forskrift om notarius publicus § 2 hører notarialforretningene i Oslo domssogn under byfogdembetet i Oslo. I tillegg følger det at Politimesteren i Øst-Finnmark har full notarialmyndighet, og andre instanser har en avgrenset notarialmyndighet. Når det gjelder overføring av andre notarius publicus-oppgaver, vises det til kapittel 6.

Dersom ekteskapsvilkårene i ekteskapsloven er oppfylt, kan ekteskap inngås ved at brudefolkene møter for en vigsler.¹ Notarius publicus er én av flere mulige vigslere. Vigsler utføres av dommere i tingrettene og Oslo byfogdembete i egenskap av å være notarius publicus. Domstolleder kan delegerer notarialmyndighet til tjenestemann ved domstolen. Dette innebærer at andre ansatte ved domstolen kan gis myndighet til å foreta vigsler.² Prøving av ekteskapsvilkårene ble overført til folkeregistermyndigheten i 2004, og gjøres av Folkeregisteret ved de regionale skattekontorene. På bakgrunn av prøvingen utstedes en

prøvingsattest, som vigsler skal motta før selve vigselen finner sted.³

3.2 Høringsnotatets forslag til endringer

Barne- og likestillingsdepartementet foreslo i høringsnotat av 1. juni 2016 at myndigheten til å foreta vigsler overføres fra notarius publicus til kommunene. Det ble foreslått å legge myndigheten til ordføreren, varaordføreren og den eller de personer i kommunen som kommunestyret gir slik myndighet. Dette er i samsvar med systemet i ekteskapsloven § 12, hvor vigselsmyndigheten er lagt til personer, og ikke rettssubjekter.

Høringsnotatet la opp til at vigselsmyndigheten skal kunne delegeres til andre enn ordfører og varaordfører. Kommunestyret kan slik sørge for at et tilstrekkelig antall personer i kommunen får vigselsmyndighet. Det ble lagt til grunn at personene med vigselsmyndighet må ha en klar tilknytning til kommunen, enten i form av å være ansatt i kommunen, ansatt på åremål eller folkevalgt. Det ble presisert at delegeringen skal være skriftlig.

I høringsnotatet presiserte departementet at det er viktig å sørge for at de ekteskap som inngås faktisk er gyldige. Det krever blant annet at den som gjennomfører vigselen innehar den nødvendige myndighet etter ekteskapsloven på vigsels-tidspunktet.

I høringsnotatet ble det foreslått at den vigselsmyndigheten som blir lagt til kommunen ved kommunal representant innebærer en lovfestet plikt til å ha et kommunalt vigslestilbud for egne innbyggere. Plikten inntreer hvis minst én av brudefolkene er bosatt i kommunen. For øvrig ble det uttalt at kommunen kan tilby vigsler til andre kommuners innbyggere og utenfor egen kommunegrense, men at det i så fall krever en del prak-

¹ Ekteskapsloven § 12. Vigsler foretas i dag av prest i Den norske kirke, prest eller forstander i et registrert trossamfunn, seremonileder eller tilsvarende i livssynssamfunn som mottar tilskudd etter lov om tilskott til livssynssamfunn av 12. juni 1981 nr. 64, notarius publicus, norsk utenriksstjenestemann eller av særskilt oppnevnt vigsler.

² Forskrift om notarius publicus § 3 første ledd nr. 1.

³ Ekteskapsloven § 14.

tiske avklaringer fra kommunens side, blant annet med tanke på økonomi.

Departementet la i høringsnotatet vekt på at vigselsseremonien fortsatt skal ha et høytidelig preg. Departementet mener det kan ivaretas ved å fastsette noen overordnede rammer for vigslere i kommunens regi. Blant annet ble det vist til betydningen av bruk av egnede lokaler og vigselformularer for seremonien. En forskrift kan også gi regler om delegering av myndighet, om tilbud til egne innbyggere og personer bosatt utenfor kommunen, og om økonomiske forhold. Kommunen kan utover de overordnede rammene tilpasse sitt tilbud til lokale ønsker og prioriteringer.

Høringsnotatet presiserte også at kommunens alminnelige vigselstilbud skal være gratis for kommunens egne innbyggere.

I høringsnotatet ble vigselstilbudet for innbyggere på Svalbard behandlet særskilt. Det ble foreslått å videreføre dagens ordning med at Sysselmannen på Svalbard har vigselmyndighet. Det ble vist til at ordningen fungerer godt, og at departementet derfor mener det ikke er grunn til å endre denne.

3.3 Høringen

Blant de høringsinstansene som har uttalt seg om forslaget, er meningene delte. Et flertall av høringsinstansene som har uttalt seg støtter forslaget om overføring av vigslere, støtter overføring av oppgavene som er foreslått mer generelt, eller uttaler at de kan påta seg oppgavene. I alt gjelder det 47 høringsinstanser:

Kommunene Andøy, Askim, Askøy, Aurskog-Høland, Brønnøy, Finnøy, Fitjar, Fjell, Fredrikstad, Gjerdrum, Gjesdal, Grimstad, Hobøl, Larvik, Lillehammer, Lødingen, Masfjorden, Midtre Gauldal, Moss, Nannestad, Opppegård, Os, Oslo, Rana, Rennesøy, Rollag, Rømskog, Sandnes, Sarpsborg, Seljord, Sola, Sortland, Stavanger, Stord, Time, Tromsø, Trysil, Tysnes, Tønsberg og Vinje, Telemark fylkeskommune, Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Bergen tingrett, Oslo byfogdembete, Domstoladministrasjonen, Sysselmannen på Svalbard og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Noen kommuner sier at de ikke har innvendinger mot forslaget. Det gjelder *Hammerfest, Kristiansand, Rælingen, Trondheim og Trysil*.

16 kommuner har i høringen eksplisitt uttalt at de ikke støtter forslaget om overføring av vigselmyndighet til kommunene, eller at de er skeptiske til forslaget. Det er:

Asker, Bærum, Eidskog, Enebakk, Engerdal, Hå, Klepp, Lardal, Narvik, Nesodden, Ski, Stjørdal, Sørfold, Tinn, Vadsø og Åmot.

Fra de høringsinstansene som har støttet forslaget, har det særlig vært trukket fram at forslaget vil gi bedre tilgjengelighet, både ved at vigslere kan gjennomføres så nær innbyggerne som mulig og ved at det kan gjøres lokale tilpasninger. Flere kommuner har også uttalt at de kan ivareta denne oppgaven på en god måte, forutsatt at de får tilført ressurser for å gjøre det. Det har også vært trukket fram at etter at prøvingen av ekteskapsvilkårene ble overtatt av folkeregistermyndigheten for noen år siden, er ikke vigslere lenger en «naturlig» oppgave for domstolene.

Fra de høringsinstansene som er negative til forslaget, er det særlig trukket fram at forslaget ikke vil styrke lokaldemokratiet, at det vil være uheldig med tanke på ressursbruk og de folkevalgte rolle, og at det ikke vil gi bedre tilgjengelighet eller tjenester for innbyggerne.

Nedenfor vil departementet trekke fram noen av de vesentligste synspunktene som er kommet fram i høringen.

En del kommuner uttaler seg om hvorvidt forslaget vil gi bedre tilgjengelighet for innbyggerne. *Fitjar kommune* er positiv til forslaget, og de: «mener at det gjev eit betre tenestetilbod til innbyggjarane. Dersom kommunen held vigselssmynde vil det gje eit godt lokalt tilgjenge for dei som ønskjer ei borgarleg vigsle, det gjev også betre høve til å gjera lokale tilpassingar for den seremonielle delen av vigsle.» Også *Bergen tingrett, Gjesdal kommune, Sandnes kommune, Stord kommune* og *Tysnes kommune* mener forslaget letter tilgjengeligheten for brukerne.

Moss kommune skriver at de foreslåtte oppgaveendringene er riktige med utgangspunkt i at tjenestene skal utføres så nær innbyggerne som mulig.

Andre kommuner er derimot uenige i at forslaget vil gi bedre tilgjengelighet. *Bærum kommune* skriver at: «forslaget i praksis verken vil effektivisere tjenesten, forbedre tilgjengeligheten for publikum eller øke vigselsens seremonielle karakter.» *Asker kommune* uttaler det samme.

Askøy kommune har uttalt at de er litt betenkt med hensyn til departementets kommentar om at kommunene har lokaler som er egnet og kan gjøres tilgjengelige for vigslere. De sier det vil være vanskelig å legge til rette for et eget vigselsrom i rådhuset. Også *Nannestad kommune* kommenterer at kommunen må ha tilgang til egnede lokaler som skaper en seremoniell ramme rundt vigselen, og uttaler at dersom oppgaveoverføringen blir

finansiert ved statlige overføringer, vil de kunne ta på seg denne oppgaven.

Mange høringsinstanser har påpekt at forslaget om overføring av vigsler ikke vil gi mer lokaldemokrati, og at oppgaven ikke gir kommunen noe mer skjønnsutøvelse. *Andøy kommune* skriver at: «Flere av oppgavene som her er foreslått overført kommunene framstår som relativt marginale (vigsel, forurensning, skogbruk), og Andøy kommunestyre kan ikke se at disse vil gi vesentlig effekt i form av styrking av lokaldemokratiet og lokalt selvstyre.»

Tysnes kommune skriver i sitt høringssvar at de «er positiv til at mynde vert overført til kommunen og meiner at det gjev eit betre tenestetilbud til innbyggjarane [...] Overføringa har positiv effekt i høve til mål om betre tenesteproduksjon [...] Overføringa har liten effekt i høve til mål om styrka kommunalt sjølvstyre.» *Fitjar kommune* mener også at forslaget gir bedre tenestetilbud til innbyggerne. *Os kommune* støtter generelt de foreslåtte endringene i høringsnotatet, og uttaler at de ser det som «viktig at vedtaksmynde er nærast mogleg brukaren og at kommunen er primærkontakt for innbyggjarane.»

En del kommuner har i sine høringssvar påpekt at forslaget ikke vil effektivisere tjenesten, og er skeptiske til ressursbruken. Både *Bærum kommune* og *Asker kommune* har vurdert at forslaget i praksis ikke vil effektivisere tjenesten.

Tinn kommune er skeptisk til ressursbruken og uttaler: «For en liten kommune vil dette ansvaret medføre mye merarbeid, problemer med å kvalitetssikre og sannsynligvis økte kostnader i forhold til økonomiske overføringer. Dagens ordning gir alle innbyggere en mer kvalitetssikret vigsel, for de få årlige vigslene dette måtte gjelde.»

Vadsø kommune uttaler at en desentralisering synes både uøkonomisk og unødvendig, og at de har inntrykk av at en slik overføring heller ikke er etterspurt.

Flere kommuner uttaler seg om behovet for delegering av vigselsmyndigheten, og de fleste er positive til en slik delegeringsmulighet.

Oslo kommune skriver i sin uttalelse: «Kommunen kan godt ivareta ansvaret for borgerlige vielser til kommunens egne borgere. For kommunene er det viktig at man selv kan avgjøre hvor mange og hvem i kommunene – i tillegg til ordfører og varaordfører – som skal ha vigselsmyndighet. Dette hensynet synes ivaretatt i forslaget.»

Askøy kommune sier at forslaget om delegering gjør at belastningen på den enkelte ikke trenger bli så stor.

Oslo byfogdembete har uttalt: «Det fremgår av merknadene til ekteskapsloven § 12 at plikten til å vie avgrenses til å gjelde kommunens egne innbyggere. Vi antar at det fortsatt blir et tilbud om borgerlige vigsler for brudepar fra utlandet.»

En del av forslaget var at kommunene kan tilby vigsler også utenfor kommunegrensen. *Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)* uttaler i forbindelse med det at de er: «skeptiske til høringsnotatets forslag om at kommunene skal ha anledning til å bestemme at de i kommunen med vigselskompetanse også kan vie utenfor kommunegrensen. Særlig sett i sammenheng med den brede adgangen til delegasjon av vigsleretten som forslaget legger opp til, vil dette skape en uoversiktlig situasjon knyttet til hvem som har vigselsrett og hvor langt kompetansen går.»

Oslo byfogdembete er en av få som uttaler seg om behovet for overordnede regler om det kommunale vigslestilbudet: «Det er foreslått at departementet ved forskrift kan gi overordnede regler om det kommunale vigslestilbudet. Vi tillater oss å gi uttrykk for at det også for kommunene bør være et felles regelverk som sikrer den formelle gjennomføringen av vigslene og en viss formell ramme rundt seremoniene.»

Bufdir har uttalt om dette at de: «mener at forslagene i stor grad ivaretar behovet for endringer i loven når vigselsmyndigheten skal overføres til kommunene. Vi er også enig i forslaget om at det lages en forskrift som setter overordnede rammer for tilbudet og gjennomføringen av vigsler i kommunal regi. I all hovedsak slutter vi oss til hva høringsnotatet skisserer at en slik forskrift bør inneholde.» Også enkelte kommuner ser behovet for praktiske avklaringer før vigsler kan inngå i kommunens portefølje, slik som *Rana kommune* og *Brønnøy kommune*.

Enkelte høringsinstanser har uttalt seg om økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget. *Oslo byfogdembete* uttaler: «Det er i notatet vist til at dagens om lag 8 000 vigsler per år representerer en ressursbruk på åtte saksbehandlerårsverk i domstolene. Det bemerkes at det ikke uten videre kan legges til grunn at det rent faktisk medgår åtte årsverk i de domstolene som har vigsler som oppgave, vel 60 tingretter og Oslo byfogdembete. Ressursfordelingsmodellen alene gir ikke noe eksakt svar på dette.»

Enkelte høringsinstanser har uttalt seg om behovet for opplæring. *Bufdir* har uttalt at dette er nødvendig og viktig. *Tromsø kommune* har sagt at: «En overføring av oppgavene må skje slik at kommunen får tilstrekkelig tid til forberedelser og opplæring.»

3.4 Barne- og likestillingsdepartementets vurdering og forslag

3.4.1 Innledning

På bakgrunn av høringsuttalelsene finner Barne- og likestillingsdepartementet støtte til å gå videre med forslaget. Et flertall av de som uttalte seg er positive til overføring av vigselsmyndighet fra domstolene til kommunene.

Departementet viser til at det har vært et ønske om å tilføre kommunene nye oppgaver, blant annet for å øke tilgjengeligheten av det offentlige tjenester. I høringen har det kommet både støtte og motforestillinger til argumentet om at overføring av oppgaven vil gi bedre tilgjengelighet. Departementet legger til grunn at en overføring av vigselsmyndighet fra domstolene til kommunene vil gi innbyggerne et bedre tilgjengelig vigselsstilbud, blant annet i form av kortere reisevei for mange. Departementet er enig i at dagens tilbud fungerer bra, men mener at kommunale vigsler i større grad kan tilpasses til brudeparets ønsker enn det vigsler i regi av domstolen kan. Vigsler er heller ikke en «naturlig» oppgave for domstolene, slik også *Oslo byfogdembete* har uttalt.

Domstolenes rolle i forbindelse med vigselen er i all hovedsak av seremoniell karakter, men likevel slik at vigsleren har ansvar for å forvise seg om at vilkårene for inngåelse av ekteskap er oppfylt. *Bufdir* har vist til at «vielser har en del formelle sider som vigsler har en plikt til å påse at er i orden før gjennomføring av vielser». Det er likevel ikke behov for den særlige kompetansen domstolene har, for å utføre denne oppgaven, slik også *Bergen tingrett* har påpekt i sitt høringssvar.

3.4.2 Vigselsmyndighet – hvem som skal gjennomføre vigsler

Barne- og likestillingsdepartementet foreslår at myndigheten til å foreta vigsler i kommunene tillegges ordførere, varaordførere og kommunalt ansatte eller folkevalgte som kommunestyret selv gir slik myndighet.

Noen kommuner mener det er uheldig dersom vigsler skal utføres av folkevalgte. Blant annet uttaler *Eidskog kommune* at det kan være uheldig «både med hensyn til de folkevalgtes tidsbruk og muligens uheldig rollefordeling.» Departementet er ikke enig i at det er uheldig at folkevalgte får en slik oppgave. Departementet foreslår at ordførere og varaordførere får vigselsmyndighet direkte i loven. I tillegg kan kommunestyret selv velge om de vil gi vigselsmyndighet til andre

folkevalgte. Departementet vil imidlertid peke på at det kan være hensiktsmessig at det også tilbys vigslere som er politisk nøytrale.

Det vil ofte ikke la seg gjøre at ordfører og varaordfører forestår alle vigslene selv, i alle fall ikke i kommuner med mange vigsler. Departementet finner det mest hensiktsmessig at det er opp til hver enkelt kommune å beslutte hvem i kommunen som bør kunne utføre vigsler. Selv om vigselsmyndigheten er lagt til personer i kommunen, og ikke kommunen som sådan, vil det være kommunestyrets ansvar å sørge for vigslere i kommunen. Dersom ordfører og varaordfører ikke kan påta seg vigselsoppdragene, eller det av andre grunner er hensiktsmessig, må kommunestyret delegere vigselsmyndighet til andre. En slik regulering tar høyde for at det er store forskjeller mellom kommuner i Norge, blant annet når det gjelder antall ansatte. Enkelte høringsinstanser har vært opptatt av muligheten for å oppnevne et tilstrekkelig antall vigslere. Departementet ønsker å legge til rette for dette.

Etter dagens ordning kan domstolleder delegere myndigheten til å utføre vigsler til tjenestemenn ved domstolen. Det er derfor ikke noe nytt at myndighet som vigsler kan tilkomme flere personer enn de konkrete personene som er nevnt i lov eller forskrift, og at det til en viss grad vil bero på skjønn hvem slik myndighet kan delegeres til. Departementet foreslår at kommunestyret kan gi vigselsmyndighet til «kommunalt ansatte eller folkevalgte». Denne formuleringen er noe endret fra høringen for å tydeliggjøre bedre hvem som kan gis vigselsmyndighet. Personene som kan få slik myndighet må enten ha et ansettelsesforhold i kommunen eller være folkevalgt i kommunen. Ansettelsesforholdet kan være fast eller midlertidig.

Kommunen må vurdere hvilke personer som er egnet til å inneha vigselsoppgaven. Det er bare kommunestyret som kan tildele vigselsmyndighet. Kommunestyret kan ikke delegere tildelingsmyndigheten til andre i kommunen. I høringsnotatet har departementet uttalt at vigselsmyndigheten som utgangspunkt bør være knyttet til folkevalgte og ansatte i kommunens administrative ledelse. *Asker kommune* har påpekt i sin høringsuttalelse at dette kan være vanskelig fordi det kan være behov for et større antall vigslere eller vigslere uten andre lederoppgaver i kommunen. Departementet er enig i dette, og har med den nye formuleringen tydeliggjort at det ikke er nødvendig at det er noen i kommunens ledelse som utfører vigsler. For eksempel kan kommunen ansette noen for å

utføre denne oppgaven dersom de anser det mest hensiktsmessig.

Det er viktig at kommunen legger til rette for vigselens seremonielle karakter, uavhengig av hvem som gjennomfører vigselen. Departementet mener at rammen rundt vigselen, som bruk av det borgerlige vigselformularet og lokale, er av størst betydning for om seremonien oppleves høytidelig og verdig.

Det er viktig å sørge for at de ekteskap som inngås er gyldige. Det kreves blant annet at den som gjennomfører vigselen har myndighet etter ekteskapsloven. Dersom vigsleren ikke har myndighet på vigselstidspunktet, blir ekteskapet en nullitet, det vil si at det blir betraktet som ikke å være inngått uten at en ugyldighetssak må reises. Av hensyn til etterprøvbarehet påpekte departementet i høringsnotatet behovet for skriftlige delegeringsfullmakter. *Hå kommune* har uttalt at de er kjent med at det i en del mindre kommuner ikke er tilstrekkelig med ressurser til oppdatering av reglement ved flytting eller endring av oppgaver. Departementet viser til at kommunene på mange områder delegerer myndighet og har et ansvar for at slike delegeringer er korrekte og oppdaterte. I kommuneloven § 39 nr. 2 fastslås at kommunestyret har plikt til å «vedta reglement for delegasjon av avgjørelsesmyndighet» etter at nytt kommunestyre er valgt. Dette skal gjøres innen 31. desember året etter at kommunestyret ble konstituert. Kommunestyret kan for øvrig også på andre tidspunkt vedta delegeringer dersom det er behov for det. Departementet vil understreke betydningen av at slik delegering gjøres både ved oppstart av vigselstilbudet, etter valg av nytt kommunestyre og ellers når det er behov. Bestemmelsen i kommuneloven sier også at sist vedtatt reglement gjelder inntil nytt er vedtatt. Kommunestyret vil derfor ha plikt etter denne bestemmelsen til å sørge for delegering av myndighet også når det gjelder vigsler. For øvrig bør også den som har fått vigselformularet passe på at det formelle rundt vigselformularet er i orden.

Vigselformularet vil opphøre dersom en folkevalgt ikke lenger er folkevalgt eller ansettelsesforholdet i kommunen avsluttes. Vigselformularet vil også kunne opphøre dersom kommunestyret trekker tilbake delegeringen.

3.4.3 Hvem skal få tilbud om vigsel i kommunen?

I tråd med høringsnotatet foreslår Barne- og likestillingsdepartementet at vigselformularet som er lagt til kommunen innebærer en plikt til å

ha et vigselstilbud til egne innbyggere. Det er tilstrekkelig at én av brudefolkene er bosatt i kommunen for at plikten skal gjelde. Som en hovedregel vil dermed brudefolk som ikke er bosatt i kommunen, ikke ha noen rett til å få inngå ekteskap der. Hvem som anses å være bosatt i kommunen vil følge av de alminnelige regler om folkeregistrering av bostedsadresse, jf. folkeregisterloven med forskrifter.

Kommunen kan likevel velge å tilby vigsler også for andre kommuners innbyggere. Brudefolkene kan da selv vurdere egen kommunes tilbud opp mot sine personlige ønsker for vigselen og eventuelt etterspørre vigsel i en annen kommune. Det vil også være mulig å avtale vigsel i hjemkommunen med vigsler fra en annen kommune.

Et viktig prinsipp for kommunale vigsler er at kommunens alminnelige vigselstilbud skal være gratis for kommunens egne innbyggere. Dersom kommunen åpner for at vigsler kan skje utenfor kommunens ordinære lokaler, utover ordinære åpningstider eller for brudefolk som ikke er bosatt i kommunen, kan kommunen kreve dekket merkostnader ved dette. Eksempler på slike kostnader er utgifter for vigsleren og kostnader knyttet til bruk av kommunale lokaler. Kommunen må i så fall regulere hvilke kostnader som kan kreves dekket. Det skal ikke være anledning for kommunen til å ta betaling for gjennomføring av vigsler ut over dekning av nødvendige, påregnelige merkostnader. Krav fra kommunen om dekning av slike kostnader må avtales med brudeparet på forhånd.

Oslo byfogdembete har i sitt hørings svar vist til at det er behov for et vigselstilbud for utenlandske brudepar. Ekteskapsloven bygger på en forutsetning om at de som oppfyller vilkårene for inngåelse av ekteskap og kravene til prøving, har krav på vigsel i Norge. Også de som bare oppholder seg midlertidig i landet, har på disse vilkårene krav på vigsel. I dag kan utenlandske statsborgere som har lovlig opphold, men ikke er fast bosatt her i landet, inngå ekteskap i Norge etter norsk rett, uten at det koster noe. Også i disse tilfellene vil det være folkeregistermyndigheten som prøver om ekteskapsvilkårene er oppfylt, jf. ekteskapsloven § 7 bokstav h og k.

For å videreføre gjeldende tilbud om vigsel til personer som ikke er fast bosatt i Norge, foreslår departementet at kommunenes og Sysselmannen på Svalbard sitt tilbud om borgerlig vigsel også skal gjelde for utenlandske brudepar. Det samme gjelder for norske statsborgere som er bosatt i utlandet. Domstolene og Sysselmannen på Sval-

bard tilbyr vigsler for disse gruppene i dag. Departementet viser til at det i høringsnotatet ikke ble foreslått noen endringer for disse gruppene. Ved en overføring av vigselsoppgaven til kommunene, mener departementet at det samme utgangspunktet som i dag bør gjelde. Det innebærer at brudepar som ikke er bosatt i Norge, også skal få benytte seg av det alminnelige vigselsstilbudet uten å måtte betale for dette. Siden disse gruppene ikke er «innbyggere» i noen bestemt kommune, må dette løses slik at alle kommuner har plikt til å foreta vigsler for disse brudeparene, gitt at vilkårene for øvrig er oppfylt. Dette foreslås å framgå uttrykkelig av loven.

3.4.4 Særlig om stedlig kompetanse

Situasjonen for notarius publicus, som er vigslerer i dag, er at de har vigselsmyndighet også «utenfor det vanlige embetsdistriktet», jf. ekteskapsloven § 12 første ledd bokstav b. Det vil i praksis si at de ikke har en stedlig avgrenset vigselsmyndighet. I lovforarbeidene, Ot.prp. nr. 28 (1990–91), framkommer det av merknaden til § 12 at departementet hadde åpnet for en praksis med oppnevning av hjelpedommere i tilfeller der brudeparet ønsket en spesiell dommer, og departementet ønsket, som ledd i en bedret service, å lovfeste en rett for notarius publicus til å utføre vigsler utenfor embetsdistriktet.

Når det gjelder den stedlige kompetansen til prest og forstander i trossamfunn eller tilsvarende i livssynssamfunn, er det ikke nærmere regulert i ekteskapsloven. Ifølge rundskriv Q-20/2016 til ekteskapsloven, er det det tjenestedistrikt som er oppgitt i registreringsmeldingen etter trossamfunnsloven § 14, som er bestemmende for vigslerens stedlige kompetanse. Det er ikke gitt særskilt hjemmel i ekteskapsloven for at forstandere eller prester i registrerte trossamfunn eller livssynssamfunn skal kunne foreta vigsler utenfor eget tjenestedistrikt. Når det gjelder stedlig kompetanse for prester i Den norske kirke, følger det av forskrift⁴ at en ordinert prest i Den norske kirke kan utføre vigsler utenfor sitt eget tjenestedistrikt med samtykke fra sokneprest i det aktuelle tjenestedistrikt.

Departementet ønsker en fleksibel løsning for kommunale borgerlige vigsler og mener derfor at vigslerer i kommunene bør ha vigselsmyndighet uten noen stedlig avgrensning. Praksisen som har vært lovfestet for notarius publicus bør etter

departementets syn videreføres. Det innebærer at en kommunal vigsler kan gjennomføre en vigsel i hele landet, selv om han eller hun ikke vil ha noen plikt til det. Uansett hvor vigselen gjennomføres, må vigsleren forholde seg til sin kommunes rammer for gjennomføring av vigsler, for eksempel når det gjelder dekning av merutgifter.

3.4.5 Vigselsmyndighet og ugyldighet

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har i sin høringsuttalelse tatt opp spørsmålet om hva som skjer dersom vigsleren går utover sine fullmakter, og hvilken betydning det vil ha for ekteskapets gyldighet.

Som *Bufdir* tar opp i sin høringsuttalelse, er det viktig at vigsler ikke går utover sin fullmakt. Når det gjelder stedlig kompetanse, innebærer forslaget fra departementet at det ikke blir en aktuell problemstilling med tanke på ugyldighet at vigsler har gjennomført en vigsel utenfor kommunegrensen. Departementet vil likevel knytte noen kommentarer til ugyldighet mer generelt. Det er ikke uttømmende regulert i ekteskapsloven i hvilke tilfeller vigslers overskridelse av myndighet medfører ugyldig ekteskap. Når det gjelder ugyldige vigsler mer generelt, finner departementet grunn til å vise til NOU 1986: 2 *Innstilling til ny ekteskapslov del 1* side 66:

En vigsel er uten virkning dersom den er foretatt av myndighet som ikke kan foreta vigsler, eller det ikke er gått frem som bestemt i lovens § 27 annet ledd. Bestemmelsen innebærer at ekteskap er ugyldig dersom vigsel er foretatt av en person som overhodet ikke har vigselsmyndighet. Den omstendighet at en som har slik myndighet, har overskredet sin kompetanse, for eksempel viet utenfor sitt distrikt, er ikke ugyldighetsgrunn [...].

Dette er også lagt til grunn i Ot.prp. nr. 28 (1990–91) *om lov om ekteskap* side 26, der det framgår:

En vigsel foretatt her i landet er ugyldig hvis den ikke er utført av en myndighet som kan foreta vigsel. [...] Det har ingen innflytelse på vigselsens gyldighet [...] at vigselsmannen har overskredet grensene for sin myndighet.

Departementet mener dette utgangspunktet må gjelde også for kommunale vigsler. Det følger av ekteskapsloven § 16 at ekteskapet må inngås på den måten ekteskapsloven § 11, jf. § 12, tilsier. I tillegg må det foreligge en gyldig prøvingsattest i

⁴ Forskrift av 19. oktober 1990 nr. 4983 om tjenesteordning for menighetsprester § 12.

henhold til ekteskapsloven § 10. At vedkommende som gjennomfører vigselen ikke har vigselsmyndighet, for eksempel fordi ansettelsesforholdet er avsluttet, medfører ugyldighet. Departementet finner støtte for dette i de nevnte forarbeidene. At den kommunale vigsleren ellers overskrider sin myndighet ved å handle i strid med kommunalt regelverk, om for eksempel tidspunkt eller lokale for vigsel, medfører ikke ugyldighet.

Bestemmelsen i ekteskapsloven § 16 andre ledd om at etter begjæring fra begge partene kan ekteskapet likevel godkjennes som gyldig når særlige grunner foreligger, vil også gjelde for kommunale vigsler. Det er fylkesmannen i Oslo og Akershus som behandler slike begjæringer.

3.4.6 Vigselsseremonien

Utøvelse av vigselsmyndighet er en myndighets-handling, men en vigsel skal også ha en seremoniell karakter. Bruk av egnede lokaler vil være av betydning for hvordan en vigselsseremoni oppfattes. Departementet har i høringen lagt til grunn at kommunene har rådhus, kommunehus eller andre lokaler som er egnet og kan gjøres tilgjengelig for vigsler. Enkelte høringsinstanser har uttalt at det kan bli utfordrende å finne egnede lokaler, men departementet kan ikke se at dette er noen vesentlig innvending mot forslaget. Det vises til at det også ved vigsler i domstolene har vært utfordringer knyttet til tilgang på egnede lokaler. Departementet er klar over at samtlige kommuner ikke umiddelbart vil ha ideelle lokaler tilgjengelig ved tidspunkt for overføring av oppgaven, men det forutsettes at kommunene over tid gjør tilpasninger ut fra de mulighetene de har.

Det borgerlige vigselsformularet, som er en tekst som vigsler leser under seremonien, skal benyttes ved gjennomføring av borgerlige vigsler. Det borgerlige vigselsformularet er fastsatt ved kgl. res. 19. januar 1996 med hjemmel i ekteskapsloven § 15 og vil også gjelde for kommunale vigsler. Vigselsformularet setter et minimumskrav til innholdet i vigselen, men det er også rom for å tilpasse seremonien med for eksempel tekst og musikk utover dette, dersom brudeparet ønsker det.

3.4.7 Forskrift om det kommunale vigslestilbudet

I høringsnotatet ble det foreslått en lovhjemmel som gir Barne- og likestillingsdepartementet anledning til å fastsette forskrift med overordnede regler for det kommunale vigslestilbudet. Depar-

tementet foreslår å presisere noe nærmere hva forskriften kan regulere. Forskriften kan gi overordnede regler om tilgjengelighet og betaling. Innenfor rammene som forskriften gir, skal kommunene ha et handlingsrom. De kan tilpasse sitt vigslestilbud til lokale ønsker og prioriteringer, for eksempel med hensyn til hvem som skal ha vigselsmyndighet, og tid og sted for vigsler og innholdet i seremonien utover selve vigselsformularet. Kommunene bestemmer selv om de lokale tilpasningene skal framgå av egen forskrift eller vedtas på annen måte.

3.4.8 Vigselsmyndighet på Svalbard

På Svalbard er det i dag Sysselmannen på Svalbard som har vigselsmyndighet i kraft av å være notarius publicus. Departementet mener at det ikke er grunn til å gjøre endringer i dagens ordning med at Sysselmannen som statens øverste representant har vigselsmyndighet for personer som er bosatt på Svalbard og for tilreisende som ønsker å gifte seg der. Dette er en ordning som fungerer godt og gir god tilgjengelighet for de som ønsker borgerlig vigsel på Svalbard. Departementet anser det derfor som mest hensiktsmessig at Sysselmannen på Svalbard fortsatt ivaretar oppgaven som vigsler på Svalbard. Det foreslås derfor ingen realitetsendring i ekteskapsloven § 12 knyttet til vigselsmyndighet på Svalbard, men det presiseres i lovteksten at det er Sysselmannen på Svalbard (ikke notarius publicus) som har denne myndigheten.

Sysselmannen på Svalbard støtter forslaget, men uttaler følgende om behov for en delegeringsbestemmelse:

I dag har forskriften om notarius publicus av 3. mai 2002 i § 3 første ledd nr. 5 en bestemmelse om at Sysselmannen på Svalbard kan delegere notarialmyndigheten til tjenestemann ved Sysselmannsbestillingen. (...) For å unngå eventuell tvil om adgangen til å delegere vigselsmyndigheten til andre ansatte hos Sysselmannen på Svalbard enn sysselmannen selv, foreslår vi at det tas inn en tilsvarende bestemmelse om delegasjonsmyndighet i ekteskapsloven § 12 første ledd bokstav d.

Som alminnelig regel er det adgang til intern delegering innen ett og samme organ, til bestemte personer eller avdelinger. Det gjelder så langt det er faglig forsvarlig og noe annet ikke følger av lov eller delegeringsvedtak. Ut i fra dette vil Sysselmannen på Svalbard kunne delegere vigselsmyn-

dighet til andre tjenestemenn ved sysselmannskontoret. Departementet finner det likevel hensiktsmessig at dette presiseres i loven, slik Sysselmannen på Svalbard etterspør. Departementet foreslår derfor at det inntas en delegeringsbestemmelse for Sysselmannen på Svalbard i § 12 første ledd bokstav d, andre punktum.

3.4.9 Vigselsmyndighet for norske utenriktjenestemenn

Norsk utenriktjenestemann, og den han eller hun gir fullmakt, er notarius publicus og har dermed vigselsmyndighet, jf. lov om notarius publicus § 1. Norsk utenriktjenestemann har også myndighet til å utføre vigsler med hjemmel i ekteskapsloven § 12 bokstav c, jf. utenriktjenesteloven § 14. Utenriksdepartementet vurderer at dersom delegeringsadgangen som følger av lov om notarius publicus faller bort, vil det ikke få noen innvirkning på vigselsretten for norske utenriktjenestemenn. I praksis har det ikke vært aktuelt å delegere myndighet til å utføre vigsler til for eksempel lokalt ansatte på utenriksstasjonene. Barne- og likestillingsdepartementet legger Utenriksdepartementets vurderinger til grunn og foreslår derfor ikke videreføring av delegeringsadgangen som følger av lov om notarius publicus § 1 når vigsler tas ut av bestemmelsen om notarialforretninger.

3.4.10 Om endringene for øvrig

Politimesteren i Øst-Finnmark har myndighet til å foreta vigsler i kraft av å være notarius publicus, jf. lov om notarius publicus § 1 fjerde ledd jf. forskrift om notarius publicus § 2 andre ledd nr. 1. Når personer i kommunen får myndighet til å utføre vigsler, er det ikke lenger behov for at politimesteren i Øst-Finnmark også har dette. Denne ordningen videreføres derfor ikke.

Ved at henvisningen til notarius publicus fjernes, og de kommunale myndighetspersonene og Sysselmannen på Svalbard nevnes eksplisitt i ekteskapsloven, vil samtlige instanser med vigselsmyndighet framgå direkte av ekteskapsloven § 12. Departementet mener dette vil være en fordel.

Den foreslåtte lovendringen i ekteskapsloven § 12 med uttømmende opplisting av vigslere og hvor henvisningen til notarius publicus fjernes, krever en lovendring i lov om notarius publicus § 2 første ledd, hvor vigsler er listet opp som en notarialforretning. Det foreslås derfor at henvisningen til vigsler i § 2 første ledd oppheves.

En overføring av vigselsoppgaven til kommunen krever endring i forskrift av 20. november 1992 om registrering og melding av vigsler §§ 1 og 3. § 3 om at vigsler ved notarius publicus føres i embedets protokoll oppheves. § 1 om hvem som skal føre vigselsbok får en ny bokstav e) om ordførere, varaordførere og kommunalt ansatte eller folkevalgte som kommunestyret selv har gitt vigselsmyndighet.

3.4.11 Iverksetting

Ved en overføring av borgerlige vigsler fra domstolene til kommunene, vil det være behov for at kommunene får tilstrekkelig tid til forberedelser. Flere høringsinstanser har påpekt behovet for opplæring og praktiske avklaringer. Kommunene vil trenge noe tid for å få på plass rammene for sitt lokale vigslestilbud, for eksempel avklaringer knyttet til sted og tid, hvem som skal ha vigselsmyndighet og om det skal gis tilbud til innbyggere bosatt i andre kommuner. Det er også viktig at vigslere får tilstrekkelig kunnskap om hvordan vigsler skal gjennomføres.

Også hensynet til forutberegnelighet for personer som planlegger å gifte seg borgerlig i nærmeste framtid, tilsier at det bør ta noe tid fra et lovforslag blir vedtatt til en endring trer i kraft. Det vil være behov for god informasjon om endringer i ordningen med borgerlige vigsler.

Det antas at et halvt års forberedelsestid er tilstrekkelig for at kommunene kan få på plass sitt vigslestilbud, og for at domstolene kan avvikle sitt tilbud. Ifølge informasjon fra domstolene kan tidspunkt for vigsler avtales når den aktuelle domstolen har fått original prøvingsattest fra folkeregisteret. Ettersom prøvingsattesten bare er gyldig i fire måneder, innebærer det at tidspunkt for vigsler ikke kan avtales med tingretten før tidligst fire måneder i forkant. Dette taler for at minimum seks måneders tid fra vedtakelse til ikrafttredelse av endringen bør være tilstrekkelig med tanke på forutberegnelighet for de som ønsker å gifte seg borgerlig.

Departementet tar sikte på ikrafttredelse av lovendringene 1. januar 2018.

3.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Den samlede ressursbruken i domstolene knyttet til vigsler tilsvarende i dag om lag fem saksbehandlingsårverk, ifølge Domstoladministrasjonen. Dette innebærer en samlet ressursbruk på om lag

3 mill. kroner. Ressursbruken er redusert siden sist dette ble utredet (2006) som følge av mer effektiv organisering av gjennomføring av vigsler i domstolene. Antall domstolansatte som er involvert i vigslene er redusert, og domstolene samler i dag i større grad opp og gjennomfører flere vigsler på samme dag.

Kommunens ressursbruk knyttet til vigsler vil avhenge av antall, hvem som skal utføre vigslene, hvilket tilbud kommunen fastsetter med tanke på tid, sted og varighet og hvor mye tid kommunens ansatte vil bruke til nødvendige forberedelser.

Oppgaveoverføringen skal fullfinansieres, jf. Stortingets forutsetning i Innst. 333 S (2014–2015). Overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene skal i utgangspunktet følges av rammeoverføringer innenfor en samlet uendret utgiftsside på statsbudsjettet. Det legges opp til at midlene innlemmes i kommunenes rammetilskudd.

Finansieringen av oppgaveoverføringen, herunder spørsmålet om overføringen av ressurser fra domstolene til kommunene, vil behandles i den ordinære budsjettprosessen.

4 Det boligsosiale området – tilskudd til etablering i egen bolig og tilskudd til tilpasning av bolig (Kommunal- og moderniseringsdepartementet)

4.1 Gjeldende rett og dagens situasjon

Husbanken forvalter flere tilskuddsordninger på vegne av staten. For tilskudd til etablering og tilpasning av bolig, søker kommunene i dag Husbanken om midler som fordeles til kommunene ut fra en helhetsvurdering av kommunenes situasjon. Kommunene behandler i neste omgang søknadene fra enkeltpersoner, og tildeler tilskudd etter behovsprøving. Tilskudd til etablering i egen bolig og tilskudd til tilpasning av bolig er regulert i en felles forskrift.¹ Forskriften er gitt med hjemmel i husbankloven § 1. Med hjemmel i forskriften har Husbanken gitt nokså detaljerte retningslinjer til begge ordningene for kommunenes tildeling og utmåling av tilskudd.

Tilskudd til etablering i egen bolig skal bidra til at vanskeligstilte kan etablere seg i egen bolig. Tilskuddet kan gis til personer med lav inntekt som ikke klarer å etablere seg i egen bolig. Tilskuddet er personrettet og i dag strengt økonomisk behovsprøvd. Det legges vekt på om husstandens problemer er av langvarig karakter. Tilskudd gis i praksis til bostedsløse, flyktninger, personer med nedsatt funksjonsevne, rusproblemer eller psykiske problemer eller til husstander som har barn med nedsatt funksjonsevne.

Tilskudd til etablering gis til å kjøpe, oppføre eller refinansiere egen bolig. Det kan også gis tilskudd til å utbedre en nyinnkjøpt bruktbolig. I en del tilfeller gis tilskuddet sammen med startlån, som også tildeles av kommunene.

I 2016 ble det gitt til sammen 390,1 mill. kroner i tilskudd til etablering fordelt på 1 506 husstander. Det ble gitt flest tilskudd til kjøp av bolig. 1 215 husstander fikk tilskudd til å kjøpe bolig. 115 husstander fikk hjelp til å bli boende i boligen sin.

Tilskudd til tilpasning av bolig skal bidra til at personer med spesielle boligbehov får tilpasset

boligen til disse behovene. Å tilpasse en bolig innebærer å gjøre den mer egnet når det oppstår et spesielt behov.

Tilskudd gis til husstander som har personer med behov for tilpasset bolig, herunder til eldre. Ordningen er økonomisk behovsprøvd. Kommunene kan vurdere tilskudd til tilpasning i sammenheng med Husbankens øvrige økonomiske virkemidler, samt andre statlige eller kommunale virkemidler som bidrar til at personer med spesielle behov i størst mulig grad skal kunne bo hjemme og motta tjenester i eget hjem.

Tilskuddet går til ulike former for tilpasning. Det kan dreie seg om enkle tiltak, som å fjerne dørterskler. Eller det kan gjelde større ombygginger, som å endre en romløsning. Tilskuddet gis også til å finansiere profesjonell prosjekterings- og utredningshjelp ved behov for tilpasning.

I 2016 ble det gitt 1 182 tilskudd til tilpasning for til sammen 100,8 mill. kroner. Gjennomsnittlig tilskudd gikk ned fra 91 500 kroner i 2015 til 85 300 kroner i 2016. Nedgangen skyldes at tiltak i gjennomsnitt er mindre kostnadskrevende. I 2016 ga Husbanken 8,5 mill. kroner i tilskudd til utredning og prosjektering av boliger som skal dekke spesielle boligbehov.

4.2 Høringsnotatets forslag til endringer

Kommunal- og moderniseringsdepartementet foreslo i høringsnotatet om nye oppgaver til større kommuner at ansvaret for å gi økonomisk hjelp (tilskudd) til etablering i egen bolig og tilpasning av bolig overføres til kommunene. Rent teknisk foreslo departementet å gjøre dette gjennom å innlemme tilskuddsordningene i rammetilskuddet til kommunene. Dette betyr at kommunene gjennom inntektssystemet får tildelt statlig rammetilskudd basert på objektive kriterier. Kommunene trenger dermed ikke få tildelt penger via Husbanken.

¹ Forskrift 23. februar 2011 nr. 191 om tilskudd til etablering og tilpasning av bolig, med mer.

Departementet foreslo å bygge ut bostøtte-loven med et kapittel som slår fast at kommunen har plikt til å vurdere å gi tilskudd til etablering i egen bolig for vanskeligstilte på boligmarkedet, og til tilpasning av bolig for personer med spesielle boligbehov. En lovforankring medfører ingen endring i den enkeltes rettsstilling. Kommunene får etter forslaget, en plikt til etter søknad å vurdere å gi tilskudd til boligetablering og boligtilpasning («et sørge for-ansvar»). Som en konsekvens av forslaget, foreslo departementet at «lov om bustøtte» bytter navn til «lov om bustøtte og kommunale bustadtilskot».

4.3 Høringen

Et flertall av høringsinstansene støtter forslaget. Flere kommuner framhever at forslaget på en positiv måte integrerer det boligsosiale arbeidet i de samlede tjenestene kommunen tilbyr, og at dette gir et bedre utgangspunkt for lokale prioriteringer og lokalpolitisk skjønn. Kommunene legger vekt på at støtten gis under forutsetning av fullfinansiering fra staten. Noen høringsinstanser er bekymret for at overføring vil føre til lavere prioritering, og noen mener at kommunene må pålegges å rapportere på måloppnåelse.

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder støtter ikke forslaget. Fylkesmannen mener at innlemming i rammetilskuddet vil gi redusert tilskuddstildeling til målgruppen.

Fylkesmannen i Buskerud viser til lovfestingen ikke gir enkeltindivider rettigheter, og at fylkesmennene derfor ikke vil føre tilsyn med at kommunene viderefører ordningene.

Husbanken støtter forslaget. I tillegg viser Husbanken til at det er vanlig å gi tilskudd til etablering i kombinasjon med startlån, og foreslår derfor at kommuner som ikke tilbyr startlån, ikke skal kunne bruke etableringstilskuddet. I forlengelsen av dette foreslår Husbanken å ta inn noen overordnede bestemmelser om startlånet i loven. Slik Husbanken ser det, blir virkemidlene mer tilgjengelige både for kommunene og for søkerne dersom de samles i én lov, og de støtter derfor forslaget om å regulere dette i bustøttelova. Husbanken støtter at tilskudd til etablering i egen bolig også skal kunne gis til å utbedre boligen, og mener at dette bør presiseres i lovteksten. Når det gjelder etableringstilskuddet, foreslår Husbanken at lovteksten har en «passus» om at det i prioritetsvurderingen skal legges vekt på om potensialet for lengre nedbetalingstid på startlån er utnyttet. Husbanken foreslår også at lovteksten synlig-

gjør at de som har størst behov for tilskudd, skal prioriteres. Husbanken er bekymret for at manglende rapportering vil svekke mulighetene til å dokumentere resultatene av arbeidet med strategien *Bolig for velferd* og muligheten til å kunne gi kommunene tilbakemelding om deres boligsosiale praksis.

IMDi legger til grunn at en betydelig del av tilskuddsmottakerne er i IMDis målgrupper, det vil si husholdninger med innvandrere med kort botid i landet. Etter IMDis syn er det usikkert hvordan kommunalt skjønn og prioriteringer vil påvirke nyankomne og flyktningers mulighet til å skaffe seg bolig. *IMDi* mener at midler som faktisk stilles til disposisjon til boliger til vanskeligstilte, herunder flyktninger, kan bli lavere når de ikke er øremerket. Forslaget reduserer betydningen av strategien *Bolig for velferd* og kommuneprogrammet, der *IMDi* er samarbeidspartner. Det er etter *IMDis* vurdering en fare for at Husbankens kompetanse kan bli mindre etterspurt dersom tilskuddsordningene blir lagt inn i rammetilskuddet.

Likestillings- og diskrimineringsombudet er bekymret for at overføring av finansieringen til kommunenes frie midler vil medføre et dårligere tilbud og større ulikhet ut fra den enkelte kommunes økonomi. Ombudet mener at staten fortsatt bør sikre finansiering og kompetanse til kommuner og enkeltpersoner.

Utlendingsdirektoratet støtter forslaget, uten at dette begrunnes nærmere.

KS støtter prinsipielt forslaget, men peker på at midlene til etablering og tilpasning ikke er tilstrekkelige til å dekke behovene i sektoren. *KS* mener videre at det nye lovfestede ansvaret må evalueres etter to år for å følge utviklingen for kommunesektoren og for brukerne.

Kommunene er i hovedsak positive til å få overført ansvaret. Så godt som alle de kommunene som positivt sier at de støtter forslaget, presiserer at støtten gis under forutsetning av fullfinansiering fra staten. *Gjesdal, Klepp* og *Time* kommuner mener at de kriteriene som ligger til grunn for rammetilskuddet ikke i tilstrekkelig grad tar opp i seg forskjellene mellom kommunenes behov for tilskudd.

Norges Handikapforbund, Norsk Ergoterapeutforbund, Norsk Forbund for Utviklingshemmede, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) og Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO) går imot forslaget. De mener at staten, gjennom Husbanken, i dag sikrer både finansiering og kompetanse til kommuner og enkeltpersoner. Behovet for tilskudd er stort og Husbankens rolle er etter disse høringsinstanse-

nes syn svært viktig. For å komme fram til gode boligløsninger, er det ofte nødvendig å se Husbankens lån og tilskudd i sammenheng. Dersom ansvaret for tilskuddet overføres til kommunene, tror disse høringsinstansene at målgruppene vil miste økonomisk støtte som er helt avgjørende for å skaffe seg egnet bolig eller bygge om eksisterende bolig. Dersom Husbankens fagmiljø reduseres som følge av overføring av oppgaver, vil et godt fagmiljø for boligsosiale tiltak reduseres, og både enkeltpersoner og kommunene kan forvente mindre bistand.

Fagforbundet er bekymret for at forslaget kan føre til lavere prioritering i kommuner med stram økonomi.

Fellesorganisasjonen (FO) støtter forslaget, men mener det er uheldig å innlemme tilskuddsordningene i rammetilskuddet, og at mulighetene for kontroll og rapportering reduseres.

Huseiernes Landsforbund støtter forslaget, men mener at kommunene bør pålegges å rapportere aktivitet og måloppnåelse på området.

Kommunale Boligadministrasjoners Landsråd (KBL) støtter forslaget, og påpeker at overføring av oppgavene gir kommunene mulighet til å tilpasse de nye ordningene innenfor en organisering som kommunene allerede har.

Rådet for likestilling av personer med funksjonsnedsettelser i Røros kommune bemerker at forslaget stiller store krav til kommunenes evne til prioritering innenfor stramme økonomiske rammer.

Statistisk sentralbyrå viser til forslaget om at data om tilskudd til etablering og tilpasning kan inkluderes i KOSTRA-rapporteringen. Statistisk sentralbyrå mener at dagens KOSTRA ikke er tilrettelagt for en så detaljert rapportering, da det vil kreve en mer spesifikk artsinndeling enn det som per i dag er gjeldende i KOSTRA. Statistisk sentralbyrå publiserer tall for boligtilskudd i KOSTRA, men tallene er basert på eksterne data fra Husbanken, og altså ikke basert på data rapportert med utgangspunkt i KOSTRAS kontoplan.

4.4 Kommunal- og moderniseringsdepartementets vurdering og forslag

4.4.1 Om oppgaveoverføringen

Kommunal- og moderniseringsdepartementet foreslår at ansvaret for tilskudd til etablering i egen bolig og tilskudd til tilpasning av bolig overføres fra Husbanken til kommunene.

Departementet mener at det vil gi mange fordeler å overføre tilskudd til etablering og tilpas-

ning av bolig til kommunene. For det første får kommunene et mer helhetlig ansvar for den boligsosiale politikken, slik at de i større grad kan se lokale boligsosiale utfordringer i sammenheng med andre velferdsområder. For det andre blir det mer forutsigbart for kommunene hvilke ressurser som står til rådighet. For det tredje blir det en forenkling for kommunene når de ikke må søke Husbanken om tilskuddsmidler, samtidig som Husbankens oppgaver med å fordele tilskuddene mellom kommunene bortfaller.

Departementet er opptatt av å sikre at kommunene prioriterer arbeidet med å gi sine innbyggere hjelp til etablering i egen bolig og til tilpasning av bolig. Siden legalitetsprinsippet medfører at staten må ha hjemmel i lov for å pålegge kommunene nye plikter, foreslår departementet å lovfeste at det skal være en kommunal oppgave å gi hjelp til vanskeligstilte med boligetablering og boligtilpasning. Lovbestemmelsene vil erstatte dagens forskrift og tilhørende retningslinjer gitt fra Husbanken. Forslaget om lovfesting gir ikke rettigheter for enkeltindivider, men kommunene får en plikt til etter søknad å vurdere å gi tilskudd til boligetablering og boligtilpasning. Kommunene skal avgjøre om den enkelte skal tildeles tilskudd, etter en skjønnsmessig vurdering av den enkeltes situasjon og ordningens formål om å bidra til etablering og tilpasning av bolig for vanskeligstilte.

Husbanken mener at kommuner som ikke tilbyr startlån ikke skal kunne tildele etablerings-tilskudd. Departementet er ikke enig, og mener begrunnelsen om at det er vanlig å gi tilskudd til etablering sammen med startlån ikke er tilstrekkelig tungtveiende.² Departementet anser det videre som tilstrekkelig å ta med i merknaden til § 14 at det i prioritetsvurderingen for etablerings-tilskuddet kan legges vekt på om potensialet for lengre nedbetalingstid på startlån er utnyttet.

Interesseorganisasjonene har antydnet at personer som har behov for tilpasset bolig vil komme negativt ut av de kommunale prioriteringene. Når kommunene får en tydelig lovpålagt plikt til å vurdere søknader om tilskudd, mener departementet at det ikke er grunn til å være bekymret for at oppgaveoverføringen vil medføre at brukergruppene kommer dårligere ut enn i dag. Kommunen er nærmest brukerne og har det helhetlige ansvaret for en rekke tjenester til sine innbyggere. Kom-

² Startlån skal bidra til at husstander med langvarige boligfinansieringsproblemer kan skaffe seg en egnet bolig og beholde den. Startlån skal tildeles etter en behovsprøving. I vurderingen legger kommunen vekt på om søkeren forventes å ha langvarige problemer med å finansiere eid bolig.

munen har dermed en klar interesse av å legge til rette for en god boligsituasjon for vanskeligstilte. Departementet har også tillit til at lokale myndigheter og folkevalgte er i stand til å prioritere viktige boligsosiale tiltak. Staten må også legge til rette for dette gjennom gode og forutsigbare økonomiske rammer for kommunene. Husbanken vil dessuten fortsatt ha en viktig veiledningsrolle overfor kommunene.

Lovendringene skal iverksettes når kommunesammenslåingene er trådt i kraft 1. januar 2020.

4.4.2 Om den lovtekniske plasseringen

Departementet foreslår, som i høringen, å bygge ut bostøtteloven med et kapittel som slår fast kommunens plikt til å vurdere å gi tilskudd til etablering i egen bolig og tilskudd til tilpasning av bolig. Bostøtte er den viktigste boligsosiale ordningen. Kommunene er førstelinje i saksbehandlingen. Slik sett passer det godt å gi kommunene ytterligere oppgaver i denne loven. Departementet foreslår at kommunens nye plikter skal framgå av et nytt kapittel 2, klart atskilt fra reglene om bostøtte. Ingen høringsinstanser har hatt innvendinger mot å plassere de nye reglene i bostøtteloven.

Selv om den konkrete ordlyden i lovforslaget avviker noe fra det forslaget som ble sendt på høring, er det materielle innholdet ment å være det samme.

4.4.3 Om rapportering på bruk av tilskuddsmidler

Statistisk sentralbyrå har pekt på at det vil være vanskelig å publisere tall for kommunenes bruk av tilskuddene gjennom KOSTRA når de ikke lenger får tall fra Husbanken. Departementet viser til at Husbanken har utarbeidet elektroniske søknadsprosesser for tilskuddsordningene som kommunene fortsatt vil kunne bruke etter en endret oppgavefordeling. Det vil dermed fortsatt være mulig å analysere bruken av midlene.

4.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Økonomiske konsekvenser for staten og kommunene av endret oppgavefordeling håndteres i den ordinære budsjettprosessen. Det legges til grunn at overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene i utgangspunktet vil følges av rammeoverføring innenfor en samlet uendret utgiftsside på

statsbudsjettet. Flytting av oppgaver mellom forvaltningsnivåene må følge det finansielle ansvarsprinsippet. Dette innebærer at overføring av oppgaver til kommunene skal følges av tilsvarende overføring av økonomiske ressurser.

Endringen skjer gjennom å overføre kapittel 581, post 75 *Tilskudd til etablering og tilpasning av bolig* til kommunenes rammetilskudd. I saldert budsjett for 2017 er det bevilget 466,5 mill. kroner til tilskudd til etablering og tilpasning av bolig. Innlemming av tilskuddsordningen i rammeoverføringene vil ha begrensede administrative konsekvenser, ettersom kommunene allerede i dag tildeler og forvalter tilskudd til etablering og tilpasning av bolig. Imidlertid vil både Husbanken og kommunene spare administrative ressurser som følge av at Husbankens ansvar bortfaller. Kommunene sparer ressurser ved at de verken må søke eller dokumentere bruken av midlene til Husbanken.

De ressursene Husbanken bruker på å administrere ordningen, vil også bli overført til kommunene. Husbanken har i dag oppgaver med blant annet å fordele tilskuddsmidlene mellom kommunene, og med rapportering og kontroll med bruken av midlene. Husbanken anslår at de brukte 1,6 årsverk på etableringstilskuddet og 4,6 årsverk på den personrettede delen av tilpasningstilskuddet i 2015. I dette arbeidet inngår dialog med kommunene om målrettet og strategisk bruk av virkemidlene. I tillegg inngår informasjon og veiledning om disse tilskuddsordningene som en del av Husbankens generelle og helhetlige veiledningsarbeid om de økonomiske virkemidlene og boligsosialt arbeid.

Endringene vil bety at kommunene også får vedtaksmyndighet og forvaltningsansvar for tilskudd til prosjektering og utredning av boligtilpasning. I dag er dette Husbankens ansvar. Husbanken mottar om lag 500 søknader i året til dette tilskuddet. Dette vil dermed innebære at noe administrativt ansvar overføres fra Husbanken til kommunene.

For den enkelte kommune kan forslaget også gi mindre økonomiske utslag, avhengig av hvor godt samsvar det er mellom dagens tildeling av midler, kommunens økte bevilgning i rammeoverføring og aktivitet i tilskuddstildelingen. Tilskuddsmidlene fordeles i dag til Husbankens regionkontorer, ut fra kriterier som blant annet kommunenes befolkningstall og -sammensetning, boligsosiale handlingsplaner, boligpriser samt venteliste på kommunale boliger. Regionkontorene velger så om de vil viderefordre midlene til kommunene etter samme fordelingsnøkkel, eller

om de vil omfordele. Departementet vil fram mot innlemmingstidspunktet vurdere hvordan ulikheter i kommunenes behov kan reflekteres på en god måte.

De foreslåtte lovbestemmelsene gir kommunene et tydeligere ansvar for å ha tilskuddsordninger. I dag er det ikke alle kommuner som benytter seg av Husbankens ordninger. Lovforankringen kan dermed føre til at flere kommuner blir mer bevisst sin rolle som tilskuddsforvalter, og at det i disse kommunene fører til økt aktivitet og mer bistand til etablering og tilpasning.

Husbankens ordninger har samtidig vært et økonomisk insentiv for kommunene til å gi bistand til etablering og tilpasning. Dette insentivet forsvinner, og kan bety redusert aktivitet i enkelte kommuner, på tross av tydeligere lovforankring.

Innlemmingen av tilskuddene gir kommunene økt forutsigbarhet og større fleksibilitet i bruken av midlene. Det gir større muligheter for å utnytte ressursene effektivt, til beste for mottakerne. Kommunene kan for eksempel velge å bruke mye tilskuddsmidler ett år og mindre i senere år. Det gir også bedre mulighet til å avveie om etableringstilskudd, tilpasningstilskudd eller praktisk bistand er mest hensiktsmessig i hver enkelt sak.

Husbankens rolle som kompetanseformidler blir redusert som følge av innlemmingen av tilskuddene i rammeoverføringen. Dette kan føre til

at erfaringer om bruk av tilskudd og organisering av arbeidet i mindre grad spres mellom kommunene. Det er en mulighet for at redusert informasjonsvirksomhet fra Husbanken kan gi mindre aktivitet og mindre effektiv tilskuddsforvaltning. Samtidig skal Husbanken fortsatt ha en rolle som veileder overfor kommunene på det boligsosiale området, blant annet gjennom tildeling av Husbankens lån og andre tilskudd, og gjennom Husbankens kommuneprogram. Husbanken står også bak veiviseren.no, som skal gjøre det enklere for kommunene å se sammenhengen mellom boligsosialt arbeid og andre sosiale tjenester, helse- og omsorgstjenester og barnevern. Departementet vil sørge for at kommunene, via Husbankens kommuneprogram og via veiviseren.no, får ekstra informasjon og veiledning i perioden etter omleggingen.

Husbankens tilskuddsordninger har gitt staten en oversikt over hvor mye midler som benyttes til formålene. Husbanken har utarbeidet elektroniske kommunale søknadsprosesser for startlån og de aktuelle tilskuddsordningene, og er i ferd med å etablere et nytt kommunalt saksbehandlingssystem som vil kunne benyttes også etter at tilskuddene er overført til kommunene. Dette vil danne grunnlag for analyser av tilskuddsbruken, uten at det krever ytterligere ressurser til rapportering fra kommunene.

5 Kollektivtransport (Samferdselsdepartementet)

5.1 Gjeldende rett

Kollektivtransport er et vidt begrep som i utgangspunktet omfatter flere ulike transportformer, blant annet transport på vei, jernbane og til sjøs. I forbindelse med en overføring av ansvar for kollektivtransport til kommunen, er det kun det kollektivansvaret som i dag ligger i fylkeskommunen det er aktuelt å overføre, med unntak av fergerutene i fylkes- og riksvegsambandet og ansvaret for skoleskyss. Kollektivtransport er derfor i det følgende begrenset til å omfatte rutetransport med motorvogn og fartøy, det vil si buss og båt, samt sporveier, tunnelbane, forstadsbane og lignende sporbundet transportmiddel, det vil si trikk, t-bane og bybane. I tillegg omfattes transportordninger til fritidsreiser for funksjonshemmede brukere som ikke uten betydelige ulemper kan bruke det ordinære rutetilbudet (TT-ordningen). I mange tilfeller er dette TT-tilbudet basert på bruk av drosje og lignende.

Det er to sentrale aspekter knyttet til ansvaret for kollektivtransporttilbudet. For det første retten til å inngå kontrakt om kjøp av tjenesten og yte godtgjørelse og gi enerett til utførelsen av denne tjenesten. For det andre, muligheten til å gi forvaltningsrettslig adgang til å drive den aktuelle transporten, ved å tildele løyve for transport med motorvogn og fartøy og tillatelse for skinnegående transport.

Ansvaret for å yte godtgjørelse og gi enerett til kollektivtransport, er regulert på forskjellige måter for de ulike transportformene.

For rutetransport med motorvogn og fartøy, er fylkeskommunens ansvar for godtgjørelse innenfor fylkets grenser regulert av lov 21. juni 2002 nr. 45 om yrkestransport med motorvogn og fartøy (yrkestransportloven) § 22. Yrkestransportloven gir fylkeskommunene ansvar for å yte godtgjørelse til lokal rutetransport som fylkeskommunen vil opprette eller opprettholde innenfor et fylke. Fylkeskommunen bestemmer nivå på godtgjørelsen, standard på rutetilbudet og brukerbetalingen (takstene). For takstene gjelder noen nasjonale rabattordninger. Fylkeskommunen kan velge å drive kollektivtransporttjenester selv eller kjøpe tje-

nester fra transportører. Videre kan fylkeskommunen velge å delegere bestilleransvaret til et administrasjonsselskap, jf. yrkestransportloven § 23.

Når det gjelder ansvaret for den tilrettelagte transporten for funksjonshemmede (TT-ordningen), følger det ikke av lov eller forskrift hvem som skal ha ansvaret. I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 92 (1984–85) *Om transport av funksjonshemmede* 10. april 1986, mente imidlertid Stortinget at ansvaret for transport av funksjonshemmede burde ligge på samme forvaltningsnivå og i samme etat som har ansvar for transport av befolkningen for øvrig, det vil si fylkeskommunene, jf. Innst. S. nr. 106 (1985–86). Dette har i etterkant blitt fulgt opp, ved at midler for denne transporten er blitt lagt inn i rammeoverføringene til fylkeskommunen.

For sporveier, tunnelbane, forstadsbane og lignende sporbundet transport er ansvaret for tilskudd ikke regulert i lovgivningen. Dette betyr at både kommunen og fylkeskommunen kan gi tilskudd for å drive slik transport så lenge operatøren oppfyller objektive vilkår for å få tillatelse. I praksis er det fylkeskommunene og Oslo kommune som i dag håndterer kjøp av tjenester med sporveier, tunnelbane og forstadsbane. I de tilfeller fylkeskommunen gir tilskudd til lokal skinnegående transport, er det fylkeskommunen som fastsetter transportvilkårene, jf. lov 11. juni 1993 nr. 100 om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m. (jernbaneloven) § 7 og forskrift 10. desember 2010 nr. 1569 om tillatelse til å drive trafikkvirksomhet og infrastruktur for sporvei, tunnelbane, forstadsbane og godsbane, samt sidespor, havnespor m.m. (tillatelsesforskriften) § 2-1.

Ansvaret for å gi løyve og tillatelse til å drive transporttjenestene, er også regulert forskjellig for de ulike transporttypene. I det følgende vil ikke reglene om tildeling av tillatelse for skinnegående transport bli omtalt, ettersom det ikke foreslås endringer i dette regelverket.

Reglene for løyve til å drive persontransport mot vederlag med motorvogn og fartøy følger av yrkestransportloven kapittel 2. Den som ønsker å drive persontransport med motorvogn, må ha

løyve. Søkeren må oppfylle krav til etablering i Norge, økonomi, vandel og faglige kvalifikasjoner. Dette løyvet utstedes av Statens vegvesen. Søker som ønsker å drive rutegående transport, med fartøy eller motorvogn, må ha ruteløyve. Fylkeskommunen er løyvemyndighet for ruter som går innad i fylket. Det er Samferdselsdepartementet som gir løyve til rutetransport som går gjennom to eller flere fylker. Departementet har imidlertid delegert denne myndigheten til den fylkeskommunen hvor løyvesøker har sin forretningsadresse.

Kollektivtransporten som fylkeskommunene har ansvaret for, finansieres i hovedsak gjennom frie inntekter (skatteinntekter og rammeoverføringer fra staten), billettinntekter og bompenger. I tillegg har staten ved Samferdselsdepartementet øremerkede tilskuddsordninger til fylkeskommunene som også kommer kollektivtransporten til gode, herunder belønningsordningen og ordningen med statlig delfinansiering av infrastrukturkostnadene ved fylkeskommunale kollektivtransportprosjekter i de fire største byene (den såkalte 50/50-ordningen).

5.2 Høringsnotatets forslag til endringer

5.2.1 Innledning

Stortinget har ved behandlingen av Meld. St. 14 (2014–2015) sluttet seg til at ansvaret for kollektivtransport, inkludert TT-ordningen, skal kunne overføres fra fylkeskommunen til store kommuner på nærmere bestemte vilkår. Vilårene for at en kommune skal få overført ansvar for kollektivtransporten innad i sitt område, er at kommunen omfatter et område som utgjør en felles bolig-, arbeids- og serviceregion (geografisk funksjonelt område) og har et tilstrekkelig markedsgrunnlag til å kunne gi befolkningen et ønsket kollektivtransporttilbud innenfor en samfunnsøkonomisk akseptabel kostnad. I tillegg er det et vilkår at det inngås et samarbeid med fylkeskommunen om å sikre et helhetlig kollektivtilbud i hele fylket, jf. Innst. 333 S (2014–2015). I meldingen er det lagt til grunn at det vil være gevinster å hente på å overføre ansvaret for kollektivtransporten til store kommuner. Dette vil kunne gi en bedre oppgaveløsning i disse kommunene ved at oppgaver knyttet til en samordnet areal- og transportpolitikk, som nå er splittet av forvaltningsmessige skiller, kan ses i sammenheng på lokalt nivå.

Som oppfølging av Meld. St. 14 (2014–2015) og Stortingets behandling av meldingen i Innst. 333 S

(2014–2015), foreslo Samferdselsdepartementet i høringsnotatet en ny lov som åpner for at ansvar for kollektivtransport kan overføres til store kommuner på visse vilkår. Bakgrunnen for at departementet foreslo en egen lov, var at ansvaret som skulle kunne overføres til kommunen omfatter oppgaver etter både yrkestransportloven og jernbaneloven, og var dermed regulert i forskjellige lover. Det var derfor hensiktsmessig å samle overføringen i en egen lov. Departementet foreslo i tillegg justeringer i yrkestransportloven og jernbaneloven. I samme høringsnotat foreslo departementet også endringer i yrkestransportforskriften og tillatelsesforskriften.

5.2.2 Forslag til ny lov om overføring av ansvar for kollektivtransport

Virkeområde og definisjon av kollektivtransport

I høringsnotatets forslag til § 1 i ny lov om overføring av ansvar for kollektivtransport fra fylkeskommunen til kommunen, har Samferdselsdepartementet angitt virkeområdet for loven og en definisjon av hva som er kollektivtransport etter denne loven.

Det ble foreslått at kommunen skulle kunne overta det fylkeskommunale ansvaret for kjøp av transporttjenester og tildeling av løyver for rute-transport innad i kommunen. Dette innebærer at fylkeskommunen fremdeles skal ha ansvaret for kjøp av transporttjenester og tildeling av løyver i den øvrige delen av fylket, og for ruter som krysser grensen mellom kommunen og fylket.

Kollektivtransport var etter forslaget avgrenset til kun å gjelde det ansvaret fylkeskommunene har i dag. Kollektivtransport var dermed i forslaget definert som rutetransport med motorvogn og fartøy, samt sporvei, tunnelbane, forstadsbane og lignende sporbundet transportmiddel. I tillegg skulle også tilrettelagt transport (TT-ordningen) regnes som kollektivtransport. Hva som menes med rutetransport er definert i yrkestransportloven § 2. Her framgår det blant annet at rute-transport skal regnes som regelmessig transport av personer i et bestemt trafikksamband dersom transporten står åpen for alle, og på- og avstigning kan skje på stoppesteder som er fastsatt på forhånd. Ettersom det kun var det fylkeskommunale kollektivansvaret som kunne overføres, ville blant annet ferger i riksvegsamband ikke være omfattet av forslaget. Fergeruter i fylkesvegsamband er et ansvar som ligger i fylkeskommunen. Det ble imidlertid foreslått at ansvaret for fylkesveggerene ikke skulle overføres fordi disse ferge-

rutene anses som en del av vegnettet, og ikke en del av kollektivtransporten som sådan.

Vilkår for oppgaveoverføring

Samferdselsdepartementet foreslo i høringsnotatet at det var Kongen i statsråd som skulle kunne fatte vedtak om overføring av ansvar for kollektivtransport. Det ble foreslått at myndigheten ble lagt til Kongen i statsråd, og ikke et enkelt departement, for å bevare regjeringens samordningsfunksjon i en oppgavetildeling som berører flere ulike politikkområder i kommunen og fylkeskommunen.

I høringsnotatet ble det foreslått tre vilkår som kommunene må oppfylle for å overta ansvaret for kollektivtransporten. Det ble i høringen lagt til grunn de samme vilkårene som ble omtalt i Meld. St. 14 (2014–2015) og Stortingets behandling i Innst. 333 S (2014–2015):

- Kommunen må omfatte et område som utgjør en felles bolig-, arbeids- og serviceregion (geografisk funksjonelt område).
- Kommunen må ha et tilstrekkelig markedsgrunnlag til å kunne gi befolkningen et ønsket kollektivtilbud innenfor en samfunnsøkonomisk akseptabel kostnad.
- Kommunen må inngå et samarbeid/partnerskap med fylkeskommunen om å sikre et helhetlig kollektivtilbud.

Ad a) Felles bolig-, arbeids- og serviceregioner – geografisk funksjonelle områder

I høringsnotatet ble det vist til at det både i Meld. St. 14 (2014–2015) og i ekspertutvalgets sluttrapport *Kriterier for god kommunestruktur* fra desember 2014, ble framhevet at kollektivtransportmyndigheten burde sammenfalle med funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsområder og innbyggernes reise-mønstre.

Samferdselsdepartementet foreslo derfor at det burde være et vilkår for overføring av kollektivtransport at kommunen omfatter et område som utgjør en felles bolig-, arbeids- og serviceregion. Dette vilkåret innebærer at kommuner som skal overta ansvaret for kollektivtransporten bør omfatte et geografisk område som i størst mulig grad er funksjonelt for oppgaveløsningen. Best mulig sammenfall mellom kommunens grenser og oppgavene som skal løses, styrker muligheten for en koordinert, tilpasset og rasjonell oppgaveløsning overfor innbyggere og næringsliv. Det ble i høringen vist til at det er særlig to kriterier som konkretiserer kravet til funksjonalitet:

- Sammenhengende tettsteder bør betjenes av samme kollektivtransportmyndighet.

Store kommuner som skal overta ansvaret for kollektivtransporten, bør omfatte sammenhengende tettsteder slik disse er definert av SSB.¹ Det forhindrer ikke at kommunen kan omfatte mer enn ett tettsted, men tettsteder bør ikke være delt av kommunegrenser. Det anses ikke som rasjonelt at ett og samme tettsted skal betjenes av to eller flere kollektivmyndigheter. Flere slike organer i samme tettsted kan skape koordineringsutfordringer og bidrar ikke til en bedre samordnet areal- og transportpolitikk. Dette er likevel ikke til hinder for at det kan vurderes å overføre ansvaret til nye store kommuner i hovedstadsregionen, dersom kommunen omfatter en betydelig del av Oslo tettsted (om lag en million innbyggere).

- Hovedtyngden av reisene bør betjenes av samme kollektivtransportmyndighet.

Store kommuner som skal overta ansvaret for kollektivtransporten, bør omfatte områder som utgjør et felles bo- og arbeidsmarked, slik at hovedtyngden av reisene skjer innenfor kommunegrensene. Kommunen bør betjene områder med stort omfang av pendling for å bidra til et helhetlig tilbud til de reisende. I den sammenheng vises det til ekspertutvalgets vurderinger om at et arbeidsmarked er tett integrert når rundt 25 pst. eller flere av de sysselsatte som er bosatt i en kommune, jobber i regionens senterkommune(r). Samferdselsdepartementet legger her til grunn de samme vurderinger som ekspertutvalget.

Det ble i høringen vist til at det ville være uheldig om kommuner med betydelig grad av ut- eller innpendling skulle ivareta kollektivtransportansvaret. En slik løsning vil ikke legge til rette for et helhetlig og koordinert kollektivtransporttilbud. Departementet viste til at kommuner som i dag har rundt 25 pst. utpendling (eller mer) til en annen kommune, burde utgjøre en felles kommune dersom ansvaret for kollektivtransport skulle overføres. Departementet påpekte i høringen at det også ville tas høyde for lokale forhold og skjønnsmessige vurderinger. Det ble vist til at omfanget av pendlingen i absolutte tall, og ikke bare prosentvis pendling, ville være en del av

¹ Ifølge SSB skal en hussamling registreres som et tettsted dersom det bor minst 200 personer der, og avstanden mellom husene ikke overstiger 50 meter. Det er dog tillatt med et skjønnsmessig avvik utover 50 meter mellom husene i områder som ikke skal eller kan bebygges. Dette kan for eksempel være parker, idrettsanlegg, industriområder eller naturlige hindringer som elver eller dyrkbare områder.

grunnlaget for vurdering av retningsgivende kriterier. Dette ville bety at kommuner med et lite markedsgrunnlag for kollektivtransport ikke nødvendigvis måtte inngå i kommunen. Det ble i høringsnotatet vist til at det også burde være rom for skjønnsmessige vurderinger, ikke minst i hovedstadsregionen.

Samferdselsdepartementet foreslo at vilkåret om felles bolig-, arbeids- og serviceregion skulle framgå av § 2 bokstav a) i forslag til lov om overføring av ansvar for kollektivtransport.

Ad b) Tilstrekkelig markedsgrunnlag

Samferdselsdepartementet foreslo i høringen at det skulle være et vilkår for overføring av ansvaret for kollektivtransport at kommunen hadde et tilstrekkelig markedsgrunnlag til å kunne gi befolkningen et ønsket kollektivtilbud innenfor en samfunnsøkonomisk akseptabel kostnad. Departementet framhevet i høringsnotatet at det ville være et premiss for et tilstrekkelig markedsgrunnlag at kommunen har en konsentrert bolig- og arbeidsplasslokalisering for å bygge opp under et effektivt kollektivtilbud.

Departementet la også til grunn at 100 000 innbyggere burde være en normgivende størrelsesorden for kommuner som vil overta kollektivansvaret, i samsvar med det ekspertutvalget anbefalte. Ifølge ekspertutvalget ville et stort innbyggergrunnlag være en forutsetning for å oppnå stordriftsfordeler når det gjelder utnyttelse av materiell og ruteplaner. Det ble i høringen forutsatt at et normgivende innbyggertall på 100 000 innbyggere vil kunne legge til rette for at kommunen kan bygge opp nødvendig kapasitet og kompetanse for å ivareta ansvaret for kollektivtransporten. Det ble i høringen videre vist til at med unntak av Finnmark har landets fylkeskommuner godt over 100 000 innbyggere og erfaringene viser at innbyggergrunnlaget gir grunnlag for håndtering av kollektivtransportansvaret. Departementet viste likevel til at tallet på 100 000 innbyggere ikke var et absolutt krav.

I høringen ble det vist til Meld. St. 14 (2014–2015), der det betones at overføring av kollektivtransporten må ivareta hensynet til en «samfunnsøkonomisk akseptabel kostnad». Dette hensynet skal sikre at de totale ulempene ikke overstiger gevinstene ved å overføre kollektivtransporten til store kommuner. Dette vil dreie seg mest om å sikre at ulempene knyttet til kollektivtilbudet som blir igjen i fylket ikke blir uforholdsmessig store, i forhold til de gevinstene man kan ta ut i den nye store kommunen. Samferdselsdeparte-

mentet foreslo at hensynet skulle inngå i vilkåret om tilstrekkelig markedsgrunnlag.

Samferdselsdepartementet foreslo at vilkåret om tilstrekkelig markedsgrunnlag skulle framgå av § 2 bokstav b) i forslag til lov om overføring av ansvar for kollektivtransport.

Ad c) Samarbeid med fylkeskommunen

I høringen ble det framhevet at Stortinget, i sin behandling av saken, forutsatte at kommunene som skal overta ansvaret for kollektivtransporten innad i egne kommuner, inngår et samarbeid/partnerskap med fylkeskommunen.

Samferdselsdepartementet foreslo at det skal være et vilkår at kommunen har et samarbeid med fylkeskommunen om å sikre et helhetlig kollektivtilbud. I den sammenheng vil både et permanent politisk, økonomisk og et faglig samarbeid mellom kommunen og fylkeskommunen være nødvendig. Det ble framhevet som viktig at det totale kollektivtilbudet i fylket og kommunen koordineres, og at samarbeidet innrettes slik at det sikrer et helhetlig rutetilbud for innbyggerne i regionen og et hensiktsmessig takst- og billettsystem. I høringen ble det vist til at kommuner som ønsker å overta ansvaret for kollektivtransport, så tidlig som mulig bør innlede dialog med fylkeskommunen om organiseringen av samarbeidet.

Departementet viste i høringen til at samarbeidet mellom kommunen og fylkeskommunen kan avtales på ulike måter. Det kan for eksempel etableres felles administrasjonsselskaper, slik det finnes en rekke eksempler på i dag, blant annet Ruter AS i Oslo og Akershus og Agder kollektivtrafikk AS (der både fylkeskommune og kommune deltar på eiersiden). Kommunen og fylkeskommunen må i fellesskap bli enige om hvilken samarbeidsform som over tid er mest hensiktsmessig for sin region.

Departementet la i høringen til grunn at dokumentasjon på samarbeidet måtte inkludere ikke bare vedtak fra kommunestyret og fylkestinget om å inngå samarbeidsavtale, men også en signert avtale.

Samferdselsdepartementet foreslo at vilkåret om samarbeid mellom kommunen og fylkeskommunen skulle framgå av § 2 bokstav c) i forslag til lov om overføring av ansvar for kollektivtransport.

Framgangsmåte for overføring av ansvar

Samferdselsdepartementet foreslo i høringsnotatet at kommuner som ønsker å overta ansvaret for kollektivtransporten skal kunne søke om dette.

Departementet foreslo videre at det lovfestes noen grunnleggende krav til framgangsmåten for beslutning om overføring av ansvaret for kollektivtransport.

Det ble foreslått i høringen at dersom kommunen ønsker å få overført ansvar for kollektivtransport innenfor sitt område, må kommunestyret selv vedta at kommunen skal søke om å få overført slikt ansvar. Søknader fra kommuner som ønsker å få overført ansvar for kollektivtransporten, skal sendes til Samferdselsdepartementet.

Det ble i høringen videre forutsatt at en søknad om overføring av ansvar for kollektivtransport må inneholde dokumentasjon på at alle vilkårene var oppfylt, før Kongen i statsråd kan behandle søknaden og eventuelt godkjenne denne og vedta overføring av ansvaret.

Som beskrevet i høringen, er det et vilkår for oppgaveoverføring at kommunen har et samarbeid med fylkeskommunen om å sikre et helhetlig rutetilbud i regionen, jf. vilkår i § 2 bokstav c). Samarbeidsavtale om dette må etter forslaget være vedtatt av kommunestyret og fylkestinget, jf. forslag § 3 tredje ledd. Det ble i høringsnotatet lagt opp til at dersom kommunen ønsker det, kan søknaden sendes til Samferdselsdepartementet før vilkåret om samarbeidsavtale med fylkeskommunen er på plass. Det må i så fall framlegges dokumentasjon på at de to andre vilkårene, jf. lovforslag § 2 bokstav a) og b), er oppfylt. I slike tilfeller vil Samferdselsdepartementet, i samråd med Kommunal- og moderniseringsdepartementet, gjøre en foreløpig og uformell vurdering av om disse to vilkårene er oppfylt. Det ble presisert i høringen at dette ikke vil være noen bindende uttalelse, men en administrativ veiledning fra Samferdselsdepartementet. Den endelige beslutningen skal tas av Kongen i statsråd når søknaden er komplett.

Departementet la i høringen til grunn at før Kongen i statsråd treffer endelig vedtak om overføring, må det være på plass rettslig bindende avtaler som regulerer kommunens og fylkeskommunens rettigheter og plikter i samarbeidet, og alle vilkårene i § 2 bokstav a) – c) må være oppfylt.

Overføring av rettigheter og plikter knyttet til inngåtte kontrakter

I høringen viste Samferdselsdepartementet til at overføring av ansvar for kollektivtransport vil kunne reise problemstillinger knyttet til hvordan

kommunene skal tre inn i fylkeskommunens løpende kontrakter. Inngrep i private avtaler ved endring av debitorstilling er ikke uproblematisk. Departementet viste til at det i utgangspunktet kreves samtykke fra kreditor for at en forpliktelse skal overdras til en annen. Departementet mente at det ikke vil være hensiktsmessig å basere seg på en løsning hvor man må innhente samtykke fra hver enkelt leverandør for at kontraktsposisjonen skal kunne overtas av kommunen. I et slikt tilfelle vil det knyttes stor grad av usikkerhet til om et samtykke vil bli gitt. Dette vil gi en uforutsigbar situasjon, og kunne skape driftsforstyrrelser for brukerne av kollektivtransport i kommunen.

Departementet framhevet i høringen at det må sikres at leverandørene av tjenesten ikke kan påstå seg uforpliktet av inngåtte kontrakter ved oppgaveoverføringen. Departementet mente at det var viktigere å sikre at det ikke oppstår brudd i tjenestene ved en oppgaveoverføring, enn å verne leverandørene fra et inngrep i avtalene ved en endring av avtaleparten.

Samferdselsdepartementet foreslo at kommunens rett og plikt til å tre inn i fylkeskommunens løpende kontrakter skulle reguleres i § 4 i forslag til ny lov om overføring av ansvar for kollektivtransport. Departementet framhevet at overføringen av rettigheter og plikter vil skje med befriende virkning for fylkeskommunen. Kommunen ville etter departementets forslag samtidig overta fylkeskommunens posisjon som part i eventuelle tvister som måtte foreligge knyttet til de enkelte kontraktene. Kommunen vil tre inn i kontraktene med de samme rettigheter og forpliktelser som fylkeskommunen hadde, med virkning fra iverksetting av en beslutning om overføring av ansvaret. I høringen ble det vist til at tilsvarende overføring av kontraktsrettigheter ble gjort i forbindelse med forvaltningsreformen og omklassifisering av veg etter vegloven § 62 tredje ledd, jf. Ot.prp. nr. 68 (2008–2009).

Det ble i høringen presisert at forslaget på dette punktet kun vil gjelde overføring av kontraktsposisjoner knyttet til levering av transporttjenester. Forslaget vil ikke innebære overføring av materiell og lignende.

I høringen ble det vist til at det vil kunne oppstå tvil og uenighet om rettigheter og forpliktelser var overtatt, helt eller delvis. Departementet foreslo derfor å ta inn et forslag i § 4 tredje ledd om at Kongen kan avgjøre spørsmålet der fylkeskommunen og kommunen var uenige.

5.2.3 Endringer i yrkestransportloven og jernbaneloven vedrørende kjøp av transporttjenester

Samferdselsdepartementet foreslo i høringen et nytt sjette ledd i yrkestransportloven § 22, slik at i de tilfeller der kommunen har fått overført ansvaret for rutetransport etter lov om overføring av ansvar for kollektivtransport, skal bestemmelsene i § 22 gjelde tilsvarende for kommunen. Ansvar etter § 22 vil kun gjelde for det ansvarsområdet som kommunen har fått overført etter lov om overføring av ansvar for kollektivtransport. Overføringen vil dermed ikke gjelde for fergeruter i riks- og fylkesvegnettet.

Det vil etter forslaget følge av § 22 at fylkeskommunen skal ha ansvaret for å yte godtgjørelse til rutetransport innad i fylket, mens kommuner som har fått tildelt kollektivtransportansvaret, skal ha ansvaret for rutetransport innad i kommunen. Forslaget til endring i yrkestransportloven medfører også at fylkeskommunen vil få ansvaret for godtgjørelse til eventuelle ruter som krysser grensen mellom fylket og kommunen.

Det ble i høringen vist til at det kan oppstå tilfeller hvor en kommune ønsker å sikre innbyggerne et tilbud som innebærer godtgjørelse til en rute fra et punkt i kommunen og til et punkt som befinner seg i det tilgrensende fylket. Selv om ansvarsregelen i § 22 i utgangspunktet begrenser kommunens ansvar til ruter som befinner seg innenfor kommunens grenser, viste departementet til at bestemmelsen ikke vil være til hinder for at kommunen kan sørge for rutetransport som krysser kommunens grense over i fylket. Dersom ruten i hovedsak befinner seg innenfor kommunens grenser, vil det være kommunen som er nærmest til å sikre borgerne denne tjenesten. Et sentralt virkemiddel for å sikre en slik tjeneste, vil være muligheten til å yte godtgjørelse til slik transport. Departementet la til grunn at ansvarsfordelingen i § 22 ikke vil stå i veien for at kommunen og fylkeskommunen i hvert enkelt tilfelle kan finne de mest hensiktsmessige løsningene og legge opp rammene for kollektivtransporten i området etter dette.

Samferdselsdepartementet foreslo også å endre jernbaneloven § 7. I de tilfeller fylkeskommunen gir tilskudd til sporveier, tunnelbane og forstadsbane framgår det av jernbaneloven § 7 at fylkeskommunen skal fastsette transportvilkår. I høringen ble det foreslått å endre denne bestemmelsen slik at det åpnes for at også kommunen kan fastsette transportvilkår dersom de overtar ansvaret for kollektivtransport.

5.2.4 Endringer i yrkestransportloven vedrørende løyveansvar

I høringen ble det vist til at når reglene om godtgjørelse endres som følge av overføringen, vil det være hensiktsmessig også å gjøre endringer i reglene om løyveansvaret.

Systemet etter yrkestransportloven har vært slik at ansvaret for å yte godtgjørelse har hengt sammen med ansvaret for å gi ruteløyve etter § 13 for den samme transporten. Det vil si at den som yter godtgjørelse for rutetransport innad i et bestemt område, også vil ha løyveansvaret. Ruteløyve og kontrakt gis som hovedregel i en integrert prosess, men må likevel holdes atskilt.

I tilfeller hvor en kommune får overført ansvaret for å gi godtgjørelse til rutetransport innenfor kommunens grenser, ble det foreslått at kommunen også skal få overført ansvaret for å tildele løyve til de som skal drive denne transporten. Samferdselsdepartementet foreslo derfor en endring av § 13, slik at kommunen gir løyve innad i kommunen når ansvar for rutetransport er overført til kommunen i samsvar med lov om overføring av ansvar for kollektivtransport. Overføring av ansvaret som løyvemyndighet vil gjelde alle ruteløyver der strekningen går mellom steder innenfor kommunen. Ansvar etter § 13 vil kun gjelde for det ansvarsområdet som kommunen har fått overført etter lov om overføring av ansvar for kollektivtransport. Overføringen vil dermed ikke gjelde for fergeruter i riks- og fylkesvegnettet.

Det ble i høringen framhevet at kommuner som får overført løyveansvaret, kun vil ha slikt ansvar innenfor kommunens grenser. Løyve for ruter som krysser grensen over i fylket, skal fortsatt gis av fylkeskommunen. Departementet la i høringen til grunn at kommunen og fylkeskommunen må ha dialog når det gjelder slike ruter. Det ble i den sammenheng vist til vilkåret om at kommunen må ha et samarbeid med fylkeskommunen om å sikre et helhetlig rutetilbud i regionen.

5.2.5 Endring i yrkestransportloven vedrørende administrasjonsselskap

Samferdselsdepartementet foreslo et nytt andre ledd i § 23, som sier at bestemmelsen i første ledd også skal gjelde for en kommune som har fått overført ansvar for kollektivtransporten etter lov om overføring av ansvar for kollektivtransport. Bakgrunnen var at kommunen og fylkeskommunen skal kunne samarbeide gjennom et felles administrasjonsselskap, dersom de ønsker det.

5.2.6 Særskilt om skoleskys

I høringen ble det vist til at ansvaret for skoleskys ligger hos fylkeskommunen. Enkelte av skoleskysrutene er også åpne for ordinære passasjerer i fylket. Det ble i høringen ikke foreslått noen endringer i fylkeskommunens ansvar for skoleskys. Samferdselsepartementet viste imidlertid til muligheten for at fylkeskommunene og kommunene kan samarbeide om skoleskysrutene og de ordinære rutene der det er hensiktsmessig.

5.3 Høringen

5.3.1 Generelt

Totalt 14 høringsinstanser uttaler at de er positive til forslaget om å overføre ansvaret for kollektivtransporten fra fylkeskommunen til kommunen. Dette er *Vegdirektoratet, Asker kommune, Bærum kommune, Fredrikstad kommune, Gjøvik kommune, Hammerfest kommune, Kristiansand kommune, Nannestad kommune, Oppegård kommune, Ski kommune, Sola kommune, Sandnes kommune, Stavanger kommune* og *Trondheim kommune*.

Totalt 29 høringsinstanser er negative til overføring av ansvar for kollektivtransport. Dette er *Akershus fylkeskommune, Aust-Agder fylkeskommune, Buskerud fylkeskommune, Telemark fylkeskommune, Hedmark fylkeskommune, Østfold fylkeskommune, Troms fylkeskommune, Rogaland fylkeskommune, Aurskog-Høland kommune, Engerdal kommune, Finnøy kommune, Grimstad kommune, Hjartdal kommune, Eidskog kommune, Nesodden kommune, Klepp kommune, Sortland kommune, Lardal kommune, Lindås kommune, Radøy kommune, Masfjorden kommune, Os kommune, Stjørdal kommune, Stord kommune, Rennesøy kommune, Arbeidsgiverforeningen Spekter, Fagforbundet, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) og KS (Kommunesektorens organisasjon)*.

Det var også en del høringsinstanser som uttalte at de stilte seg bak forslagene i høringen uten særskilt å kommentere kollektivtransport, samt enkelte høringsinstanser som uttalte at overføring av kollektivtransport ikke var aktuelt for deres vedkommende.

5.3.2 Overføring av ansvar for kollektivtransport

Flere kommuner er positive til overføring av ansvar for kollektivtransport til store kommuner. *Fredrikstad kommune* og *Hammerfest kommune* mener den retningsgivende befolkningsgrensen

bør reduseres. Også *Gjøvik kommune* ber om at terskelen for overføring av ansvar for kollektivtransport ikke settes for høy. *Hammerfest kommune* mener i tillegg at en mellomløsning kan være at kommunen overtar deler av kollektivtransporten, for eksempel bybuss eller lokalbuss, men ikke langrutebuss og hurtigbåt.

Sandnes kommune og *Sola kommune* er positive til forslaget, og mener departementet bør vurdere mulighet for overføring til flere kommuner som deltar i et interkommunalt samarbeid. *Stavanger kommune* er også positiv til en overføring, og mener at det påhviler regjeringen og Stortinget et stort ansvar for å etablere en kommunestruktur med regionkommuner, som faktisk vil kunne overta kollektivtransportansvaret.

Oppegård kommune og *Ski kommune* støtter forslaget, men ber departementet utdype hva skjønnsmessige vurderinger for å overta ansvaret for kollektivtransport i hovedstadsregionen innebærer.

Nesten alle fylkeskommunene som har avgitt uttalelse, er negative til overføring av ansvar for kollektivtransport. Mange fylkeskommuner mener overføring av ansvar for kollektivtransporten til store kommuner vil føre til at kollektivtilbudet splittes opp på flere beslutningsnivåer, noe som de mener vil kunne skape en uoversikkelig forvaltning, uklare ansvarsforhold og økt administrasjon. Mange mener også at kompetansemiljøene for kollektivtrafikk vil bli fragmentert, og at det er uheldig at det må etableres parallelle fagmiljøer.

Flere fylkeskommuner mener videre at en overføring av ansvar vil kunne skape utfordringer med å koordinere kollektivtransporten mellom kommunen og fylket. I tillegg er det mange som hevder at det kan bli vanskelig å opprettholde et godt kollektivtilbud utenfor byregionene. Blant annet viser *Hedmark fylkeskommune* til at flere av stamrutene i distriktene har endepunkt i de store byene, og at en oppsplitting av ansvaret vil gjøre det vanskeligere å samordne kollektivtilbudet mellom by og region. *Akershus fylkeskommune* framhever at utviklingen av kollektivtransporten må ses i sammenheng med fylkeskommunens oppgaver som vegeier, blant annet på grunn av hensyn til framkommelighet og fastlegging av stoppesteder, terminaler og så videre. *Hordaland fylkeskommune* framhever at det er viktig at kommunene har mulighet til å påvirke kollektivtrafikken i kommunen, men mener dette kan gjøres innenfor rammen av bymiljøavtalene og lokalt tilpassede samarbeidsløsninger.

Hedmark fylkeskommune uttaler at dersom det skal åpnes for å overføre ansvar for kollektivtrans-

port til kommuner, vil det være naturlig at de kommunene som får overført ansvaret for kollektivtransporten senere kan søke seg fritatt fra dette ansvaret. De framhever videre at dette igjen vil reise spørsmål om hvorvidt fylkeskommunen burde kunne velge å ta tilbake ansvaret eller ikke. På prinsipielt grunnlag mener fylkeskommunen at man bør være ytterst varsom med frivillige ansvarsoverføringer etter søknad, utover generelle forsøksordninger.

Av de kommunene som er negative til forslaget, mener svært mange at forslaget er i strid med hensynet til å sikre en helhetlig samordning av kollektivtransport innenfor regionen. *Hjartdal kommune* mener en overføring av ansvaret for kollektivtransporten til store kommuner kan føre til at kollektivtilbudet i distriktet blir ytterligere svekket. *Stord kommune* uttaler at dagens fylkesgrenser kan være en utfordring med hensyn til å få gode kollektive løsninger, og at bykommunene i utgangspunktet vil være for små.

Engerdal kommune og *Grimstad kommune* er negative til forslaget, og mener at generalistkommuneprinsippet bør ligge fast.

Eidskog kommune mener ansvaret for kollektivtransporten bør ligge på fylkesnivå, og viser til at en overføring vil kunne føre til koordineringsutfordringer, omstillingskostnader og andre økte kostnader for både brukere og forvaltningen.

Fitjar kommune mener det i praksis vil være få kommuner som vil oppfylle vilkårene for overføring av ansvar for kollektivtransport. De mener framlegget i realiteten heller er en del av en eventuell storbystrategi, og at det synes lite tilpasset de endringer som følger av kommunereformen.

Stjørdal kommune er negative til forslaget, fordi ansvaret for kollektivtransporten allerede i dag er delt mellom for mange aktører. De viser til at fylkeskommunene dekker et større geografisk område, og derfor har den naturlige ansvarsplasingen for å løse denne oppgaven.

Fagforbundet mener at ingen av de nye sammenslåtte kommunene vil oppfylle de fastsatte vilkårene i departementets forslag, og at overføring av ansvar for kollektivtransporten dermed ikke vil påvirkes av kommunereformen. Fagforbundet mener videre at overflytting av kollektivtransporten til de største kommunene ikke nødvendigvis vil være en hensiktsmessig organisering, og ser på fylket som riktig forvaltningsnivå for å håndtere kollektivtransporten.

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) støtter ikke forslaget om å overføre ansvaret for kollektivtransport til store kommuner. FFO tror ikke store kommuner har grunnlag for å forvalte

dette ansvaret, ettersom de vil mangle tilstrekkelig kompetanse, kapasitet, fagmiljøer og økonomiske forutsetninger. FFO mener videre at forslaget vil kunne føre til ansvarspulverisering, økt byråkrati og redusert fagmiljø i fylkeskommunene. De mener en overføring av ansvar for kollektivtransport til store kommuner vil kunne føre til ytterligere nedprioritering av målet om et universelt utformet transportsystem i Norge.

Arbeidsgiverforeningen Spekter viser til at det praktiske planleggings- og innkjøpsansvaret bør fordeles på færre myndigheter og ikke flere myndigheter. Når det gjelder vilkåret om tilstrekkelig markedsgrunnlag, viser Spekter til at utviklingen i sektoren de siste årene har gått mot økende kompetansekrav og «jussifisering» i anbuds- og kontraktsprosesser. På denne bakgrunn oppfatter Spekter at et marked på 100 000 innbyggere, kan være i minste laget. Kollektivtrafikkansvar i større regioner, sett i sammenheng med regionreformen, vil være en riktigere vei å gå enn å overføre ansvaret til kommuner. Også hensynet til markeds-, plan-, og innkjøpskompetanse taler for at enhetene bør bli større og ikke mindre. Videre anbefaler Spekter at det ved eventuelt kommunalt delansvar for kollektivtransporten, stilles krav om organisering gjennom felles administrasjonsselskap med fylket.

Bergen kommune viser til at en eventuell større vestlandsregion vil styrke behovet for en regional forankring og styring av kollektivtransporten for å unngå fragmentering og uklare grensesnitt mot kommunene. Ut fra dette mener de at det ikke nødvendigvis vil være riktig at Bergen kommune overtar kollektivtransporten. De mener samtidig at det er viktig at kommunen har reell medvirkning og styring av kollektivtransporten, særlig hvis de blir en del av en stor vestlandsregion.

Oslo kommune påpeker at de ikke vil få nye oppgaver som følge av forslaget om overføring av kollektivtransport, men de ønsker en vurdering av muligheten for å overlate et større ansvar for jernbanetilbudet til Oslo kommune og Akershus fylkeskommune.

Tysnes kommune mener det bør vurderes en helt annen tilnærming til spørsmål om ansvaret for kollektivtransporten, og at en mulig tilnærming vil kunne være å dele ansvaret for kollektivtransporten inn i lokalnett, fylkesnett og regionale nett. Kommunene bør få ansvar for lokalnettet innenfor fastlagte ressursrammer.

Volda kommune uttaler seg ikke direkte om overføring av ansvar for kollektivtransport, men uttaler generelt om forslaget i høringsnotatet kapittel 3 at «aldri har så mykje vore gjort for så

lite». De mener videre at godkjenning av skiltplan og skilting på kommunale veger er oppgaver som kommunene med fordel kunne fått ansvaret for.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede mener det er underordnet hvilket forvaltningsnivå som har ansvaret for kollektivtransporten, men at det må sikres ordninger som medfører at mennesker med funksjonshemninger har anledning til å bruke kollektivsystemet.

Flere av høringsinstansene har uttalt seg særskilt om viktigheten av samarbeid mellom kommuner som overtar kollektivtransportansvaret og fylkeskommunen.

Vegdirektoratet mener at overføring av ansvar for kollektivtransport fra fylkeskommuner til store kommuner, vil føre til flere aktører og økt behov for koordinering for å sikre et godt og helhetlig rutetilbud og takstsystem i fylket. Det er derfor viktig at en kommune som gis ansvar for kollektivtransport, etablerer et godt og forpliktende samarbeid med fylkeskommunen, slik at et helhetlig kollektivtilbud sikres både i kommunen og til og fra kommunen.

Askøy kommune påpeker viktigheten av at fylkeskommunen har en økonomi som styrker og videreutvikler kollektivtilbudet i Hordalands landkommuner de kommende år.

Asker kommune, Bærum kommune, Gjerdrum kommune, Gjesdal kommune, Hammerfest kommune, Hå kommune, Time kommune og Klepp kommune mener en overføring av ansvar for kollektivtransport til store kommuner vil forutsette at det etableres samarbeidsordninger som sikrer et helhetlig kollektivtilbud i regionen. Asker kommune og Bærum kommune mener samarbeidsvilkåret bør utredes nærmere.

Kollektivtrafikkforeningen er opptatt av at en eventuell overføring av ansvar for kollektivtransport til kommunene ikke må føre til en ytterligere oppstyking av kollektivtrafikken. Kollektivtrafikkforeningen mener det er avgjørende at regelverket utformes slik at de byene som ønsker å ta over ansvaret for kollektivtrafikken, kun kan gjøre det i et forpliktende samarbeid med fylkeskommunen i sitt område, eller som deltaker i et administrasjonsselskap sammen med fylkeskommunen.

5.3.3 Ansvar for TT-ordningen

Enkelte høringsinstanser har uttalt seg om TT-ordningen generelt.

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) støtter ikke forslaget om å overføre ansvaret for TT-ordningen til store kommuner. FFO mener en permanent nasjonal ordning for tilrettelagt trans-

port for brukere med store behov best vil sikre et godt og forutsigbart transporttilbud for brukere av ordningen.

Østfold fylkeskommune mener at TT-ordningen ikke er en naturlig del av kollektivtransportansvaret, og mener ansvaret for denne ordningen kan overføres til kommunene eller staten uavhengig av organisering av det øvrige kollektivtilbudet.

Likestillings- og diskrimineringsombudet, Norges handikapforbund og Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO) mener at det ikke er vesentlig om TT-ordningen er fylkeskommunens eller kommunens ansvar, men at det kommer på plass nasjonale retningslinjer for ordningen. Norges handikapforbund og SAFO understreker i tillegg at en TT-ordning må sikre brukerne et tilstrekkelig antall turer per år, at egenbetalingen må være tilsvarende billettpris for kollektivtrafikk, at ordningen må benytte ordinære drosjer med mindre det er behov for spesialbil, at bestillingen av TT-drosje må utformes slik at den er mulig å benytte på kort varsel, og at det ikke skal være krav om samkjøring.

Norges Blindforbund er kritisk til overføring av kollektivtransport til kommunene, og mener at det må etableres en nasjonal ordning for brukere med behov for tilrettelagt transport, slik at transportordningen for denne gruppen blir lik i hele landet. Å flytte dette ansvaret til kommuner, vil kunne generere ytterligere og større forskjeller i tilbudet til brukerne.

5.3.4 Ansvar for skoleskyss

Enkelte høringsinstanser har uttalt seg om hvor ansvaret for skoleskyss bør ligge.

Akershus fylkeskommune mener ansvaret for skoleskyss bør ligge til samme forvaltningsnivå som kollektivtrafikken. De framhever at skoleskyssen mange steder er selve ryggraden i kollektivsystemet. Fylkeskommunen mener det synes lite gjennomtenkt at ansvaret for kollektivtransporten skal ligge til kommunene på nærmere betingelser, mens ansvaret for skoleskyssen fortsatt skal ligge hos fylkeskommunen. Fylkeskommunen anbefaler at forholdet mellom kollektivtransport og skoleskyss vurderes grundigere.

Buskerud fylkeskommune mener det vil bli komplisert og lite effektivt å fordele ansvaret for skoleskyss mellom fylkeskommunen og storkommunen.

Arbeidsgiverforeningen Spekter mener at kommunen bør ha ansvaret for å organisere skyssen til grunnskoleelevene, dersom kommunene overtar ansvaret for kollektivtrafikken. Fylkeskommu-

nen bør imidlertid beholde ansvaret for skyss av elever til videregående opplæring, gitt at ansvaret for videregående opplæring beholdes i fylkeskommunene.

Volda kommune og *Ørsta kommune* mener at kommunene bør overta oppgavene med skoleskyss. *Fyresdal kommune* mener på sin side at ansvaret for skoleskyss fortsatt bør ligge hos fylkeskommunen.

Tinn kommune og *Vinje kommune* ber om en nærmere utredning av om skoleskyss er en oppgave som kommunene kan overta.

5.3.5 Rapportering og statistikk

Statistisk sentralbyrå (SSB) mener at overføring av kollektivtransporttjenester til enkelte kommuner, vil gjøre rapportering og produksjon av statistikk mer komplisert. Når både fylkeskommunene og enkelte kommuner får ansvaret for kollektivtransport, vil det blant annet bli behov for differensiert rapportering i KOSTRA. Dette vil være særlig utfordrende dersom en kommune ikke overtar alle kollektive transportformer, for eksempel at ansvaret for busstransport overføres, men ikke ansvaret for båttransport. SSB ser behov for at det presiseres hvorvidt kommunene må overta alle aktuelle kollektive transportformer.

SSB peker også på at forslaget om at overføring av ansvar eller overtakelse av kontrakter skal kunne skje når som helst i løpet av året, vil gjøre det vanskelig å håndtere regnskap, datafangst og statistikkproduksjon.

5.4 Samferdselsdepartementets vurdering og forslag

5.4.1 Overføring av ansvar for kollektivtransport

Samferdselsdepartementet har merket seg at flere høringsinstanser mener at en overføring av ansvar for kollektivtransporten til store kommuner vil kunne skape en uoversiktlig forvaltning og økt administrasjon. Departementet gjør oppmerksom på at det må foretas en konkret vurdering av hvilke konsekvenser en ansvarsoverføring vil få. Vilåret om felles bolig-, arbeids- og serviceregioner innebærer at kollektivtransportmyndigheten blant annet bør sammenfalle med innbyggernes reisemønstre og omfatte et geografisk område som i størst mulig grad er funksjonelt for oppgaveløsningen. Departementet mener at dette vilkåret vil bidra til at det ikke oppstår en uoversiktlig

forvaltning og økt administrasjon ved en overføring av ansvar.

Departementet har merket seg innspillet knyttet til at kommuner ikke vil ha grunnlag for å forvalte ansvaret for kollektivtransporten på grunn av manglende kompetanse, kapasitet, fagmiljøer og økonomiske forutsetninger. Flere instanser mener videre at en overføring av ansvaret vil innebære at kompetansetiljøene for kollektivtrafikk blir fragmentert, og at det er uheldig at det må etableres parallelle fagmiljøer. Det vises særlig til kompliserte anbuds- og kontraktsprosesser, noe som vil kreve særskilt kompetanse.

Departementet viser til at det er etablert administrasjonsselskaper i svært mange fylkeskommuner i dag. Administrasjonsselskapene forestår både planlegging og drift av kollektivtilbudet i fylket, samt foretar anskaffelser av transporttjenester og oppfølging av inngåtte kontrakter. Departementet viser til at en kommune som får overført ansvaret for kollektivtransporten i kommunen, kan benytte den kompetansen og det faglige apparatet som administrasjonsselskapet innehar. Departementet legger videre til grunn at et normgivende innbyggertall på 100 000, vil legge til rette for at kommunen også kan bygge opp egen kapasitet og kompetanse for å ivareta ansvaret for kollektivtransporten.

Departementet viser for øvrig til at en overføring vil kunne bidra til en bedre oppgaveløsning i de kommunene som overtar ansvaret for kollektivtransporten, blant annet ved å se kollektivtransport, arealutvikling og eventuelt parkeringspolitikk i sammenheng på et lokalt nivå.

Enkelte høringsinstanser mener den retningsgivende befolkningsgrensen bør reduseres eller at terskelen for overføring av ansvar ikke bør settes for høyt. Departementet viser til at det er viktig at en kommune som får overført ansvaret for kollektivtransport, er i stand til å forvalte dette ansvaret på en hensiktsmessig måte. Vilårene i lovforslagets § 2 er ment å sikre dette. Departementet mener at vilårene må ses i sammenheng, og at det vil måtte foretas en konkret helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle.

Mange høringsinstanser mener at en overføring av ansvar for kollektivtransport til store kommuner vil kunne skape utfordringer med å koordinere kollektivtransporten mellom kommunen og fylkeskommunen. Flere mener videre at en overføring vil føre til et dårligere kollektivtilbud i distriktene og fylket for øvrig. Departementet har i høringsnotatet forutsatt at dersom ansvaret for kollektivtransporten overføres, skal dette skje i et samarbeid med fylkeskommunen. Depar-

tementet gjør dermed oppmerksom på at det ikke skal godkjennes en overføring av kollektivtransporten til kommunene uten at det samtidig foreligger et samarbeid mellom kommunen og fylkeskommunen, som skal sikre et helhetlig rutetilbud i hele regionen og ivareta distriktenes behov for transport.

Hordaland fylkeskommune framhever at det er viktig at kommunene har mulighet til å påvirke kollektivtrafikken i kommunen, men mener dette kan gjøres innenfor rammen av bymiljøavtalene og lokalt tilpassede samarbeidsløsninger. Departementet viser til at bymiljøavtalene er en samarbeidsform på tvers av forvaltningsnivåene, uavhengig av hvilket forvaltningsnivå som har ansvaret for kollektivtransporten. Hvis en stor kommune får overført ansvaret for kollektivtransporten, kan fylkeskommunen påvirke kollektivtransporten gjennom bymiljøavtalen på samme måte som kommunen kan ved dagens ansvarsfordeling.

Departementet har merket seg innspillet fra *Hedmark fylkeskommune* om at det vil være naturlig at kommunene som får overført ansvaret for kollektivtransporten, senere skal kunne søke seg fritatt fra dette ansvaret. Departementet legger til grunn at en overføring av ansvar for kollektivtransporten vil være permanent. Eventuelle problemer som kan oppstå vil derfor søkes løst uten at vedtaket om overføring endres. Dersom det skal gjøres endringer i oppgavefordelingen, må dette gjøres av Kongen i statsråd. Samarbeidsavtalen mellom fylkeskommunen og kommunen vil for øvrig kunne inneholde regler for hvilke prosedyrer som skal følges ved en eventuell uenighet.

Noen høringsinstanser mener departementet bør vurdere mulighet for overføring til flere kommuner som deltar i et interkommunalt samarbeid. Departementet gjør oppmerksom på at det i høringen kun ble foreslått overføring av ansvar for kollektivtransport til store kommuner. Kommunen som får overført ansvaret for kollektivtransporten, vil få det fulle ansvaret for kollektivtransporten innad i kommunen. Det ligger utenfor intensjonen bak forslaget å overføre ansvaret for kollektivtransporten til interkommunale samarbeid.

To kommuner ber departementet utdype hva som menes med at det bør åpnes for skjønnsmessige vurderinger for å overta ansvaret for kollektivtransport i hovedstadsregionen. Departementet viser til at det i utgangspunktet legges til grunn at store kommuner som skal overta ansvaret for kollektivtransport, bør betjene hele områder med pendling. Dette er konkretisert til at 25 pst. eller

flere av de sysselsatte som er bosatt i en kommune, bør jobbe i regionens senterkommune. I enkelte tilfeller kan det være rom for skjønnsmessige vurderinger av dette kriteriet. Det kan være knyttet til at den aktuelle store kommunen i seg selv har et tilstrekkelig markedsgrunnlag, og isolert sett kan fungere som et geografisk funksjonelt område, selv med større utpendling enn 25 pst.

Departementet har merket seg *Hammerfest kommune* og *Tysnes kommune* sin tilnærming om oppdeling av ansvaret geografisk eller ut i fra type transport. Departementet mener det ikke vil være hensiktsmessig å stykke opp ansvaret for kollektivtransport ytterligere, verken basert på type transport eller i lokalnett, fylkesnett og regionale nett.

Volda kommune mener at godkjenning av skiltplan og skilting på kommunale veger er en oppgave som kommunene med fordel kunne fått ansvaret for. Departementet viser til at skiltforskriften § 28 om myndighet for trafikkregulerende skilt ble endret med virkning fra 1. januar 2015. Endringen åpner for ytterligere myndighetstildeling på skiltområdet til kommuner som ønsker dette, forutsatt at de har nødvendig kompetanse. Det vises for øvrig til omtale av skiltpolitikken i Prop. 123 S (2015–2016) *Kommuneproposisjonen 2017*.

Departementet viser for øvrig til begrunnelsen for forslaget i høringsnotatet om overføring av ansvar for kollektivtransporten fra fylkeskommunen til kommunen. Departementet holder fast ved forslaget til ny lov, herunder vilkårene for overføringen, reglene for framgangsmåte og overføring av rettigheter og plikter knyttet til inngåtte kontrakter, samt endring av løyveansvaret og ansvaret for å gi godtgjørelse i eksisterende lover.

Departementet vil vise til at fylkeskommunene ved kjøp av kollektivtransporttjenester må overholde gjeldende regler for offentlig støtte og offentlige anskaffelser, herunder kollektivtransportforordningen (forordning (EF) nr. 1370/2007). Dersom en kommune overtar ansvaret for kollektivtransport, må selvsagt også den overholde dette regelverket.

Departementet har foretatt enkelte justeringer i forslaget til lov om overføring av ansvar for kollektivtransport sammenliknet med forslaget i høringsnotatet. Departementet har endret overskriften i §§ 1 og 2. I § 1 har departementet fjernet første setning om at loven gjelder overføring av ansvar for kollektivtransport fra fylkeskommunen til kommunen, ettersom denne ikke vil ha selvstendig betydning ved siden av overførings-

bestemmelsen i § 2. Departementet har også i definisjonen av kollektivtransport fjernet henvisningen til transport på det nasjonale jernbanenet. Dette medfører ingen realitetsendringer, ettersom transport på det nasjonale jernbanenettet faller utenfor definisjonen av kollektivtransport i denne loven. Departementet har også presisert i lovteksten at det er Kongen i statsråd som kan vedta overføring av ansvar for kollektivtransport fra fylkeskommunen til kommunen. Bakgrunnen for denne presiseringen er å få tydelig fram at beslutningen om overføring ikke skal kunne delegeres. I tillegg har departementet foretatt noen mindre endringer i lovteksten av strukturell og språklig art.

Departementet har også gjort mindre justeringer i forslag til endringer i yrkestransportloven. I §§ 13 og 22 har departementet fjernet henvisningen til transport med ferger i fylkesvegsamband, fordi det allerede går fram av § 1 i ny lov om overføring av ansvar for kollektivtransport at ferger i fylkesvegsamband ikke skal omfattes av overføringen.

Lovendringene skal iverksettes når kommunesammenslåingene er trådt i kraft 1. januar 2020.

5.4.2 Ansvar for TT-ordningen

Flere høringsinstanser mener det må etableres en nasjonal ordning for brukere med behov for tilrettelagt transport. Enkelte framhever også at de ønsker nasjonale retningslinjer for TT-ordningen, og gir konkrete innspill til hvordan TT-ordningen burde innrettes.

I forbindelse med behandlingen i Stortinget 10. april 1986 av St.meld. nr. 92 (1984–85) *Om transport av funksjonshemmede*, mente Stortinget at ansvaret for transport av funksjonshemmede burde ligge på samme forvaltningsnivå og i samme etat som har ansvar for transport av befolkningen for øvrig, det vil si fylkeskommunene, jf. Innst. S. nr. 106 (1985–86). Dette har i etterkant blitt fulgt opp, ved at midler for denne transporten er blitt lagt inn i rammeoverføringene til fylkeskommunen. Samferdselsdepartementet gjør oppmerksom på at TT-ordningen er et særskilt transporttilbud til brukere som ikke uten ubetydelige vansker kan benytte det ordinære kollektivtilbudet. TT-ordningen er på denne måten en del av det samlede kollektivtilbudet i fylket. TT-ordningen styres basert på lokale prioriteringer, og vil dermed kunne variere på samme måte som det ordinære kollektivtilbudet. Departementet viser til at det i dag er opp til den enkelte fylkeskommune å fastsette TT-tilbudets størrelse og

innhold. Det vil også gjelde for kommuner som overtar ansvaret for kollektivtransporten. Dette er på samme måte som fylkeskommunen i dag kan fastsette størrelsen på kollektivtilbudet som sådan, noe kommuner som overtar ansvaret, også vil kunne gjøre. Departementet ønsker ikke å skille mellom den ordinære kollektivtransporten og TT-ordningen, og mener derfor at det fortsatt bør være den forvaltningsmyndigheten som har ansvaret for kollektivtransporten, som også bør håndtere tilbudet til TT-brukerne i distriktet.

Når det gjelder ønsket om et bedre tilbud for TT-brukerne, viser departementet til at det i budsjettet for 2016 er etablert en øremerket ordning med sikte på at fylkeskommunene skal kunne søke om statlige midler for å utvide TT-tilbudet til brukere som har et særlig behov. Denne ordningen er videreført, med en økning i budsjettet for 2017.

Departementet holder fast ved forslaget i høringsnotatet om at TT-ordningen skal overføres til kommunen sammen med den ordinære kollektivtransporten.

5.4.3 Ansvar for skoleskyss

Flere av høringsinstansene har pekt på at kommunene bør overta ansvaret for skoleskyss, eventuelt at dette spørsmålet bør utredes nærmere.

Samferdselsdepartementet viser til at det i Meld. St. 14 (2014–2015) ble lagt til grunn at skoleskyssen kunne overføres til kommuner som også overtok ansvaret for den videregående opplæringen. I og med at ansvaret for videregående opplæring ikke ble omfattet av forslag om overføring til kommunene, ble det ikke vurdert å overføre ansvaret for skoleskyssen til kommunene. Bakgrunnen er at oppgavene henger tett sammen. Departementet vil også vise til at i de områdene der kommunene kan tenkes å overta ansvaret, vil markedsgrunnlaget være såpass stort at det ikke nødvendigvis er behov for egen skoleskyss. I disse kommunene vil sannsynligvis skoleelever benytte det ordinære kollektivtilbudet for transport til og fra skolen. Departementet mener at siden ansvaret for videregående opplæring fortsatt skal ligge i fylkeskommunen, bør også ansvaret for skoleskyss bli i fylkeskommunen, og ikke følge med ved en eventuell overføring av ansvar for kollektivtransport til store kommuner.

Departementet viser til høringsnotatet, og holder fast ved at ansvaret for skoleskyss fortsatt skal ligge i fylkeskommunen og ikke skal kunne overføres til store kommuner.

5.4.4 Rapportering og statistikk

Samferdselsdepartementet har merket seg SSBs høringsuttalelse om at oppgavedifferensiering vil gjøre rapportering til statistikkformål og produksjon av statistikk om samferdselssektoren mer komplisert. Departementet ser at det i noen tilfeller vil være behov for differensiert rapportering. Departementet viser imidlertid til at ettersom overføring av kollektivansvar bare vil gjelde for noen store kommuner, vil rapportering fra to ulike kommunale nivå i disse sakene formodentlig være håndterbart. Når det gjelder spørsmål på hvilket tidspunkt på året en overføring skal skje, må det i den enkelte overføring vurderes hvordan man skal håndtere forholdet til budsjettet og andre relevante forhold, herunder rapportering til statistikkformål.

Departementet har forøvrig merket seg at SSB ønsker en presisering av hvorvidt kommunene skal overta alle aktuelle kollektivtransportformer ved en eventuell oppgaveoverføring. Departementet gjør oppmerksom på at dersom kommunen overtar kollektivansvaret fra fylkeskommunen, vil det innebære en overføring av alle former for kollektivtransport som er omfattet av ny lov om overføring av ansvar for kollektivtransport.

5.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Økonomiske og administrative konsekvenser av endret oppgavefordeling håndteres i den ordinære budsjettprosessen. Endringene vil kunne medføre overgangskostnader til forberedelse og gjennomføring, herunder personaltiltak og systemkostnader. Det legges til grunn at overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene i utgangspunktet vil følges av rammeoverføringer innenfor en samlet uendret utgiftsside på statsbudsjettet. Flytting av oppgaver mellom forvalt-

ningsnivåene må følge det finansielle ansvarsprinsippet. Dette innebærer at overføring av oppgaver til kommunene skal følges av tilsvarende overføring av økonomiske ressurser.

Fylkeskommunen finansierer sitt ansvar som ansvarlig for drift og kjøp av kollektivtjenester gjennom de frie inntektene. Fra det tidspunkt overføringen av ansvaret gjelder, vil kommunen som har fått ansvar for kollektivtransport få tildelt økte midler, mens fylkeskommunen vil få tildelt færre midler basert på at oppgavene knyttet til kollektivtransport reduseres. Det vil være vanskelig å anslå konkret beløp før eventuelle søknader om oppgaveoverføring foreligger.

Etter yrkestransportloven § 31, jf. yrkestransportforskriften § 12, krever løyvemyndigheten inn behandlingsgebyr for behandling av søknader om løyve. Ved en overføring vil kommunen, som løyvemyndighet for ruteløyve, kreve inn gebyr. Tilsvarende vil fylkeskommunen miste de samme inntektene, men er også fritatt for de administrative kostnadene knyttet til oppgaven som er overført.

Når det gjelder spørsmål om en overføring av ansvar for kollektivtransport fra fylkeskommunen til kommunen vil innebære en virksomhetsoverdragelse, kan dette ikke vurderes på generelt grunnlag, ettersom de faktiske forholdene for den enkelte overføring vil variere. Bestemmelsene om virksomhetsoverdragelse i lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. kapittel 16 kommer til anvendelse på enhver overdragelse av virksomhet eller del av virksomhet hvor overdragelsen innebærer en overføring av en selvstendig enhet som beholder sin identitet etter overføringen, jf. § 16-1 første ledd. Et viktig moment i vurderingen av om det er tale om en virksomhetsoverdragelse, er dermed hvordan de forskjellige fylkeskommunene har organisert kollektivansvaret. Spørsmålet må derfor vurderes konkret ut fra de faktiske forholdene ved den aktuelle overføringen.

6 Omtale av forskriftsendringer

6.1 Innledning

Dette kapitlet gir en kort omtale av oppgaveoverføringer som ikke krever lovendringer, men som innebærer forskriftsendringer. Omtalen er til orientering for å gi Stortinget et samlet bilde av hvilke oppgaver som skal overføres til kommunene. Forskriftsendringene fastsettes av det enkelte departementet eller Kongen i statsråd i egne prosesser. Oppsummeringen av høringsuttalelsene knyttet til den enkelte oppgave er derfor overordnet og kortfattet. Forskriftsendringene vil tre i kraft 1. januar 2020, når sammenslåingene i kommunereformen har trådt i kraft.

6.2 Andre oppgaver enn vigsel som er lagt til notarius publicus (Justis- og beredskapsdepartementet)

6.2.1 Høringsforslaget

Den som har kompetanse som notarius publicus, har kompetanse til å utferdige notarialforretninger, jf. lov 26. april 2002 nr. 12 om notarius publicus. Notarialforretninger er et samlebegrep for de oppgavene som lovgiver har lagt til notarius publicus. Oppgavene består i all hovedsak av vigsler, notarialbekreftelser (bekreftelse av underskrifter og kopier) og en siste gruppe med noe mer krevende notarialoppgaver, blant annet bekreftelse av kompetanse og mottakelse av forsikring og sjøprotester. Det er ikke foreslått at kommunen skal gis kompetanse til å utføre de mer krevende notarialoppgavene. Disse vil derfor ikke bli omtalt nærmere. Når det gjelder overføring av vigsler til kommunene, vises det til omtalen i kapittel 3.

Bekreftelsen av signatur og rett kopi med tilhørende notarialattest omtales som «de enkle notarialbekreftelsene». For å få en notarialbekreftelse må det framlegges den dokumentasjon som notarius publicus finner nødvendig for å vurdere riktigheten av det som skal bekreftes. Notarius publicus må vurdere om lovens krav til notarialattest er oppfylt. En notarialbekreftelse kan være nødvendig for dokumenter som skal brukes i utlandet.

Kopiering av attester og vitnemål for skole- eller jobbsøknader til bruk i Norge bekreftes ikke hos notarius publicus.

I dag er det i hovedsak dommere ved tingretten og ved Oslo byfogdembete som har kompetanse som notarius publicus, jf. lov om notarius publicus § 1 og forskrift om notarius publicus § 2. I tillegg har Sysselmannen på Svalbard, norske utenriksstjenestemenn og Politimesteren i Øst-Finnmark slik kompetanse. Begrenset notarialmyndighet er dessuten gitt lensmenn, namsfogdene og politistasjonssjefer med sivile rettspleieoppgaver, direktøren for Registerenheten Brønnøysund, samt registerføreren og administrasjonssjefen ved Skipsregistrene. Det er også gitt regler for delegasjon av notarialkompetanse. Blant annet kan domstolleder delegere notarialmyndighet til tjenestemann ved domstolen.

I høringsnotatet foreslås det at kommunene skal ha kompetanse til å utferdige de enkle notarialbekreftelsene. Forslaget innebærer ikke at notarialmyndigheten skal fratas de organer som har denne myndigheten i dag, men at kommunene skal ha slik kompetanse i tillegg.

I høringsnotatet kapittel 3.3 står det blant annet at det vil «lette tilgangen til tjenesten» hvis kommunene kan gi et slikt tilbud. Dette har sammenheng med at den som ønsker en notarialbekreftelse utført, må møte opp i notarius publicus sine lokaler.

Det framgår videre av høringsnotatet at forslaget ikke krever lovendring:

Notarialmyndighet kan ved kongelig resolusjon tildeles kommunene ved å tilføye et nytt punkt 5 i forskrift av 3. mai 2002 nr. 418 om notarius publicus § 2 annet ledd, hvor kommunen ved leder av kommunerådet og administrasjonssjefen får myndighet til å bekrefte underskrifter på dokumenter og bekrefte rett kopi av dokumentet. I tillegg kan et nytt punkt 7 tilføyes i forskriftens § 3 første ledd, hvor leder av kommunerådet og administrasjonssjefen kan delegere notarialmyndighet til ansatte i kommunen.

Forslaget innebærer at myndighet til å utføre de enkle notarialbekreftelsene legges direkte til leder av kommunerådet og administrasjonssjefen i kommunen, ettersom kompetansen etter lov om notarius publicus er tillagt en person. Adgangen til å delegere myndigheten fra leder av kommunerådet eller administrasjonssjefen til andre ansatte i kommunen, ble foreslått å framgå av en ny delegasjonsbestemmelse i forskrift om notarius publicus § 3.

6.2.2 Høringen

Det er bare et mindretall av høringsinstansene som har uttalt seg om forslaget. Tilnærmet samtlige av de kommunene som har uttalt seg, er positive eller har ingen innvendinger mot forslaget. Mange av kommunene peker på at oppgaven synes overkommelig, og at overføring av oppgaven til kommunen vil kunne styrke tilgjengeligheten for innbyggerne. Enkelte trekker fram at det er noe uklart hva som menes med «enkle» notarialbekreftelser. *Domstoladministrasjonen* støtter at kommunene skal kunne utføre oppgaven. De peker i tillegg på at de oppgavene som foreslås overført eller tilført kommunene fra domstolene, i dag er spredt over mange domstoler. De mener derfor at det ikke vil være mulig å trekke ressurser ut av domstolene i form av stillingshjelmere. Som følge av dette mener *Domstoladministrasjonen* at det ikke vil være forsvarlig med reduksjoner i domstolenes budsjetter som følge av endringene.

Enkelte høringsinstanser er negative til den foreslåtte endringen. Dette gjelder spesielt de domstolene som har uttalt seg om spørsmålet: *Oslo byfogdembete*, *Bergen tingrett* og *Sør-Trøndelag tingrett*. De mener i hovedsak at det ikke synes å foreligge behov for å styrke tilgjengeligheten, at forslaget vil medføre risiko for at notarialforretningene ikke blir utført med god nok kvalitet og at notarialforretninger utført av kommunen ikke nødvendigvis vil ha den forutsatte virkning i utlandet.

KS går ikke imot forslaget, men uttaler at de ikke kan se at overføring av oppgaven til kommunen vil bidra til en mer selvstendig og nyskapende kommunestruktur.

6.2.3 Justis- og beredskapsdepartementets vurdering

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår at kommunene bør gis kompetanse til å utføre de enkle notarialforretningene i tråd med forslaget i høringsnotatet.

Departementet viser til at det er på det rene at tilføring av kompetanse til å utføre notarialforretninger til kommunene, vil medføre økt tilgjengelighet, spesielt i mindre kommuner. Departementet legger til grunn at kommunene vil kunne gjennomføre denne oppgaven på en god og tillitvekkende måte. Kommunene håndterer i dag langt mer krevende problemstillinger, også av juridisk karakter. Det presiseres at det kun er de enkle notarialforretningene som kommunen skal ha kompetanse til å utføre.

Forslaget innebærer endringer i forskrift av 3. mai 2002 nr. 418 om notarius publicus § 2 annet ledd, hvor det tilføyes et nytt punkt 5, hvor kommunen ved administrasjonssjefen eller leder av kommunerådet får myndighet til å bekrefte underskrifter på dokumenter og bekrefte rett kopi av dokumentet. I tillegg tilføres et nytt punkt 7 tilføyes i forskriftens § 3 første ledd, hvor administrasjonssjefen eller leder av kommunerådet kan delegere notarialmyndighet til ansatte i kommunen.

Forskriften fastsettes på vanlig måte av Kongen i statsråd. Departementet legger til grunn at forskriften endres slik at den kan tre i kraft 1. januar 2020, når sammenslåingene i kommunereformen har trådt i kraft.

6.2.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Domstolene utfører årlig om lag 50 000 notarialforretninger fordelt på 66 domstoler. Dette inkluderer de mer kompliserte notarialforretningene, som ikke inngår i forslaget. Det finnes ingen oversikt over fordelingen av de to kategoriene notarialforretninger. Dette medfører at det er vanskelig å tallfeste den eventuelle kostnadsreduksjonen i domstolene som følge av at kommunen får kompetanse til å utføre de enkle notarialforretningene. Alle notarialbekreftelser (med unntak av notarialforretninger etter lov 26. april 2002 nr. 12 om notarius publicus § 1 annet og tredje ledd og forskriftens § 2 annet ledd nr. 3 og 4) i domstolene gebyrlegges med 0,24 ganger rettsgebyret. Ettersom det er vanskelig å tallfeste hvor mange færre notarialbekreftelser domstolene vil utføre, vil det også være vanskelig å tallfeste hvor stor inntektsreduksjonen vil bli som følge av færre gebyrer.

Kommunenes ressursbruk knyttet til notarialforretninger vil avhenge av hvor mange som kommer til å oppsøke kommunene for å få utført oppgaven. Det er vanskelig å forutse mengden notarialforretninger hos kommunene, når de øvrige aktørene fortsatt skal utføre oppgaven. Det er i

dag en rekke ulike aktører som har kompetanse til å utføre notarialforretninger. Videre vil ressursbruken i kommunene avhenge av hvem i kommunene som skal utføre notarialforretningene og hvordan de skal utføres.

Oppgaveoverføringen skal fullfinansieres, jf. Stortingets forutsetning i Innst. 333 S (2014–2015). Overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene skal i utgangspunktet følges av rammeoverføringer innenfor en samlet uendret utgiftsside på statsbudsjettet. Det legges opp til at midlene innlemmes i kommunenes rammetilskudd.

Finansieringen av oppgaveoverføringen, herunder spørsmålet om tilføring av ressurser til kommunene, vil behandles i den ordinære budsjettprosessen.

6.3 Vilt- og innlandsfiskforvaltning (Klima- og miljødepartementet)

6.3.1 Høringsforslaget

Fylkeskommune har myndighet til å fastsette utvidet jakttid for enkelte fremmede arter etter § 3 i forskrift om jakt- og fangsttider. Stortinget har vist til at regjeringen foreslår overføring av denne myndigheten fra fylkeskommunen til kommunene, jf. Innst. 333 S (2014–2015).

To av artene det er åpnet for jakt på, er de to fremmede gåseartene kanadagås (*Branta canadensis*) og stripegås (*Anser indicus*). Det følger av § 3 pkt. 2 b) i forskrift om jakt- og fangsttider at fylkeskommunen kan åpne for jakt på kanadagås og stripegås inntil 15 dager i forkant av ordinær jakttid. Videre følger det av § 3 pkt. 2 c) at fylkeskommunen kan utvide jakten på kanadagås og stripegås i inntil to måneder i etterkant av ordinær jakttid. Forskrift 1. mars 2012 nr. 190 om jakt- og fangsttider ble i høringsnotatet foreslått endret, slik at fylkeskommunens myndighet til å fastsette utvidet jakttid for disse artene overføres til større kommuner.

Innlandsfiskeforskriften er fastsatt med hjemmel i lakse- og innlandsfiskloven § 34. Forskriften § 2 omhandler arter det er tillatt å fiske etter. Fylkeskommunen kan forby fiske av arter etter denne bestemmelsen dersom arten er truet lokalt eller regionalt. Stortinget har sluttet seg til at forskrift 26. juni 2009 nr. 851 om innlandsfiske foreslås endret slik at fylkeskommunens myndighet til å forby fiske av arter etter innlandsfiskeforskriften § 2, overføres til kommunene.

6.3.2 Høringen

De fleste høringsinstansene har ingen synspunkter på, eller slutter seg til, Klima- og miljødepartementets forslag om å overføre fylkeskommunens myndighet knyttet til fastsettelse av utvidet jakttid for enkelte fremmede arter, jf. § 3 i forskrift om jakt- og fangsttider, og til å kunne forby fiske av arter i henhold til innlandsfiskeforskriften § 2, til større kommuner.

Norges Jeger- og fiskerforbund (NJFF) støtter forslagene til forskriftsendringer, men understreker betydningen av at kommunene har god dialog, utveksler kunnskapsgrunnlag og erfaringer, slik at forvaltningen av artene kan sees i en større sammenheng.

Norsk friluftsliv peker på at det er viktig å sikre at kommunene har riktig kompetanse for oppgavene de skal forvalte innenfor natur og friluftsliv.

25 av kommunene som har avgitt høringsuttalelse til høringsnotatet om nye oppgaver til større kommuner, har kommentert de foreslåtte endringene i vilt- og fiskforvaltningen. Om lag halvparten av disse kommunene har sluttet seg til forslaget til forskriftsendringer. Enkelte kommenterer imidlertid at de foreslåtte oppgavene ikke er spesielt viktige for kommunen, at oppgavene er regelstyrte og i liten grad vil bidra til effektivisering og økt lokaldemokrati. Tilsvarende begrunnelse gis av de kommunene som går imot forslaget om å overføre de angitte oppgavene til kommunen. Enkelte kommuner peker også på at oppgavene krever regionalt samarbeid og spesialistkompetanse.

To av fylkesmennene mener at fylkeskommunens myndighet til forby fiske, kan overføres til større kommuner. En av fylkesmennene viser til at jakt og bekjempelse av fremmede arter er et nasjonalt ansvar, og mener at fastsettelse av jakttider mv. på slike arter, ikke bør overføres til kommunene.

To av fylkeskommunene mener de angjelende deler av vilt- og fiskforvaltningen ikke bør overføres til kommunene, fordi det vil bidra til ytterligere fragmentering av forvaltningen. De øvrige fylkeskommunene som har avgitt uttalelse, er enten positive til, eller kommenterer ikke, de foreslåtte endringene knyttet til vilt- og innlandsfiskforvaltning.

6.3.3 Klima- og miljødepartementets vurdering

Etter Klima- og miljødepartementets vurdering omfatter forslaget til endring av forskrift om jakt- og fangsttider, arter hvor det i liten grad er nødvendig å ta hensyn til regional utbredelse og har-

monisert jaktuttak. Vedrørende den foreslåtte endringen i innlandsfiskeforskriften § 2, viser departementet til at kommunene allerede har ansvar for deler av fiskeforvaltningen, og det vil bidra til en mer effektiv forvaltning dersom kommunene også får ansvar for å vurdere hvorvidt det er behov for å forby fiske av arter det er tillatt å fiske på i henhold til denne forskriften. Departementet viser til at synspunktene som er framkommet i høringen også ble vurdert i departementets arbeid med høringsforslaget. Departementet foreslår ingen endringer i forslaget om å overføre de aktuelle delene av vilt- og innlandsfiskforvaltningen.

Endring av forskriftene vil følge vanlige saksbehandlingsprosedyrer for denne type saker. Forskrifter i tråd med høringsforslaget, vil bli fastsatt av henholdsvis Kongen i statsråd når det gjelder innlandsfiskeforskriften og Miljødirektoratet når det gjelder forskriften om jakt- og fangsttider. Departementet legger til grunn at forskriftene endres slik at de kan tre i kraft 1. januar 2020, når sammenslåingene i kommunereformen har trådt i kraft.

6.3.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Endringene i § 3 i forskrift om jakt- og fangsttider og i innlandsfiskeforskriften § 2 vil få svært begrensede økonomiske og administrative konsekvenser. Endringene vil medføre noe kostnader i overgangsfasen knyttet til selve overføring av oppgavene og til opplæring i kommunene. Saksbehandling knyttet til disse oppgavene har et beskjedent omfang. Det legges til grunn at overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene i utgangspunktet skal følges av rammeoverføringer innenfor en samlet uendret utgiftsside på statsbudsjettet. Flytting av oppgaver mellom forvaltningsnivåene må følge det finansielle ansvarsprinsippet. Dette innebærer at overføring av oppgaver til kommunene skal følges av tilsvarende overføring av økonomiske ressurser. Økonomiske konsekvenser av endret oppgavefordeling håndteres i den ordinære budsjettprosessen. Klima- og miljødepartementet vil fram mot overføringstidspunktet vurdere nærmere hvordan kommunene skal kompenseres.

6.4 Forurensning (Klima- og miljødepartementet)

6.4.1 Høringsforslaget

Innenfor næringsmiddelindustrien blir tillatelser til utslipp fra grønnsaksvaskerier etter forurensningsloven behandlet av fylkesmannen. Fylkesmannen har også ansvaret for saker knyttet til støy fra motorsportbaner, skytebaner og vindmøller. Forurensninger fra grønnsaksvaskerier og støy fra de nevnte kildene gir primært lokale miljøvirkninger, og oppgavene er foreslått overført til kommunene. Stortinget har sluttet seg til at myndighet etter forurensningsloven § 11 når det gjelder grønnsaksvaskerier og til å behandle saker vedrørende støy fra motorsportbaner, skytebaner og vindmøller, kan overføres til kommunene, jf. Innst. 333 S (2014–2015). Det er foreslått en ny forskrift til forurensningsloven § 11 i tråd med dette.

6.4.2 Høringen

22 av kommunene som har avgitt høringsuttalelse til høringsnotatet om nye oppgaver til større kommuner, har kommentert forslaget til ny forskrift etter forurensningsloven. Rundt halvparten av disse slutter seg til forslaget. Det var også en del høringsinstanser som uttalte at de stilte seg bak forslagene i høringen, uten å særskilt kommentere forurensning. Kommunene som er negative til forslaget, peker på at oppgavene er regelstyrte og i liten grad vil bidra til effektivisering og økt lokaldemokrati, og at det vil være behov for spesialistkompetanse.

Vedrørende forslaget om å overføre myndighet til å regulere støy og støv fra motorsportbaner, støy fra sivile skytebaner og støy fra vindmølle til kommunene, peker enkelte kommuner på forholdet til plan- og bygningsloven, og at det er utarbeidet ny retningslinje til plan- og bygningsloven for behandling av støy i arealplanlegging.

Vedrørende myndigheten til å gi utslippstillatelser til grønnsaksvaskerier etter forurensningsloven § 11, viser *Oslo kommune* til at fylkesmannen har denne myndigheten for alle næringsmiddelbedrifter. Dersom kommunen skal overta myndigheten til å regulere forurensning fra grønnsaksvaskerier, innebærer det at alle forurensningsaspekter vedrørende virksomheten må vurderes i tillatelsen. Dette gjelder forurensning som omfatter luftforurensning, vannforurensning, støy, avfallshåndtering m.m. *Oslo kommune* mener det vil være uheldig om dette totale foru-

rensningsansvaret for kun én av flere typer næringsmiddelbedrifter skal overføres fra statlig til kommunal virksomhet. Det vil kunne føre til ulik forvaltningspraksis for virksomheter i samme bransje. Det vil også kunne medføre økte samlede kostnader i forhold til dagens ordning.

Fylkesmennene som kommenterer forslagene knyttet til endring av forurensningsforskriften, er i all hovedsak positive til forslaget. *Fylkesmannen i Oppland* påpeker imidlertid at det er uhensiktsmessig at kommunene overtar myndigheten for grønnsakvaskerier.

6.4.3 Klima- og miljødepartementets vurdering

Etter Klima- og miljødepartementets vurdering innebærer forslaget til en ny forskrift etter forurensningsloven at kommunene i tilknytning til støy får ansvar for oppgaver det er naturlig å vurdere i en lokal sammenheng. Departementet viser til at bygging av vindkraftanlegg som skal knyttes til høyspentanlegg er konsesjonspliktig etter energiloven, og omfattes også av plan- og bygningslovens krav om utarbeidelse av reguleringsplan for større byggearbeider, jf. plan- og bygningsloven § 23 nr. 1. Vindkraftanlegg på mer enn 10 MW omfattes videre av forskrift om konsekvensvurderinger. Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE) er myndighet etter energiloven og etter forskrift om konsekvensutredninger, jf. § 2 tredje ledd. Myndighet til å vedta reguleringsplan etter plan- og bygningsloven er lagt til kommunen. For at eventuell regulering av støy fra vindmøller etter forurensningsloven skal være godt koordinert med regulering etter plan- og bygningsloven, er det hensiktsmessig at kommunen gis myndighet også etter forurensningsloven.

Den foreslåtte forskriften gir videre kommunen myndighet til å regulere støy og støv fra motorsportbaner etter forurensningsloven. Støy og støv fra motorsportbaner reguleres oftest gjennom bestemmelser til reguleringsplan. Det kan derfor være unødvendig for kommunen å konsesjonsbehandle motorsportbaner etter forurensningsloven i tillegg.

Forskriften gir også kommunen myndighet til å regulere støy fra skytebaner. Fylkesmannen vil imidlertid fortsatt være myndighet for å regulere spørsmål om metallforurensning etter forurensningsloven, mens Miljødirektoratet fortsatt skal ha myndighet til å regulere støy fra Forsvarets skytefelt. Disse områdene er ofte større saker, som krever spesiell kompetanse.

Ved etablering av nye baner er det praksis for å regulere disse etter plan- og bygningsloven. Der støy er tilfredsstillende regulert gjennom bestemmelser til reguleringsplanen, kan det være unødvendig for kommunen å konsesjonsbehandle banen med tanke på støy etter forurensningsloven i tillegg. Behandling etter forurensningsloven kan særlig være aktuelt for eksisterende skytebaner som ikke er tilfredsstillende regulert gjennom plan- og bygningsloven.

Når det gjelder forslaget om at kommunen får myndighet til å regulere forurensning fra grønnsaksvaskerier etter forurensningsloven § 11, viser departementet til at denne myndigheten omfatter virksomheter som vasker grønnsaker for pakking eller videresendelse til salg eller videreføring. Myndigheten omfatter ikke virksomheter hvor vasking av grønnsaker inngår som en del av en annen virksomhet som fortsatt skal konsesjonsbehandles av fylkesmannen.

Oslo kommune og enkelte andre kommuner har pekt på at det er uheldig og lite effektivt at kommunene skal behandle grønnsaksvaskerier etter forurensningsloven § 11. Det begrunnes med at fylkesmannen behandler de samlede forurensningsvirkninger for flere andre typer næringsmiddelbedrifter og har kompetanse på dette området. Departementet har forståelse for disse synspunktene, og at det kan være mer effektiv ressursbruk at fylkesmannen fortsatt behandler all forurensning fra alle typer næringsmiddelbedrifter. Det anses lite effektivt at to ulike myndigheter regulerer grønnskavaskerier, avhengig av om dette er hovedaktivitet (kommunen), eller inngår som del av en annen virksomhet (fylkesmannen). Klima- og miljødepartementet har derfor kommet til at behandlingen av grønnsaksvaskerier likevel ikke overføres til kommunene.

Forskrifter i tråd med høringsforslaget om myndighet til kommunene etter forurensningsloven, med unntak av grønnsaksvaskerier, vil bli fastsatt av departement på vanlig måte. Departementet legger til grunn at forskriftene endres slik at de kan tre i kraft fra 1. januar 2020, når sammenslåingene i kommunereformen har trådt i kraft.

6.4.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Overføring av myndighet til kommunene som nevnt ovenfor vil innebære begrenset ressursbruk i kommunene. Det legges til grunn at overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene i utgangspunktet skal følges av rammeoverføringer

innenfor en samlet uendret utgiftsside på statsbudsjettet. Flytting av oppgaver mellom forvaltningsnivåene må følge det finansielle ansvarsprinsippet. Dette innebærer at overføring av oppgaver til kommunene skal følges av tilsvarende overføring av økonomiske ressurser. Økonomiske konsekvenser av endret oppgavefordeling håndteres i den ordinære budsjettprosessen. Klima- og miljødepartementet vil fram mot overføringstidspunktet vurdere nærmere hvordan kommunene skal kompenseres.

6.5 Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (Landbruks- og matdepartementet)

6.5.1 Høringsforslaget

Forslaget i høringsnotatet om nye oppgaver til større kommuner innebærer at ansvaret for forvaltningen av nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK), med tilskudd til skogsveger, taubane og hest og annet, i sin helhet kan overføres fra fylkesmannen til kommunene. NMSK-midlene blir finansiert over Landbrukets Utviklingsfond under jordbruksavtalen, og har en bevilgning på 173 mill. kroner i 2017. I tillegg har den delen av ordningen som gjelder veibygging en direkte finansiering over statsbudsjettet for øvrig, som utgjør 32 mill. kroner i 2017. Høringsforslaget er i tråd med Stortingets behandling av Meld. St. 14 (2014–2015), jf. Innst. 333 S (2014–2015). Det foreslås at fylkesmannen skal fordele rammer til hver kommune etter omfanget av tilskuddssøknader fra næringsaktører i den enkelte kommune, og at kommunene får ansvaret for søknadsbehandling og utbetaling av tilskudd. Kommunen får i tillegg ansvar for rapportering, kunngjøring, registrering og arkivering, samt håndtering av klagesaker.

6.5.2 Høringen

Av kommunene som har kommentert forslaget, er de fleste positive til å ta på seg oppgaven. Kommunene mener forslaget er en fornuftig tilpassing og rydding i dagens forvaltningsstruktur, at det vil gi bedre samordning av oppgaveløsningen på området og sette skogbruksområdet tydeligere på dagsorden i lokale folkevalgte organ. Ettersom kommunene allerede er skogmyndighet, mener noen kommuner oppgaveoverføringen ikke vil gi vesentlige endringer sammenholdt med dagens forvaltning. Kommunene som er negative til å ta på seg oppgaven, begrunner dette med at det kan virke lite hensiktsmessig å spre saksbehandlings-

kompetansen på alle kommunene, at kommunal forvaltning vil kunne medføre høy ressursbruk i forhold til størrelsen på midlene, og at mulighetene for en helhetlig forvaltning på området vil kunne svekkes. Enkelte kommuner mener oppgaven ikke er viktig eller relevant for egen kommune, mens andre mener at omfanget av kommunesammenslutninger er så lite at det ikke er grunnlag for oppgaveoverføringene.

Fylkesmannsembetene som har avgitt høringsuttalelser gir i stor grad uttrykk for at det ikke vil være hensiktsmessig å overføre ansvaret for NMSK-midlene til kommunene. Dette er begrunnet med hensynet til forutsigbarhet for næringen, behovet for enhetlig forvaltningspraksis, fagkompetanse, samordningsmuligheter og effektiv forvaltning av statlige midler. De viser til at kommunal forvaltning av midlene har vært prøvd tidligere (2004–2006), og at ansvaret ble ført tilbake til fylkesmannen i 2006, med begrunnelse i at det ville gi en mer effektiv og målrettet bruk av midlene og mer smidig gjennomføring av store prosjekter. Enkelte embeter peker også på at skogbruksansvarlige i kommunene og skogbruksnæringen selv, i flere omganger har uttrykt ønske om at dagens kommunale og statlige forvaltning av NMSK-midler i sin helhet bør samles hos fylkesmannen. Disse embetene mener at kommunene blir for små enheter i forhold til regionale skogbruksprosjekter, og at oppgaven utøves så sjelden at det ikke opparbeides nok fagkompetanse til en forsvarlig forvaltning på området. Samtidig påpeker noen embeter at større kommuner gir mulighet for bedre kapasitet og kompetanse, og at det er et potensial for større fleksibilitet i virkemiddelbruken ved samlet kommunal forvaltning av NMSK-midlene. Enkelte embeter mener også at store kommuner, eller et formalisert regionalt samarbeid mellom kommuner, kan avbøte utfordringene som var da disse midlene tidligere var en del av kommunal forvaltning, og at en mer desentralisert forvaltning vil kunne gi økt lokalt eierskap og engasjement i kommunen.

Når det gjelder forslag til forskriften, påpeker ett embete at statens styring av midlene bør være basert på konkrete søknader som kommunene har mottatt, og ikke på forventet aktivitet. Videre at det bør presiseres i forskrift at en større andel av driftstilskudd må forbeholdes driftstilskudd knyttet til taubaner, jf. styringssignaler gitt fra Landbruks- og matdepartementet og Landbruksdirektoratet.

Landbruksdirektoratet påpeker at utgangspunktet for overføring av nye oppgaver til kommu-

nene var færre og større kommuner, og at det fremdeles vil være mange små kommuner med relativt svak landbruksfaglig kompetanse. I likhet med fylkesmennene, viser direktoratet til at forvaltningsansvaret for NMSK-midlene ble flyttet tilbake fra kommunene til fylkesmannen i 2006. Direktoratet mener at argumentene som lå til grunn for dette fortsatt gjelder og trolig er forsterket. Etter direktoratets syn vil en overføring medføre redusert måloppnåelse for ordningen og økt byråkrati.

6.5.3 Landbruks- og matdepartementets vurdering

Kommunene som har svart på høringen stiller seg i stor grad positive til å ta på seg oppgavene som er foreslått overført innen Landbruks- og matdepartementets ansvarsområde. Landbruks- og matdepartementet konstaterer at det fremdeles vil være en del små kommuner. Gjennomgangen av høringsinnspillene viser imidlertid at det ikke er framkommet nye vesentlige momenter, sammenholdt med den kunnskap som lå til grunn da Stortinget sluttet seg til oppgaveoverføring i 2014. Kommunene har lang erfaring i å ivareta rollen som landbruksmyndighet, og er vedtaksmyndighet for det meste av de økonomiske og juridiske virkemidlene på landbruksområdet. En overføring av ytterligere oppgaver innenfor landbruk vil, etter departementets vurdering, derfor kunne gi grunnlag for utvikling og styrking av det eksisterende kompetansemiljøet på området.

Når det gjelder innspill til forskriften om at statens styring av midlene bør være basert på konkrete søknader som kommunene mottar, er dette allerede ivaretatt i forslag til ny forskrift, jf. høringsnotatet. Der framgår det at fylkesmannen vil fordele rammer til hver kommune etter omfanget av tilskuddssøknader fra næringsaktører i den enkelte kommune. Vedrørende innspill på at det bør presiseres i forskrift at en større andel av driftstilskudd må forbeholdes driftstilskudd knyttet til taubaner, er departementets vurdering at det ikke vil være hensiktsmessig å forskriftsfeste dette.

Departementet foreslår ingen endringer i forslaget om å overføre ansvaret for forvaltningen av nærings- og miljøtiltak i skogbruket til kommunene.

Landbruks- og matdepartementet fastsetter forskrift om nærings- og miljøtiltak i skogbruket i en egen prosess innen 1. juli 2017. Ikrafttreden settes til 1. januar 2020, når sammenslåingene i kommunereformen har trådt i kraft.

6.5.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Overføring av ansvaret for tilskudd til veibygging og drift med taubane er beregnet til fem årsverk totalt. Landbruks- og matdepartementet vil fram mot overføringstidspunktet vurdere nærmere hvordan kommunene skal kompenseres. Det legges til grunn at overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene i utgangspunktet skal følges av rammeoverføringer innenfor en samlet uendret utgiftsside på statsbudsjettet. Flytting av oppgaver mellom forvaltningsnivåene må følge det finansielle ansvarsprinsippet. Dette innebærer at overføring av oppgaver til kommunene skal følges av tilsvarende overføring av økonomiske ressurser. Økonomiske konsekvenser av endret oppgavefordeling håndteres i den ordinære budsjettprosessen.

6.6 Tilskudd til tiltak i beiteområder (Landbruks- og matdepartementet)

6.6.1 Høringsforslaget

Forslaget i høringsnotatet innebærer at ansvaret for forvaltningen av tilskudd til tiltak i beiteområder kan overføres til kommunene. Tilskuddet blir finansiert over jordbruksavtalen, og har en bevilgning på 10 mill. kroner i 2017. Forslaget er i tråd med Stortingets behandling av Meld. St. 14 (2014–2015), jf. Innst. 333 S (2014–2015). Det foreslås at Landbruksdirektoratet skal fordele avsatt ramme i jordbruksoppgjøret til fylkesmannen, som skal fordele videre til kommunene på grunnlag av innmeldte behov, mens kommunen skal fatte vedtak om tilskudd, kontrollerer, utbetaler og ev. gi dispensasjon.

6.6.2 Høringen

De fleste kommunene som har kommentert tilskudd til tiltak i beiteområder, er positive til å ta på seg oppgaven. Noen kommuner begrunner dette med at en overføring vil ha positiv effekt på målet om styrket kommunalt selvstyre og bedre tjenesteproduksjon. Enkelte av kommunene som er positive til å ta på seg oppgaven, mener imidlertid at midlene bør tildeles direkte til kommunene etter objektive kriterier, og at kommunene må utarbeide lokale retningslinjer for prioritering av søknader. Disse mener også at forslaget i liten grad legger til rette for utøvelse av lokalt, politisk skjønnt ut over det som følger av dagens system, og at forslaget synes å gi mer omfattende arbeid

og en dårligere samlet ressursutnyttelse, ved at behandlingen vil gå over flere runder enn tidligere. Kommunene som er negativt innstilt til forslaget, mener dagens ordning gir en kvalitetsmessig bedre og mer effektiv saksbehandling. Enkelte av kommunene mener de har kompetanse til å ta på seg oppgaven, men at oppgaven ikke er viktig eller relevant for egen kommune.

Fylkesmannsembetene som har avgitt høringsuttalelser er i stor grad kritiske til at kommunene skal overta ansvaret for denne oppgaven. De mener det vil gi en mindre målrettet og mer byråkratisk forvaltning enn dagens system, som følge av at det er lite midler som kan berøre flere kommuner som skal fordeles på tiltak i beiteområder. Fordelingen av den totale tilskuddspotten varierer betydelig mellom fylkene, hvorav to fylker ikke er berettiget midler. Enkelte mener at potten bør økes betraktelig hvis midlene skal fordeles på kommunene i tråd med forslaget. Flere viser til at tilskuddsordningen ble forvaltet av kommunene i perioden 2003–2006, men at den ble overført til fylkesmannen i 2010, ut fra et behov for å se forvaltningen av denne tilskuddsordningen i sammenheng med andre virkemidler som embetene forvalter innen miljøområdet. Om ordningen overføres til kommunene, forutsetter det etter fylkesmennes vurdering betydelig færre og langt større kommuner enn dagens struktur, og at den landbruksfaglige kapasiteten og kompetansen i kommunene styrkes. En fordel som framheves med å flytte forvaltningen til kommunene, er at kommunen innehar god lokalkunnskap og har større nærhet til målgruppen. Enkelte mener også at kommunene har den nødvendige kompetansen for å håndtere tilskuddsordningen, men at det er behov for å etablere et fagsystem for den kommunale forvaltningen på området.

Flere embeter har kommentarer til forslag til forskriftsendring jf. ny § 6A om departementets kontroll, og at det her bør gis en åpning for at kontrolloppgaven kan delegeres til fylkesmannen. Det vises også til at det ikke er konsistens mellom ordlyden i ny forskrift og i høringsbrevet på dette punktet, da det i høringsbrevet framgår at fylkesmannen skal føre kontroll med kommunenes forvaltning.

Landbruksdirektoratet mener overføring av tilskuddsordningen til kommunene vil medføre redusert måloppnåelse og økt byråkrati for å sikre likebehandling av søknadene og korrekt forvaltning av tilskuddet. Det påpekes at en overføring av tilskuddsordningen til kommunene vil innebære at midlene spres på et høyt antall enheter, og at den enkelte kommune får en minimal ramme å

forvalte. Videre at overordnet planlegging på tvers av kommunegrensene vanskeligjøres, og at kommunen vil kunne oppleve utfordringer i spenning mellom nærhet til søker og utøvelse av det faglige og forvaltningsmessige skjønnet som er påkrevet i slike saker.

Direktoratet har merknader til flere av de foreslåtte forskriftsendringene, og mener jf. § 6 andre og tredje ledd at Landbruksdirektoratet og fylkesmannen bør ha adgang til å utføre kontroll både hos kommune og tilskuddsmottaker, og at dette bør framgå av forskrift. Videre påpeker direktoratet at ny § 6A andre ledd er dekket i eksisterende § 6, og er en unødvendig gjentakelse.

6.6.3 Landbruks- og matdepartementets vurdering

Kommunene som har svart på høringen stiller seg i stor grad positive til å ta på seg oppgavene som er foreslått overført innen Landbruks- og matdepartementets ansvarsområde. Landbruks- og matdepartementet konstaterer at det fremdeles vil være en del små kommuner. Gjennomgangen av høringsinnspillene viser imidlertid at det ikke er framkommet nye vesentlige momenter, sammenholdt med den kunnskap som lå til grunn da Stortinget sluttet seg til oppgaveoverføring i 2014. Kommunene har lang erfaring i å ivareta rollen som landbruksmyndighet, og er vedtaksmyndighet for det meste av de økonomiske og juridiske virkemidlene på landbruksområdet. En overføring av ytterligere oppgaver innen landbruk vil, etter departementets vurdering, derfor kunne gi grunnlag for utvikling og styrking av det eksisterende kompetansemiljøet på området.

Når det gjelder innspill til forskriften, vil det etter departementets vurdering være lite hensiktsmessig å basere tildeling av midler etter objektive kriterier, slik enkelte kommuner foreslår. Tilskudd til tiltak i beiteområder er søknadsbaserte midler og utgjør en begrenset sum årlig, der behovet vil variere mellom kommunene fra år til år. Enkelte fylkesmenn og Landbruksdirektoratet har påpekt at det i ny § 6A om Departementets kontroll, bør åpnes for delegering av kontrollansvaret til fylkesmannen, og at det ikke er konsistens mellom ordlyden i ny forskrift og i høringsbrevet på dette punktet. Mulighet for delegering av departementets kontrollansvar til underliggende virksomheter, det vil si Landbruksdirektoratet eller fylkesmannen, ligger allerede implisitt i § 6A, og departementet kan derfor ikke se at det er behov for å presisere dette ytterligere. Landbruksdirektoratet påpeker at § 6A andre ledd er

en gjentakelse av § 6. Disse paragrafene ivaretar hhv. departementets og kommunens kontrollansvar, og er nødvendige presiseringer som bør framgå av forskrift. Departementet kan derfor heller ikke se at det er grunnlag for å ta hensyn til direktoratets innspill på dette punktet.

Departementet forslår ingen endringer i forslaget om å overføre ansvaret for tilskudd til tiltak i beiteområder til kommunene.

Landbruks- og matdepartementet fastsetter forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder i en egen prosess innen 1. juli 2017. Ikrafttreden settes til 1. januar 2020, når sammenslåingene i kommunereformen har trådt i kraft.

6.6.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Oppgaven som foreslås overført utgjør en liten stillingsandel per embete. De økonomiske og administrative kostnadene, inkludert behov for endringer i fagsystemer, vil være moderate. Landbruks- og matdepartementet vil fram mot overføringstidspunktet vurdere nærmere hvordan kommunene skal kompenseres. Det legges til grunn at overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene i utgangspunktet skal følges av rammeoverføringer innenfor en samlet uendret utgiftsside på statsbudsjettet. Flytting av oppgaver mellom forvaltningsnivåene må følge det finansielle ansvarsprinsippet. Dette innebærer at overføring av oppgaver til kommunene skal følges av tilsvarende overføring av økonomiske ressurser. Økonomiske konsekvenser av endret oppgavefordeling håndteres i den ordinære budsjettprosessen.

7 Omtale av oppgaver som håndteres i andre prosesser

7.1 Innledning

I dette kapitlet omtales oppgaver som håndteres i andre prosesser enn i denne proposisjonen, og som ikke nødvendigvis følger tidsløpet for kommunereformen. Oppgaver som behandles i andre prosesser var nevnt i et eget kapittel i høringsnotatet til informasjon, men var ikke en del av selve høringen. De ble kun omtalt i høringsnotatet for å gi høringsinstansene et samlet bilde av hvilke oppgaver regjeringen tar sikte på å overføre til kommunesektoren. Eventuelle høringsuttalelser knyttet til disse oppgavene omtales derfor ikke i denne proposisjonen, men håndteres i departementenes egne prosesser.

I tillegg omtales overføring av ansvaret for idrettsfunksjonell godkjenning av svømmeanlegg til kommunene i dette kapitlet, fordi overføring av oppgaven i det videre skal følges opp i egen prosess fastsatt av Kulturdepartementet. Dette var en av oppgavene høringsinstansene særskilt ble bedt om å gi innspill til.

7.2 Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av svømmeanlegg (Kulturdepartementet)

7.2.1 Dagens oppgavefordeling. Gjeldende rett

Bygging og rehabilitering av anlegg for idrett og fysisk aktivitet i kommunene finansieres i dag delvis med midler fra overskuddet fra Norsk Tipping AS. De som ønsker å sette i gang bygging eller rehabilitering av slike anlegg, må ha idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planene for det enkelte anlegget for å kunne søke om og eventuelt få tilskudd i form av spillemidler.

Med hjemmel i Lov om pengespill m.v. av 28. august 1992 nr. 103 og forskrift om fordeling av overskuddet fra Norsk Tipping AS til idrettsformål av 11. desember 1992, forvalter Kulturdepartementet spillemiddelordningen for idrett med tilhørende bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Bestemmelsene utgis av Kulturdepartementet i årlig utgave. Spillemiddel-

ordningen er således en tilskuddsordning som ikke er en del av statsbudsjettet.

Godkjenningsmyndighet for anleggene er tillagt Kulturdepartementet, men Kulturdepartementet har med hjemmel i kgl. res. 11. desember 1992 tildelt kommunene myndighet til å kunne foreta idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for de fleste og hyppigst omsøkte anleggene, det vil si årlig mer enn 90 pst. av både antall søknader og antall anlegg. Dette gjelder blant annet idrettshaller, fotball- og friidrettsanlegg, ski-anlegg og friluftslivsanlegg.

Om denne tildelingen av myndighet heter det i gjeldende Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet – 2016:

Med hjemmel i kgl.res. av 11. desember 1992 om fordeling av overskuddet fra Norsk Tipping AS til idrettsformål, har departementet bemyndiget kommunene til å foreta idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for ordinære anlegg. Søknad om forhåndsgodkjenning skal sendes kommunen. Kommunen kan avtale med fylkeskommunen at kommunen sender søknad om forhåndsgodkjenning til fylkeskommunen til uttalelse. Kommunen kan velge å sende søknaden til departementet for godkjenning. Departementet kan også gi foreløpige uttalelser om planer/skisser.¹

Kommunene er ikke pålagt å foreta idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for bygging eller rehabilitering av anlegg for søknad om spillemidler. Den enkelte kommune kan foreta idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning, men den kan også la det være og i så fall sende søknaden til Kulturdepartementet for vurdering og avgjørelse av søknaden.

På denne bakgrunn har kommunene gjennom en årrekke foretatt idrettsfunksjonelle forhåndsgodkjenninger av de aller fleste planer om bygging og rehabilitering av anlegg for idrett og fysisk aktivitet for søknad om spillemidler.

¹ www.regjeringen.no

Kommunene har imidlertid ikke hatt myndighet til idrettsfunksjonelt å forhåndsgodkjenne planer for svømmeanlegg, fordi dette er en anleggstype som er kompetansekrevene å planlegge og kostnadskrevende å bygge og drive. Det stiller høye krav både til teknisk gjennomføring, sikkerhet og idrettsfunksjonell utforming. Det bygges og rehabiliteres få svømmeanlegg årlig, og den lave frekvensen av slike søknader om idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for svømmeanlegg, medfører at det i liten grad er bygd opp kompetanse og erfaring på dette området utenfor departementet i dag.

7.2.2 Høringsnotatets forslag til endring

Stortinget har sluttet seg til at kommunene skal tildeles myndighet til å foreta idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for svømmeanlegg, jf. Innst. 333 S (2014–2015).

I høringsnotatet om nye oppgaver til kommunene foreslo Kulturdepartementet at ordningen for en slik ny oppgave for kommunene, skal være den samme som for kommunenes myndighet til idrettsfunksjonelt å forhåndsgodkjenne andre anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Det vil si at kommunene ikke er pålagt å foreta idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for bygging eller rehabilitering av svømmeanlegg for søknad om spillemidler. Kommunene kan velge om de vil behandle søknadene eller om de vil sende søknadene til Kulturdepartementet for vurdering og avgjørelse. Det er således ikke snakk om en ny pålagt oppgave eller plikt for kommunene, men en myndighet som de selv vurderer om de skal benytte.

Denne ordningen fraviker den vanlige måten å fordele oppgaver og ansvar i forvaltningen på, der ansvaret for å utføre oppgaven som oftest er lagt til ett nivå. Ordningen med at både kommunene og departementet kan foreta forhåndsgodkjenning av idrettsanlegg, er imidlertid vel etablert og kan fungere avlastende for kommunene. Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av svømmeanlegg vil inngå i en eksisterende tilskuddsordning som har fungert godt gjennom mange år og fram til i dag, og innebærer ikke at kommunene pålegges ny plikt.

I høringsnotatet ble det foreslått at tildeling av myndighet til kommunene vil gjennomføres – slik det er blitt gjennomført tidligere – ved Kulturdepartementets beslutning med hjemmel i forskriften av 11. desember 1992, og ved endring av Kulturdepartementets bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet ved den årlige revisjonen av bestemmelsene.

7.2.3 Høringen

Nær 40 av høringsinstansene har uttalt seg om forslaget. Med unntak av seks har disse høringsinstansene gitt sin tilslutning til forslaget. Mange har merknader om at det er behov for kompetanse og veiledning, og om at oppgaven må finansieres. Typisk for dem som slutter seg til forslag, er følgende tre:

Asker kommune uttaler:

Asker kommune stiller seg positiv til regelverksendringen, som innebærer at denne oppgaven legges til kommunene, på lik linje med myndighet til idrettsfunksjonell godkjenning av andre anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Endringen forutsetter opplæring og veiledning til kommunene, i tillegg til at oppgaven fullfinansieres.

Oslo kommune uttaler:

Oslo kommune ser positivt på at det blir valgfritt om kommunen vil foreta idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av svømmeanlegg selv eller om kommunen vil sende søknaden til departementet for godkjenning. Som notatet påpeker er det i liten grad bygd opp kompetanse og erfaring på dette området utenfor Kulturdepartementet i dag, og oppbygging av kompetanse vil gi økt kommunal ressursbruk. I tillegg til økte ressurser vil god veiledning fra statlig hold være viktig.

Akershus fylkeskommune uttaler:

Fylkesrådmannen er positiv til overføring av idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning for alle typer svømmeanlegg til kommunene på prinsipielt grunnlag, men har likevel valgt å gi noen kommentarer knyttet til dette området. Det kan være grunn til å påpeke at en overføring av oppgaven må følges opp med en sikring av at faglige krav for svømmeanlegg etterleves, slik som idrettsfunksjonelle krav, sikkerhetsmessige krav, krav om universell utforming, ventilasjon og rensesystemer osv. Erfaringsmessig er dette en anleggstype som sjelden bygges. Registrerte spillemiddelsøknader i anleggsregisteret for søknadsåret 2016 viser søknader om kun 9 nye svømmehaller på landsbasis. Den lave frekvensen av slike søknader om idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for svømmeanlegg, medfører at det i liten grad er bygd opp kompetanse og erfaring på dette området utenfor departemen-

tet i dag. Kompetanse, kvalitet og effektivitet må sikres også ved overføring til kommunene.

Kommunene *Gjesdal, Hå, Klepp, Stjørdal* og *Time*, samt *Østfold fylkeskommune* utgjør de seks høringsinstansene som ikke gir sin tilslutning til forslaget om tildeling av myndighet til å foreta idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for svømmeanlegg. Typisk for disse kommunenes uttalelser er følgende:

Klepp kommune uttaler: «Godkjenning av symjeanlegg krev at kommunen har spesialkompetanse for å utøva oppgåva, ei oppgåve som det kan gå tiår mellom kvar gong det er aktuelt. Rådmannen meiner ei overføring av denne oppgåva kan vera mindre effektivt enn dagens ordning.»

Stjørdal kommune uttaler:

2. Stjørdal kommune mener at oppgaver av lite omfang, krav til spesiell fagkompetanse hvor det er klare stordriftsfordeler med dagens ansvarsplassering og ønske om lik behandling, like gjerne kan løses som i dag og ser derfor ikke behov for å overføre myndighet til kommunene innenfor:

a. Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av svømmeanlegg

...

Time kommune uttaler:

Godkjenning av svømmeanlegg krev spesialkompetanse og er sjeldan aktuelt i kvar kommune. Time kommune meiner difor at det vil vera mest effektivt og hensiktsmessig om førehåndsgodkjenninga held fram som eit statleg ansvar.

Østfold fylkeskommune uttaler: «Østfold fylkeskommune mener det ikke er grunnlag for å overføre myndighet for å forhåndsgodkjenne svømmeanlegg til kommunene.»

7.2.4 Kulturdepartementets vurdering

Kulturdepartementet fastholder forslaget om å tildele kommunene myndighet til å foreta idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for svømmeanlegg.

Departementet kan ikke se at det i høringen har kommet tungtveiende momenter som tilsier at oppgaven ikke skulle overføres. Kommuner foretar allerede i dag idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for nær samtlige idrettsanlegg

som tilkommer spillemidler. Ved også å inkludere svømmeanlegg blant anleggene som kommunene godkjenner, likestilles disse med øvrige anlegg, og regelverket blir mer helhetlig.

Kommunene vil fortsatt ha anledning til å sende søknadene til Kulturdepartementet for godkjenning, for eksempel dersom kommunene skulle mangle kompetanse til å forhåndsgodkjenne planer. Alternativt vil kommunene kunne be departementet om en uttalelse om en søknad om godkjenning.

Departementet understreker at forhåndsgodkjenning gjelder behovsriktige, idrettsfunksjonelle forhold, det vil si forhold som må tilrettelegges for at aktuelle idretter kan utøves i de respektive anlegg, herunder for eksempel lengde og bredde på aktivitetsflatene, blant annet svømmeanlegg for idrettsutøveres trening og konkurranser. Videre inngår krav om universell utforming i vurderingen av søknad om godkjenning.

Akershus fylkeskommune påpeker at overføring av oppgaven må følges opp med sikring av at faglige krav for svømmeanlegg etterleves, slik som idrettsfunksjonelle krav, sikkerhetsmessige krav, krav om universell utforming, ventilasjon og rensesystemer og så videre. Departementet påpeker her at også disse krav vurderes i en idrettsfunksjonell forstand og i forhold til tildeling av spillemidler. Dette betyr at krav hjemlet i andre lov- og regelverk enn departementets bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet, ikke nødvendigvis blir å anse som oppfylt ved at idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning gis. Dette må vurderes ut fra annet regelverk og av de instanser som i henhold til slikt regelverk skal gjøre det.

For øvrig viser departementet til at det er få planlagte svømmeanlegg som årlig er gjenstand for idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning, slik at den enkelte kommune sjelden vil motta søknad om slik godkjenning.

Tildeling av myndighet til kommunene vil gjennomføres slik endringer er blitt gjennomført tidligere – ved Kulturdepartementets beslutning med hjemmel i forskriften av 11. desember 1992, og ved endring av Kulturdepartementets bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet ved den årlige revisjonen av bestemmelsene, og med ikrafttredelse per 15. juni 2020, når sammenlåingene i kommunereformen har trådt i kraft.

7.2.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

I utgangspunktet skal overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene følges av rammeover-

føringer innenfor en samlet uendret utgiftsside på statsbudsjettet. Flytting av oppgaver mellom forvaltningsnivåene må følge det finansielle ansvarsprinsippet. Dette innebærer at overføring av oppgaver til kommunene skal følges av tilsvarende overføring av økonomiske ressurser.

Kulturdepartementet legger til grunn at søknader om idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for svømmeanlegg er så få, at behovet for særlig kompetanse i den enkelte kommune også etter sammenslåinger vil være relativt lite. Under enhver omstendighet vil den enkelte kommune fortsatt kunne sende en søknad til Kulturdepartementet for godkjenning. Departementet finner ikke at det vil være grunnlag for overføring av økonomiske ressurser i tilknytning til overføring av myndighet til kommunene for idrettsfunksjonelt å forhåndsgodkjenne planer for svømmeanlegg. Kulturdepartementet framhever at tidligere overføringer av slik godkjenningsmyndighet ikke har foranlediget ressursoverføringer.

7.3 Hjelpemiddelpolitikken (Arbeids- og sosialdepartementet)

Det framgår av regjeringens politiske plattform at det skal foretas en helhetlig gjennomgang av hjelpemiddelpolitikken i løpet av regjeringens periode. Det ble i november 2015 nedsatt et ekspertutvalg som skulle foreta denne gjennomgangen. Utvalget fikk i oppdrag å vurdere dagens system opp mot framtidens krav, herunder hvordan sikre hensiktsmessige løsninger på ulike livsarenaer. Sentralt for utvalget har vært å finne løsninger som ivaretar brukernes behov på en god måte. I Meld. St. 14 (2014–2015) *Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner* foreslo regjeringen å overføre ansvaret for basishjelpemidler til større kommuner, og viste til at den nevnte gjennomgangen skulle gi en nærmere avgrensning av hva som skal regnes som basishjelpemidler. I forbindelse med behandlingen av stortingsmeldingen, viste flertallet i kommunal- og forvaltningskomiteen til at målet er gjennom utredningen å finne en naturlig balanse mellom statlig og kommunalt ansvar for hjelpemidler, jf. Innst. 333 S (2014–2015). Dette har inngått som et tema i ekspertutvalgets arbeid.

Utvalget la fram rapporten «En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling – for økt deltakelse og mestring» 6. februar 2017. Utvalget mener grunnmodellen i dagens hjelpemiddelsystem bør videreføres. Det innebærer en videreføring av et statlig hovedansvar og individuelle ret-

tigheter i folketrygden. Utvalget foreslår imidlertid at det foretas noen justeringer i dagens modell.

Utvalget drøftet regjeringens forslag om å overføre ansvaret for basishjelpemidler til større kommuner. Utvalget valgte å operere med begrepet «enkle og høyfrekvente hjelpemidler» framfor «basishjelpemidler». Utvalget er delt i spørsmålet om det bør legges et helhetlig ansvar til kommunene for enkle og høyfrekvente hjelpemidler som er sterkt integrert i pleie- og omsorgsoppgaver kommunen i dag forvalter. Flertallet mener at finansieringsansvaret også for denne gruppen hjelpemidler bør forbli statlig. Mindretallet mener en overføring av ansvar for enkle og høyfrekvente hjelpemidler til kommunene vil være et godt tiltak for å effektivisere formidlingsprosessen for denne typen hjelpemidler.

Utvalget har videre sett på om det kan være aktuelt med endrede ansvarsforhold for tilrettelegging av bolig, velferdsteknologi, samt høreapparater og ortopediske hjelpemidler. Et flertall i utvalget foreslår at det overføres ansvar for tiltak for fysisk tilrettelegging av boliger fra folketrygden til Husbanken. Videre mener utvalget at finansieringen av visse typer hjelpemidler og tilrettelegging som i dag er et statlig ansvar, og som grenser tett opp mot velferdsteknologiske løsninger som benyttes i de kommunale omsorgstjenestene, på sikt bør overføres til kommunene. Formidlingen av høreapparater og ortopediske hjelpemidler er lagt til spesialisthelsetjenesten, men finansieres som rettighet i folketrygden. Utvalget foreslår at det foretas en evaluering av disse områdene, der man ser særskilt på ansvarsdelingen.

Utvalget tar i rapporten også for seg en rekke andre tema, som effektivisering innenfor dagens hjelpemiddelsystem, tilrettelegging for arbeid og utdanning, offentlige anskaffelser av hjelpemidler og kunnskaps- og kompetanseutvikling.

Utvalgsrapporten ble sendt på alminnelig høring 21. februar 2017 med frist 21. mai 2017.

7.4 Reformarbeid knyttet til pleiepenger og omsorgslønn (Arbeids- og sosialdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet)

7.4.1 Pleiepenger

Arbeids- og sosialdepartementet viser til at det i statsbudsjettet for 2017 ble bevilget 140 mill. kroner til ny pleiepengeordning med virkning fra 1. oktober 2017. Lovproposisjon med konkrete

forslag til endringer i reglene for rett til pleiepen-ger (Prop. 48 L (2016–2017) ble lagt fram fredag 13. januar 2017. Lovforslaget ligger nå til behandling i Stortinget.

I lovproposisjonen om ny pleiepengeordning foreslås det å utvide målgruppen betydelig. Det foreslås å inkludere varig syke barn i ordningen og å lempe på sykdomskravet slik at foreldre til barn som ikke er svært alvorlig syke, men syke med behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, kan få rett til pleiepenger. Det foreslås videre å utvide aldersgrensen til en generell, øvre aldersgrense på 18 år. Det foreslås også å utvide graderingsmuligheten slik at det nå skal være mulig å ta ut graderte pleiepenger ned til 20 pst., slik at det skal bli lettere for foreldre å kombinere pleieoppgaver og arbeidsdeltagelse. Samtidig foreslås det å tidsbegrense ytelsen til 1 300 dager, som tilsvarer fem år ved sammenhengende uttak. Av disse skal 260 stønadsdager (tilsvarende ett år ved sammenhengende uttak) ytes med 100 pst. kompensasjon av tapt arbeidsinntekt (opptil seks ganger grunnbeløpet), mens de resterende 1 040 dagene, ytes med 66 pst. kompensasjon. For at foreldre skal få bedre uttelling for delvis arbeidsdeltagelse, foreslås det at dager hvor det tas ut graderte pleiepen-ger skal telles prosentvis slik at pleiepengeperioden kan forlenges, men maksimalt i inntil ti år. Etter Arbeids- og sosialdepartementets syn, vil det samlede forslaget gi en betydelig forbedring av dagens ordning ved at flere får rett til pleiepen-ger. Samtidig vil en opprettholde formålet om pleiepen-ger som kompensasjon for midlertidig bortfall av arbeidsinntekt for å pleie syke barn. Det er anslått at ny ordning kan gi en økning på mellom 8 000 til 9 000 personer, noe som innebærer en dobling av antall mottakere i forhold til i dag. Det samlede forslaget anslås gi en årlig merkostnad på 560 mill. kroner, noe som mer enn doubler folke-trygdens utgifter til pleiepenger. Forslaget innebærer i realiteten at staten overtar et større ansvar fra kommunene for grupper som i dag ikke omfattes av pleiepengeordningen. Samtidig gjør forslaget det tydeligere at pleiepengeordningen er en midlertidig løsning, og at kommunene får det samlede ansvaret når perioden der man kan motta pleiepenger er over.

7.4.2 Omsorgslønn

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i Prop. 49 L (2016–2017) *Endringer i helse- og omsorgs-tjenesteloven m.m. (styrket pårørendestøtte)* endringer i helse- og omsorgstjenesteloven med sikte på å samle og tydeliggjøre kommunens plikt

til pårørendestøtte. Proposisjonen er en oppføl-ging av Meld. St. 29 (2012–2013) *Morgendagens omsorg*, NOU 2011: 11 *Innovasjon i omsorg* og NOU 2011: 17 *Når sant skal sies om pårøren-deomsorg*. Det fremmes forslag om en ny bestem-melse i helse- og omsorgstjenesteloven som sam-ler og tydeliggjør kommunens ansvar overfor de som har et særlig tyngende omsorgsarbeid. Etter bestemmelsen skal kommunene tilby nødvendig pårørendestøtte i form av avlastning, omsorgs-stønad, opplæring og veiledning. Tiltakene som regnes opp i bestemmelsen er i all hovedsak en videreføring av dagens ordninger, og kommunen skal fortsatt foreta en vurdering av hva som er et nødvendig og forsvarlig tilbud til den enkelte. For-slaget medfører imidlertid at kommunen får en tydeligere plikt til å foreta en selvstendig vurde-ring av pårørendes behov, og fatte vedtak om til-tak. Dermed sikres at det samlede tjenestetilbudet som utformes, også ivaretar pårørendes behov. Samlet sett representerer derfor forslaget en ny og forbedret rettsstilling for pårørende. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at de nye reglene skal tre i kraft 1. oktober 2017.

7.5 Varig tilrettelagt arbeid (Arbeids- og sosialdepartementet)

Varig tilrettelagt arbeid (VTA) er et arbeids-markedstiltak til personer som mottar eller i nær framtid ventes å få innvilget uføretrygd og som har behov for spesiell tilrettelegging og tett opp-følgning. VTA tilbyr personer arbeid i en skjermet virksomhet med arbeidsoppgaver tilpasset den enkeltes yteevne. Tiltaket kan også tilbys som enkeltplasser i ordinære virksomheter (VTO). Finansieringsansvaret for VTA er i dag et delt ansvar mellom staten og hjemkommune til delta-geren i tiltaket. Virksomhetene som arrangerer tiltaket, er i hovedsak kommunalt eid.

Arbeids- og sosialdepartementet ønsker å prøve ut endringer i ansvarsdelingen mellom stat og kommune knyttet til VTA gjennom et forsøk. I forsøket vil kommunen bli gitt et større ansvar for oppgaver og tiltak knyttet til å gi arbeid til den aktuelle målgruppen.

Forsøket skal ta utgangspunkt i en vurdering av hvordan en overføring av hele ansvaret for tilta-ket til kommunene kan føre til et forbedret tilbud til målgruppen. Forsøket følger opp signaler gitt i forbindelse med kommunereformen, jf. Meld. St. 14 (2014–2015) *Kommunereformen – nye opp-gaver til større kommuner* og inngår i oppfølgingen av NOU 2016: 17 *På lik linje*. Kommunesammen-

slåing kombinert med økt ansvar for VTA-målgruppen kan gi rom for et mer helhetlig tilbud til brukerne.

7.6 Oppgave- og finansieringsansvaret i barnevernet (Barne- og likestillingsdepartementet)

Barne- og likestillingsdepartementet la våren 2017 fram forslag til barnevernsreform. Mer ansvar til kommunene og økt kommunal innflytelse ved tiltaksvalg, er viktige elementer i reformen. Reformen vil videre inneholde tiltak for å styrke kompetansen i det kommunale barnevernet, samt forslag til tydeligere rammer for det statlige barnevernets oppgaveansvar. Det overordnede målet er økt vekt på forebygging og tidlig innsats overfor utsatte barn og familier. Med større ansvar gis kommunene bedre muligheter og sterkere insentiver til å bygge opp forebyggende og helhetlige tilbud. Kommunenes nærhet til sine innbyggere skal gi bedre og mer tilpasset hjelp på barnevernsområdet. Enklere og tydeligere ansvarsforhold mellom stat og kommune vil redusere dagens samhandlingsutfordringer mellom stat og kommune.

7.7 Overføring av ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten fra fylkeskommunene til kommunene (Helse- og omsorgsdepartementet)

I Meld. St. 14 (2014–2015) foreslo regjeringen å overføre det fylkeskommunale ansvaret for tannhelsetjenester, herunder spesialisttannhelsetjenester, til større kommuner. Det framgår at det skal utredes nærmere hvordan og når implementeringen skal skje.

Gjennom behandlingen av meldingen 9. juni 2015, jf. Innst. 333 S (2014–2015), sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag. Flertallet i kommunal- og forvaltningskomiteen uttaler i sin innstilling at ansvaret for tannhelsetjenesten bør overføres til kommunene. Komitéflertallet viser til at kommunene står fritt til å organisere ansvaret enten i egen regi, i samarbeid med private, ideelle eller i samarbeid med andre kommuner. Videre ber flertallet regjeringen vurdere tiltak som legger til rette for å videreføre kompetansemiljø-

ene i regionale kompetansesentre og i spesialisttannhelsetjenesten.

Helse- og omsorgsdepartementet sendte 6. juni 2016 på høring forslag til lovregulering av kommunens ansvar for tannhelsetjenester. Høringsfristen var 1. oktober 2016. I høringsnotatet foreslås det å plassere det offentliges ansvar for tannhelsetjenester på kommunalt nivå. Utover dette innebar forslagene i høringsnotatet i hovedsak en revisjon av gjeldende rett med sikte på modernisering og harmonisering med øvrig helseogvigning, og ikke en innholdsmessig reform. I høringsnotatet ble det ikke foreslått å videreføre en egen tannhelsetjenestelov på kommunalt nivå. I stedet ble det foreslått å regulere kommunens plikter i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, mens pasientens rettigheter tas inn i pasient- og brukerrettighetsloven. En slik modell er i samsvar med lovstrukturen som er valgt for regulering av andre kommunale helse- og omsorgstjenester samt spesialisthelsetjenester. Forslagene i høringsnotatet viderefører rettigheter til nødvendig tannhelsehjelp for de persongruppene som har slike rettigheter i dag. Det ble foreslått å lovfeste og klargjøre rettigheter til tannhelsehjelp for personer med rusavhengighet og innsatte i fengsler i kriminalomsorgen. Disse gruppene har i dag rettigheter som dels framgår av tannhelsetjenesteloven, Stortingets budsjettvedtak og departementets retningslinjer. Departementet varslet i høringsnotatet at det vil komme tilbake med forslag til nærmere regulering av adgangen til å kreve vederlag for tannhelsetjenester.

Helse- og omsorgsdepartementets lovproposisjon, som ble fremmet 31. mars 2017, følger opp forslagene i høringsnotatet. Dette gjelder blant annet forslag til lovstruktur for regulering av kommunens ansvar for tannhelsetjenester. Departementet foreslår å videreføre rettigheter til gratis tannhelsehjelp for de persongruppene som har slike rettigheter i dag. Proposisjonen omtaler forhold knyttet til virksomhetsoverdragelsen. Dette gjelder både de juridiske rammene for overføring av ansatte og forslag til regulering av overføring av selve virksomheten som i dag ligger på fylkeskommunalt nivå (tannklinikker mv.). De økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene til framtidig lovregulering av kommunens ansvar for tannhelsetjenester, er nærmere omtalt i proposisjonen.

7.8 Overføring av ansvar for enkelte rehabiliteringstjenester fra spesialisthelsetjenesten til den kommunale helse- og omsorgstjenesten (Helse- og omsorgsdepartementet)

I Meld. St. 14 (2014–2015) foreslo regjeringen at ansvar for enkelte rehabiliteringstjenester kunne overføres fra spesialisthelsetjenesten til den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det skulle utredes nærmere hvilke oppgaver innenfor rehabiliteringsfeltet kommunene skulle få et større ansvar for, jf. meldingens kapittel 5.3 hvor det blant annet heter:

Det er departementets vurdering at det vil være fordeler ved å samle en større del av rehabiliteringsansvaret i kommunene. Den spesialiserte habiliterings- og rehabiliteringstjenesten har samarbeidsflater mot de kommunale tjenestene, og det er behov for samarbeid mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten for å kunne tilby best mulige tjenester til pasientene. Overføring av ansvar til kommunene vil blant annet kunne gi bedre og mer helhetlige løsninger for pasientene ved at kommunene kan se rehabiliteringsfeltet i sammenheng med øvrige kommunale tjenester. Det vil også gi kommunene sterkere insentiver til å satse mer på forebygging og (hverdags-)rehabilitering.

Stortingets flertall støttet forslaget om at kommunene bør få et større ansvar for rehabiliteringstjenestene, og at det bør utredes hvilke oppgaver kommunene bør få på rehabiliteringsfeltet, jf. Innst. 333 S (2014–2015).

I Kommunal- og moderniseringsdepartementets høringsnotat av 6. juni 2016 ble det imidlertid konkludert med at det foreløpig ikke var grunnlag for å foreta en formell ansvarsoverføring av spesialisert rehabilitering til kommunene, ettersom ikke alle kommunene har tilstrekkelig rehabiliteringskapasitet og -kompetanse. Det ble i den forbindelse vist til at rehabiliteringstilbudet i kommunene varierer, både når det gjelder kommunenes fagkompetanse, hvilke tjenester som tilbys, volum på tjenestetilbudene og organisering av tjenestetilbudet. En overføring skal ikke medføre dårligere tilbud for pasienter og brukere enn det som i dag tilbys i spesialisthelsetjenesten. Høringsnotatet konkluderte derfor med at det ville være behov for noe mer tid og tiltak før alle kommuner kan bli i stand til å overta nye rehabiliteringsoppgaver.

Gjennom kommunereformen vil regjeringen legge til rette for sterke velferdskommuner med økt kapasitet og kompetanse til å ivareta sitt ansvar. Større kommuner vil lettere kunne rekruttere nødvendig fagkompetanse og ha et pasientvolum av en viss størrelse, noe som er sentralt for å kunne tilby og opprettholde tjenester av høy faglig kvalitet. I høringsnotatet ble det vist til at kommunene over tid skal overta et større rehabiliteringsansvar fra spesialisthelsetjenesten, og det ble redegjort for en rekke pasient- og brukergrupper som i dag befinner seg i grenselandet mellom spesialisthelsetjenestens og kommunens rehabiliteringsansvar. Ut fra helsefaglige vurderinger vil det være forsvarlig at flere av disse pasientene får en større andel av nødvendige rehabiliteringstjenester fra kommunen, og ikke spesialisthelsetjenesten som i dag. I høringsnotatet viste Helse- og omsorgsdepartementet til at regjeringen derfor ville legge fram en opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering.

Regjeringen har, sammen med forslag til statsbudsjett for 2017, lagt fram en opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering. Stortinget har vedtatt 200 mill. kroner i statlige stimuleringsmidler til opptrappingsplanen i 2017. Av disse er 100 mill. kroner økning i kommunerammen for 2017 begrunnet i opptrappingsplanen. 91 mill. kroner er avsatt som et øremerket tilskudd til kommunene. Det er også bevilget midler til ParkinsonNet og fylkesmennene. Det legges opp til at stimuleringsmidlene til planen økes til 300 mill. kroner innen 2019.

Planen gir oversikt over hovedutfordringene på feltet og fastlegger kortsiktige og langsiktige strategier for å møte disse utfordringene. Opptrappingsplanen skal bidra til at kommunene settes i stand til å gi et godt og tilrettelagt rehabiliteringstilbud til sine innbyggere, og over tid overta flere rehabiliteringsoppgaver fra spesialisthelsetjenesten. Planen skal samtidig sikre god ivaretagelse av eksisterende tilbud i spesialisthelsetjenesten. Planen skal også bidra til å styrke brukerperspektivet og bedre kvaliteten, samhandlingen og koordineringen mellom nivåene og innenfor disse. For å få til dette er det nødvendig med endringer i arbeidsformer og kompetanse.

Opptrappingsplanen beskriver en ønsket retning for framtidige arbeidsformer og kompetanse kommunene bør ha for å kunne overta et større ansvar for rehabilitering fra spesialisthelsetjenesten. Planen skal bidra til å utjevne uønskede forskjeller som eksisterer mellom kommunene i dagens tjenestetilbud.

7.9 Finansieringsansvar for pasientreiser (Helse- og omsorgsdepartementet)

I Meld. St. 14 (2014–2015) foreslo regjeringen å vurdere å overføre finansieringsansvaret for pasientreiser for primærhelsetjenesten fra spesialisthelsetjenesten til kommunene når forenklingen av pasientreiseordningen er gjennomført, jf. omtale nedenfor.

Finansieringsansvaret for pasientreiser (syke-transport) ble overført fra folketrygden til de regionale helseforetakene (RHF) fra 2004. Målsettingen var å stimulere til behandling nær pasientens bosted når dette er til fordel for pasienten og representerer sparte utgifter til syke-transport. Selv om kommunene den gang utløste anslagsvis 20 pst. av utgiftene, ble det vedtatt at RHFene også skulle dekke disse. En begrunnelse var mange små kommuner og å unngå en for fragmentert ordning. RHFenes ansvar for pasientreiser omfatter finansieringsansvar, kjørekontor, kontrakter med transportører, oppgjør med transportører og refusjon til pasienter. RHFene har etablert et felles selskap, Pasientreiser ANS, i Skien.

I høringsnotatet ble det opplyst at det i 2014 var om lag 8,4 mill. godkjente og gjennomførte pasientreiser, og transportkostnadene var på om lag 2,1 mrd. kroner. Det ble anslått at utgiftene til den kommunale andelen av disse utgjør om lag 650 mill. kroner. Pasientreiser ANS har foretatt nye analyser på tallmateriale fra 2014. Statistikken viser at det ble håndtert om lag 8,4 mill. reiser i 2014, hvorav 4,2 mill. av disse reisene var knyttet til primærhelsetjenesten. De samlede kostnadene var om lag 2,4 mrd. kroner. Kommunenes andel av de regionale helseforetakenes kostnader er beregnet å være omlag 800 mill. kroner. Dette utgjør om lag 33 pst. av de totale utgiftene.

I tråd med forslag i Prop. 77 L (2014–2015) *Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven*, skal det gjennomføres en forenkling av ordningen for pasientreiser. Dette innebærer at flere søknader fra pasienter om reiserefusjon skal behandles elektronisk, færre krav til dokumentasjon og at utgifter som hovedregel skal refunderes etter en standardsats per kilometer. Dette skal bidra til en enklere løsning for brukerne og mer effektiv saksbehandling. Innføringen av standardsats og elektronisk innsending av krav innebærer en stor omstilling for pasientreisekontorene. Dette er en forenklingsreform som må gjennomføres og være på plass før en vurderer endringer i finansieringsansvaret. Innføringen av den forenklete ordnin-

gen startet i oktober 2016 og skal etter planen være ferdig i løpet av 1. halvår 2017.

Helse- og omsorgsdepartementet vil med bakgrunn i dette vurdere en eventuell ansvarsoverføring til kommunene etter at forenklingen av pasienttransport er gjennomført. En slik vurdering må inkludere analyse av konsekvenser for brukere, kommunene, regionale helseforetak, HELFO og eventuelt andre relevante aktører. En eventuell ansvarsoverføring bør også sees i sammenheng med andre behov for endringer av ordningen for pasientreiser.

7.10 Forsøksordning med overføring av driftsansvar for distriktpsykiatriske sentre til kommunene (Helse- og omsorgsdepartementet)

I Meld. St. 14 (2014–2015) ble det foreslått å opprette en prøveordning med overføring av driftsansvar for distriktpsykiatriske sentre (DPS) fra spesialisthelsetjenesten til kommuner som har tilstrekkelig kapasitet og kompetanse. Stortinget sluttet seg til forslaget, jf. Innst. 333 S (2014–2015).

Helse- og omsorgsdepartementet foreslo i høringsnotat av 6. juni 2016 etablering av en slik forsøksordning. Formålet med forsøksordningen er å innhente erfaringer med at større kommuner, med tilstrekkelig kapasitet og kompetanse, kan få et mer samlet driftsansvar for å yte tjenester til mennesker med psykiske lidelser og rusavhengighet. Dette gjøres for å oppnå mer koordinerte tjenester, bedre samhandling og mer effektiv ressursutnyttelse. I henhold til forslaget skal det lovbestemte sørge for ansvaret forbli hos det regionale helseforetaket i forsøksordningen, og DPSen skal fortsatt yte spesialisthelsetjenester. Det ble foreslått at forsøksordningen etableres med hjemmel i forsøksloven, og at den baseres på avtale mellom aktuelle kommune(r) og regionalt helseforetak. Avtalen skal sikre at DPS kan fortsette å tilby og utvikle spesialiserte tjenester, samtidig som kommunen gis et driftsansvar med frihet til å organisere tilbudet i sammenheng med andre kommunale helse- og omsorgstjenester. Etter forslaget skal regionalt helseforetak beholde ansvaret for sykehusavdelingene, og tett faglig samarbeid mellom sykehus og kommunalt drevet DPS vil være en forutsetning. Gjeldende pasient- og brukerrettigheter skal videreføres i forsøket og forsøksordningen skal evalueres.

På bakgrunn av innspill fra høringsinstansene, og i tråd med ovennevnte forutsetninger, vil

departementet fastsette en forsøksordning med overføring av driftsansvar for DPS fra spesialisthelsetjenesten til kommuner som har tilstrekkelig kapasitet og kompetanse.

7.11 Opptrappingsplan for rusfeltet (2016–2020) (Helse- og omsorgsdepartementet)

Prop. 15 S (2015–2016) *Opptrappingsplan for rusfeltet (2016–2020)* ble vedtatt av Stortinget i 2016, og er regjeringens tverrsektorielle satsing på feltet. Rammen for arbeidet er 2,4 mrd. kroner i perioden 2016–2020. I tillegg kommer veksten i tverrfaglig spesialisert behandling (TSB). For å lykkes med å gi bedre tilbud til personer med rusproblemer, er det nødvendig med gode tjenester i brukernes nærmiljø. Hovedinnsatsen i planen rettes derfor mot kommunesektoren. Kommunene bør utvikle et bredt spekter av tjenester og tilbud til målgruppene, herunder styrke innsatsen knyttet til tidlig innsats, framskaffelse og oppfølging i bolig, sosial inkludering og rehabilitering gjennom deltagelse i meningsfulle aktiviteter, arbeid og arbeidsrettede aktiviteter mv. I 2016 ble kommunenes frie inntekter styrket med 400 mill. kroner til økt innsats på rusfeltet. I 2017 er veksten i frie inntekter knyttet til opptrappingsplanen 300 mill. kroner. Satsingen skal bidra til økt tilgjengelighet, bedre kvalitet og økt kapasitet i det kommunale tiltaksapparatet. Kommunene kan i tillegg søke tilskudd til utvikling og styrking av sitt rusarbeid, blant annet over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett.

7.12 Sekretariat for forlikrådet (Justis- og beredskapsdepartementet)

Høring om organiseringen av den sivile rettspleien på grunnplanet ble sendt ut 18. april 2016 med frist 20. juni 2016. Justis- og beredskapsdepartementet foreslo at sekretariatsfunksjonen for forlikrådene fortsatt bør ligge hos politi- og lensmannsetaten. Dette fikk sterk støtte hos høringsinstansene, og Justis- og beredskapsdepartementet foreslår derfor i Prop. 33 L (2016–2017) *Endringer i rettergangsløvgivningen m.v. (organiseringen av den sivile rettspleien på grunnplanet)* å videreføre dagens ordning.

7.13 Forenkling av utmarksforvaltningen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet)

Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider om å forenkle utmarksforvaltningen. De overordnede målene for arbeidet er å styrke lokaldemokratiet, forenkle og redusere byråkrati, og å legge til rette for mer verdiskaping basert på naturressursene samtidig som naturverdiene og grunnlaget for verdiskaping blir opprettholdt for framtidige generasjoner. Regjeringen vil styrke kommunenes rolle som samfunnsutvikler og forvalter, slik at man lokalt kan utnytte potensialet for verdiskaping basert på naturressurser på en bærekraftig måte. Dette skal gjøres ved å videreutvikle forvaltningssystemet og forbedre praksisen, med utgangspunkt i anbefalingene fra en arbeidsgruppe som så på hvordan kommunenes førstelinjetjeneste for utmarksforvaltning kan styrkes.² Gjennomgående vil departementene framheve verdiskapingsperspektivet i lokalt utviklingsarbeid knyttet til naturressurser. Kommunal- og moderniseringsdepartementet forenkler og effektiviserer reglene for behandling av plan- og byggesaker. Målet er å legge til rette for raskere avklaring av utbyggingsplaner og søknader om tiltak. Terskelen for innsigelse er også hevet. Dette vil forenkle saksbehandlingen også i utmarka, det vil gi økt handlingsrom for kommunene og styrke lokaldemokratiet.

Et annet viktig tiltak er å styrke kommunenes kompetanse på saksbehandling. Felles nettportal med veiledning og bedre kartgrunnlag vil gjøre det enklere for både saksbehandlere og næringsaktører å orientere seg i lovverket og legge grunnlag for mer parallell behandling av saker som krever tillatelse etter flere lovverk. På den måten vil saksbehandlere, næringsaktører og andre brukere få bedre tilgang til relevant informasjon. Arbeidet skal forenkle søknadsprosessen for både søkere og saksbehandlere.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet igangsatte i 2016 en femårig forsøksordning for kommuner som ønsker å forenkle utmarksforvaltningen. Ordningen skal styrke kommunenes førstelinjetjeneste og utøvelse av myndighet i utmarksforvaltningen. Prosjektene skal gi økt ver-

² Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2016). Forenkling av utmarksforvaltning. Kommuner som førstelinjetjeneste for utmarksforvaltning og forenkling innen IKT. Rapport fra arbeidsgruppe.

diskaping basert på utmarkas ressursgrunnlag, og bidra til erfaringer som gir grunnlag for varige forenklingstiltak i utmarksforvaltningen. Alle kommuner kan søke om tilskudd, men kommuner som har besluttet kommunesammenslåing vil bli prioritert.

Et lovutvalg ble i 2016 nedsatt for å modernisere statsallmenningslovverket. Lovutvalget skal avgi en utredning i form av en NOU i 2018.

7.14 Forenklinger mv. i plan- og bygningsloven (Kommunal- og moderniseringsdepartementet)

En rekke forenklinger i plan- og bygningsloven trådte i kraft i 2015. Kommunal- og moderniseringsdepartementet fremmet i juni 2016 en lovproposisjon til Stortinget med ytterligere forslag til endringer. Disse skal bidra til mer effektive planprosesser gjennom bedre samarbeid og økt forutsigbarhet for de involverte aktørene, enklere regler for endring og oppheving av reguleringsplan, fjerning av ordningen med sentral godkjenning av regional planstrategi, og forenklinger i reglene om rullering av regionalt handlingsprogram. Forslagene til endringer i lovens dispensasjonsbestemmelser skal føre til enklere behandling av slike saker og færre klagesaker. Forslagene skal også bedre kompetansen hos planforetak og styrke forslagsstillers rettigheter i deler av planprosessen. De skal videre føre til mindre statlig kontroll og økt lokalt handlingsrom, særlig i saker som ikke berører nasjonale og viktige regionale interesser. Lovforslaget ble behandlet i Stortinget 23. februar 2017.

Forslag til ytterligere endringer i plan- og bygningsloven, og forslag til en mindre endring i matrikkellova, ble sendt på alminnelig høring 20. september 2016 med frist 15. desember 2016. I høringsnotatet foreslås det å innføre obligatorisk krav til regionalt planforum. Forslaget skal bidra til tidlig avklaring og samordning av kommunale, regionale og statlige interesser i planarbeidet. Det foreslås også enklere og bedre tilgang til stedfestet informasjon om ledninger i grunnen, samt å ta inn mineralressurser som egen hensynssone. Videre foreslås det tilpasninger til endringer i inndelingslova, herunder en tilhørende endring i matrikkellova, som skal forenkle saksgangen der en eksisterende eiendom, etter endring av kommunegrens, blir liggende i to eller flere kommuner. Det er utarbeidet et forslag som klargjør når avledning av overvann må være sikret, og et forslag om klargjøring av frist for å behandle søknad

om rammetillatelse og søknad om endring. I høringsnotatet er det også utarbeidet et forslag som åpner for midlertidige bruksendringer, og et forslag om å flytte plan- og bygningsloven § 28-1 om fareområder til lovens kapittel 1. For øvrig er det utarbeidet forslag om å presisere forskriftshjemmelen i plan- og bygningsloven § 32-8 sjette ledd om overtredelsesgebyr, og det er utarbeidet et forslag om å presisere bestemmelsen om overtredelsesgebyr i plan- og bygningsloven § 29-7 C. Det er også utarbeidet forslag om å presisere forskriftsbestemmelsene i plan- og bygningsloven §§ 20-4 andre ledd og 20-5 andre ledd.

Det tas sikte på å fremme en lovproposisjon for Stortinget i løpet av våren 2017.

7.15 Forvaltning av verneområder (Klima- og miljødepartementet)

Kommunenes rolle i forvaltning av verneområder er styrket, og regjeringen vil legge til rette for mer verdiskaping basert på naturverdiene, både i og rundt verneområdene. Nasjonalparker og andre store verneområder forvaltes av lokal- og regionalpolitisk sammensatte nasjonalpark- og verneområdestyrer. I de styrene det er aktuelt, er det i tillegg samisk representasjon. Forvaltning av mindre verneområder som naturreservater, biotopvernområder og mindre landskapsvernområder har i all hovedsak blitt forvaltet av fylkesmannen. Som et ledd i å styrke lokaldemokratiet, fikk alle berørte kommuner i desember 2014 tilbud om å overta forvaltningsmyndigheten for denne type verneområder. Kommunene vil gjennom dette også kunne se forvaltning av verneområdene bedre i sammenheng med den øvrige arealforvaltningen i kommunene. Overtakelse av denne myndigheten skjer ved delegasjonsvedtak i medhold av naturmangfoldloven § 62.

Forvaltningsmyndigheten er nå delegert til de kommunene som har ønsket det. Kommunene har fortløpende mulighet til å få delegert denne myndigheten dersom de ønsker det.

Som en oppfølging av Meld. St. 18 (2015–2016) *Friluftsliv*, vil reglene for ferdsel blant annet i verneområdene bli enklere.

7.16 Vannscooterregelverket (Klima- og miljødepartementet)

Ny forskrift om bruk av vannscooter og lignende ble innført 1. juli 2013. Forbudet mot bruk av vannscooter ble da erstattet med en ordning hvor

vannscootere kan kjøres fritt utenfor definerte forbudsbelter. Regjeringen har sendt på høring forslag om å oppheve det sentralt fastsatte vannscooterregelverket. Forslaget innebærer at bruk av vannscootere reguleres på samme måte som bruk av andre fritidsfartøyer. Det foreslås også endringer i regelverket under havne- og farvannsloven for å forenkle saksbehandlingen ved fastsetting av lokale forskrifter om bruk av vannscooter. Endringsforslaget har vært på høring. Eventuelle endringer eller oppheving av vannscooterforskriften vil etter planen tre i kraft 1. mai 2017.

7.17 Motorferdsel i utmark (Klima- og miljødepartementet)

19. juni 2015 trådte nye regler i motorferdselloven i kraft. Endringene innebærer at kommunene kan etablere snøscooterløyper for fornøyleskjøring. Det er opp til den enkelte kommune om den vil fastsette løyper. Løypene kan ikke legges i verneområder eller nasjonale villreinområder, og før løypene vedtas må kommunen blant annet utrede virkningene for friluftsliv og naturmangfold.

I Prop. 35 L (2014–2015) *Endringer i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag mv.* la regjeringen fram forslag om fornøyleskjøring med snøscooter. Her ble det også varslet at Klima- og miljødepartementet ville sende på høring et forslag om at kommunene gis myndighet til i forskrift å fastsette løyper for catskiing (persontransport med beltekjøretøy på vinterføre til utgangspunkter for alpin skikjøring). Saken ble sendt på høring 29. oktober 2015 med frist 18. desember 2015. Klima- og miljødepartementet vil følge opp høringen med en egen sak til Stortinget våren 2017.

7.18 Tilskudd til verdensarvområdene og utvalgte kulturlandskap i jordbruket (Landbruks- og matdepartementet)

Stortinget har sluttet seg til at ansvaret for forvaltningen av tilskudd til verdensarvområdene og utvalgte kulturlandskap i jordbruket kan overføres til kommunene, jf. Innst. 333 S (2014–2015). Dette innebærer at kommunene vil overta fylkesmannens oppgaver i tilknytning til forvaltning av tilskuddet. Ettersom omfanget av tilskuddssøknader fra næringsaktørene i aktuelle kommuner vil kunne variere fra år til år, vurderes det som mest hensiktsmessig at Landbruksdirektoratet fordeler

avsatt ramme i jordbruksoppgjøret direkte til kommunene på bakgrunn av innmeldte behov. Det legges opp til at Forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyan og Vestnorsk fjordlandskap endres slik at oppgavene kan overføres til kommunene fra 1. januar 2020.

7.19 Konesjonsbehandling av små vannkraftverk m.m. (Olje- og energidepartementet)

Det ble varslet i Meld. St. 25 (2015–2016) *Kraft til endring* (energimeldingen) at Olje- og energidepartementet har startet et lovarbeid med sikte på å innføre en hjemmel i vannressursloven, som gir kommunene myndighet til å gi utbyggingstillatelse til mindre vannkraftverk. En slik overføring av myndighet følger også av regjeringsplattformen og er omtalt i Meld. St. 14 (2014–2015) *Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner*. Forslaget vil inngå i et lovendringsforslag som også omfatter andre endringer i vannressursloven. Lovproposisjonen legges fram våren 2017.

Utbygging av mindre vindkraftanlegg, eksempelvis i tilknytning til landbruk eller annen næringsvirksomhet, kan være en viktig tilleggsnæring og øke utnyttelsen av ressursgrunnlaget for vindkraft. Fra 1. januar 2015 har regjeringen forenklet behandlingen ved å endre konesjonsgrensen i energiloven, slik at kommunene kan behandle søknader om å bygge mindre vindkraftanlegg inntil 1 MW etter reglene i plan- og bygningsloven.

7.20 Ansvarsfordelingen mellom forvaltningsnivåene for det offentlige vegnettet (Samferdselsdepartementet)

Meld. St. 14 (2014–2015) *Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner* omtaler muligheten for at de største kommunene kan få overført ansvar for enkelte fylkesveger eller deler av fylkesvegnettet i sin kommune, samt muligheten for å omklassifisere enkelte fylkesveier av lokal karakter til kommunale veier.

Et helhetlig forvaltet vegnett er viktig for vel fungerende kommunikasjon både innad i egen kommune og mellom kommuner innad i eget fylke. Det er av den grunn ikke noe fasitsvar på hvilket forvaltningsnivå som bør være vegeier. Hver enkelt sak vil være unik og ha ulike hensyn

som må vektlegges, som for eksempel reisemønstre og trafikkmengder. Overføring eller omklassifisering av veg er tema som kan bli aktuelle i forbindelse med enkelte kommunesammenslåinger.

7.21 Lokal nærings- og samfunnsutvikling (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet)

Mange kommuner har lang tradisjon for å arbeide med samfunns- og næringsutvikling. Etter kommuneloven (§5) skal kommunen utarbeide en samordnet plan for sin virksomhet. Kommunene har stor frihet til å avgjøre hvordan de skal organisere sitt politiske og administrative arbeid. Etter plan- og bygningsloven (§3-1d) skal kommunene gjennom sine planer legge til rette for verdiskaping og næringsutvikling. Kommunene har altså et generelt ansvar for samfunnsutvikling, men har alltid hatt stor frihet til å utforme politikken på dette området. Det foreslås ikke endringer som røkker ved dette.

Rollen som samfunnsutvikler utformes ofte i samarbeid med og gjennom mobilisering av en rekke aktører, både i og utenfor kommunen. Lokalt næringsliv, næringsorganisasjoner, frivillige lag og organisasjoner, og en rekke offentlige instanser som Innovasjon Norge, Brønnøysundregistrene, Siva, Norges forskningsråd og direktorater og tilsyn, er alle viktige aktører.

Kommunen er sentral i utviklingen av det lokale næringslivet og har i dag flere roller som er viktige for å fremme en ønsket samfunns- og næringsutvikling. Bedrifter er avhengige av god teknisk infrastruktur og gode vilkår for planlegging, behandling av byggesøknader, reguleringsplaner og utbygging. Gode kommunale tjenester som barnehage, skole og utdanning er også viktig for at attraktiv arbeidskraft skal ønske å bo og jobbe i en kommune. Kommunene kan også stimulere det lokale næringslivet ved å legge til rette for god transportinfrastruktur lokalt og regionalt.

Kommunene fungerer ofte som en førstelinje for det lokale næringslivet, ved at det er de som først møter gründere og virksomheter. Førstelinjen kan bestå av veiledning, rådgivning og finansieringstjenester for det lokale næringslivet, formidling av kontakt til det offentlige virkemiddelapparatet mv. Det er imidlertid opp til kommunene selv å prioritere dette arbeidet.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet stiller til rådighet en økonomisk ramme for fylkes-

kommunene. Disse kan igjen sørge for at kommunene har økonomisk midler til næringsutvikling, for eksempel gjennom kommunale næringsfond. Det er viktig at kommunene bruker handlingsrommet de har på området. Innenfor landbruksbasert næringsutvikling har kommunene en sentral rolle i næringsutviklingsarbeidet. Kommunene har en pålagt oppgave som førsteinstans for behandling av søknader om midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket. Sakene sluttbehandles av Innovasjon Norge, og det er avgjørende med et godt samarbeid mellom kommunene og Innovasjon Norge for en mest mulig målrettet og effektiv samhandling om næringsutviklingsarbeidet. Ambisjoner og muligheter for vekst og verdiskaping innen landbruksbasert næringsutvikling er synliggjort i Meld. St. 31 (2014–2015) *Garden som ressurs – markedet som mål*. I mange tilfeller er kommunene den første offentlige instansen som gründerne møter, og det er viktig at bedriftene som tar utgangspunkt i landbrukets ressurser blir koblet til relevant næringsmiljø i kommunen. Gjennom kommunens ansvar innen samfunnsplanlegging kan kommunen ta et helhetlig og offensivt grep for å tilrettelegge for landbruksbasert næringsutvikling. Veilederen «Landbruk pluss» ble i 2005 utarbeidet for å vise hvordan plan- og bygningsloven kan nyttes for å legge til rette for næringsutvikling i landbruket. Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet arbeider nå med en revisjon av veilederen, som etter planen vil være klar i løpet av 2017. Veilederen omfatter hvordan kommunen skal behandle ulike tiltak og hvordan effekter av ulike tiltak kan vurderes.

Siden kommunenes arbeid med samfunns- og næringsutvikling i stor grad er opp til hver enkelt kommune å prioritere, er dette en oppgave de selv velger hvordan de skal løse. Kapasitet og kompetanse er viktige forutsetninger for å kunne jobbe for å få en ønsket samfunns- og næringsutvikling i egen kommune. Med kapasitet menes i første rekke tilstrekkelig ressurser. Større kommuner vil sannsynligvis ha større mulighet til å påvirke og prioritere både kapasitet og kompetanse positivt. Ved å samle små ressurser til større enheter kan dette bidra til økt kapasitet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet mener derfor at større kommuner har bedre forutsetninger for å gi økt oppmerksomhet og prioritering av samfunns- og næringsutviklingsspørsmål. Større kommuner vil også bidra til en større variasjon og bredde av bedrifter og næringsliv. Kommuner med bedre kapasitet og kompetanse vil være mer attraktive og sterkere samarbeidspartner for det

lokale næringslivet og dermed bidra til å legge forholdene bedre til rette for det lokale næringslivet. Kommuner kan også benytte seg av ordninger etablert av offentlige aktører som støtter opp under arbeidet med samfunnsutvikling og næringsliv, for eksempel Innovasjon Norge. Ett eksempel er Næringsvennlig kommune, et analyse- og utviklingsverktøy fra Innovasjon Norge til kommuner i omstilling. Omstillingskommuner er kommuner som har opplevd vesentlig reduksjon i sysselsettingen og mottar omstillingsmidler fra fylkeskommunen. Med Næringsvennlig kommune tilbyr Innovasjon Norge kommunene bistand for å kartlegge hvor godt egne tjenester

og service overfor næringslivet fungerer, hjelp til å finne de viktigste forbedringspunktene, og til å se hvilke tiltak som best kan gjøre kommunen til en bedre samarbeidspartner for næringslivet. Innovasjon Norge er nasjonalt kompetansesenter for lokalt og regionalt omstillingsarbeid. Næringsvennlig kommune blir benyttet som et utviklingsverktøy i omstillingsarbeidet, men kan også anvendes i områder uten omstillingsaktiviteter.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet mener kommunene i dag har gode virkemidler, særlig gjennom planlegging etter plan- og bygningsloven, til å kunne ta en aktiv rolle i samfunns- og næringsutviklingen.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Endringer i oppgavefordelingen vil ha økonomiske og administrative konsekvenser på kort og lang sikt. Oppgaveendringene vil ha konsekvenser for både statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning, men også for enkeltpersoner. Økonomiske og administrative konsekvenser av de konkrete forslagene til lovendringer omtales under de enkelte oppgavene. Konsekvensene er konkretisert så langt det lar seg gjøre på nåværende tidspunkt. Det økonomiske opplegget for den enkelte oppgaveoverføring håndteres ellers i den ordinære budsjettprosessen når endringen trer i kraft. I dette kapitlet gis en overordnet beskrivelse av de viktigste økonomiske og administrative konsekvensene av endringene i oppgavefordelingen.

Det legges til grunn at overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene i utgangspunktet vil følges av tilsvarende rammeoverføringer innenfor en samlet uendret utgiftsside på statsbudsjettet. Flytting av oppgaver mellom forvaltningsnivåene må følge det finansielle ansvarsprinsippet. Dette innebærer at overføring av oppgaver til kommunene skal følges av tilsvarende overføring av økonomiske ressurser.

Det legges også til grunn at kommunene i hovedsak skal finansieres gjennom frie inntekter. Rammefinansiering bidrar samlet sett til den mest treffsikre ressursbruken, er administrativt lite krevende for både staten og kommunene, og gir rom for løsninger som er tilpasset lokale behov. I tillegg til en effektiv utnyttelse av fellesskapets midler, gir rammefinansiering de folkevalgte på lokalt nivå et reelt handlingsrom. En bredere oppgaveportefølje vil også gi kommunene større frihet til å prioritere og tilpasse tilbudet til innbyggernes behov enn det de har i dag. Overføring av nye oppgaver til kommunene bør derfor bidra til redusert byråkrati og økt effektivitet.

Fram mot tidspunktet for hver enkelt oppgaveoverføring vil de berørte departementene se nærmere på økonomiske konsekvenser, finansier-

ingsform og hvordan midlene på best måte kan fordeles mellom kommunene. Inntektssystemet for kommunene vil bli justert for oppgaver som skal finansieres gjennom de frie inntektene.

Forslagene antas å kunne medføre overgangskostnader til forberedelse og gjennomføring av endringene, herunder personaltiltak og systemkostnader. Systemkostnader omfatter kostnader tilknyttet samordning av IKT- og arkivfunksjoner samt opplærings- og kompetansebehov. Forslagene vil videre kunne innebære flyttekostnader, samt endringer i husleiekostnader. Overgangskostnader vil kunne medføre at oppgaveoverføringen på kort sikt ikke alltid er provenynøytral. Eventuelle behov for inndekning av merkostnader som følge av oppgaveoverføringene, vil måtte håndteres i den ordinære budsjettprosessen.

En konsekvens av oppgaveendringer for kommunene og fylkeskommunene kan være tilpassing til nye organisasjonsformer. I oppgaveoverføringsfasen vil det bli lagt opp til at endringene og omstillingene skal gjennomføres så smidig som mulig. Oppgaveoverføring mellom sektorene forutsetter god håndtering av de ansatte og dialog med de tillitsvalgte. Ved gjennomføring av oppgaveoverføringer vil det bli lagt til rette for samarbeid med de tillitsvalgte slik det er forutsatt i hovedavtalene for kommunene og for staten.

Oppgaveoverføringene som lovendringene i denne proposisjonen gjelder, vil ikke innebære virksomhetsoverdragelse etter arbeidsmiljøloven kap. 16 (aml). Et unntak kan være overføring av ansvaret for kollektivtransporten, jf. omtale i kapittel 5.5. En virksomhetsoverdragelse foreligger «ved overdragelse av en virksomhet eller del av virksomhet til en annen arbeidsgiver. Med overdragelse menes overføring av en selvstendig enhet som beholder sin identitet etter overføringen.», jf. aml § 16-1. Oppgaveoverføringene vil i stedet innebære omdisponering av ressurser og overføring av myndighet.

9 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

9.1 Merknader til endringer i lov om ekteskapsloven og lov om notarius publicus (Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet)

Merknader til ekteskapslovens bestemmelser

Til § 12

Første ledd bokstav b endres ved at henvisningen til notarius publicus tas ut. Det innebærer at personer med myndighet som notarius publicus ikke lenger kan forestå vigsler. Dommere i tingretten og Oslo byfogdembete, Sysselmannen på Svalbard, norske utenriktjenestemenn og Politimesteren i Øst-Finnmark, har kunnet forestå vigsler som notarius publicus. Endringen innebærer at vigsler ikke lenger vil kunne gjennomføres med notarius publicus som vigslere.

I bestemmelsen tas det inn at ordførere, varaordførere og kommunalt ansatte eller folkevalgte som kommunestyret har gitt myndighet, er vigslere. Ordførere og varaordførere får en direkte myndighet etter loven. I tillegg kan kommunestyret gi vigselsmyndighet til personer som er ansatt eller folkevalgt i kommunen. Det følger av bestemmelsens formulering at dette må kommunestyret beslutte selv. Beslutningen om hvem som skal ha vigselsmyndighet kan ikke overlates til andre. Med ansatt menes både fast ansatt og midlertidig ansatt. Kommunestyret må selv vurdere om og i hvilken grad adgangen til å gi vigselsmyndighet skal benyttes. Kommunestyret må også selv vurdere hvilke personer i kommunen som er egnet til å forestå vigsler. Kommunen må til enhver tid ha god og tilgjengelig oversikt over hvem som har vigselsmyndighet i kommunen. Her vises for øvrig til kommunelovens bestemmelser om delegering og delegeringsreglement.

I første ledd bokstav c presiseres det at det er *utsendt* utenriktjenestemann som har vigselsmyndighet. Norsk utenriktjenestemanns myndighet til å foreta vigsler framgår av ekteskapsloven jf. utenriktjenesteloven § 14. Presiseringen i bokstav c gjøres for å være i samsvar med ordlyden i utenriktjenesteloven § 14, og innebærer

ingen realitetsendring. Norsk utenriktjenestemann vil ikke lenger også ha vigselsmyndighet i kraft av å være notarius publicus. Ordlyden i lovhenvissningen endres fra lov om utenriktjenesten til *utenriktjenesteloven*.

I første ledd bokstav d tas det inn at Sysselmannen på Svalbard er vigsler. Sysselmannen på Svalbard får dermed vigselsmyndighet direkte etter ekteskapsloven, og ikke gjennom å være notarius publicus.

Sysselmannen kan delegerer vigselsmyndigheten til andre tjenestemenn ved sysselmannskontoret. Delegeringen skal i så fall være skriftlig og angi hvem som får slik myndighet.

Særskilt vigsler kan oppnevnes av departementet, etter nåværende § 12 bokstav d. Som følge av øvrige endringer i bestemmelsen, blir nåværende bokstav d ny bokstav e. Dette innebærer ingen realitetsendringer.

I andre ledd gjøres det endring av språklig art. Dette innebærer ingen realitetsendring.

Til ny § 12 a

Første ledd slår fast at kommunen skal ha et tilbud om vigsel til kommunens innbyggere og til personer som ikke er bosatt i Norge, men som fyller vilkårene for å inngå ekteskap i Norge etter kapittel 1. I dette ligger det en rettslig plikt for kommunen til å ha et vigselstilbud.

Plikten gjelder for de persongruppene som er nevnt her, men kommunen kan velge å ha et tilbud også for andre. Med kommunens innbyggere menes personer som er folkeregisterført som bosatt i kommunen, jf. folkeregisterlov med forskrifter. Det er tilstrekkelig at en av brudefolkene er bosatt i kommunen, for at plikten gjelder.

I tillegg gjelder kommunens plikt overfor personer som ikke er fast bosatt i Norge, men som fyller vilkårene for å inngå ekteskap i Norge etter kapittel 1. Dette vil være personer som har lovlig opphold i Norge og som ellers oppfyller ekteskapsvilkårene som følger av kapittel 1, jf. forskrift om når en utenlandsk statsborger skal anses å være fast bosatt i Norge i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkår (forskrift av 11. mai 1992 nr 979).

Også norske statsborgere som er bosatt i utlandet, vil ha rett til vigsel etter denne bestemmelsen.

Vigslereis myndighet gjelder uten stedbegrensning. Dette innebærer at vedkommende også kan forestå vigslere utenfor egen kommunes geografiske grenser og for andre kommuners innbyggere.

Andre ledd slår fast at departementet kan fastsette forskrift om det kommunale vigselstilbudet. Forskriften kan gi regler om at vigselstilbudet skal være tilgjengelig og om betaling for vigslere. Reglene kan gi rammer for disse forholdene ved det kommunale vigselstilbudet, men skal ikke detaljregulere hvilket tilbud kommunene kan ha.

Forskriften kan fastsette at kommunene skal ha et tilgjengelig vigselstilbud. Tilgjengelighet innebærer både at tilbudet skal være hyppig nok og at forholdene skal tilrettelegges ved særskilte behov, som for eksempel ved nedsatt funksjonsevne. Den nærmere utformingen av tilbudet er opp til kommunen selv.

Videre kan forskriften gi bestemmelser om betaling. Et viktig prinsipp for kommunale vigslere er at kommunens alminnelige vigselstilbud skal være gratis for kommunens egne innbyggere. For de tilfeller der kommunen også tilbyr vigslere der begge brudefolkene er bosatt i en annen kommune, kan forskriften fastsette at kommunen etter avtale med brudefolkene kan ta betalt for nødvendige kostnader til vigselen. Slike kostnader kan eksempelvis være knyttet til utgifter for vigslere, transport og oppvarming av lokale. Også der kommunen etter ønske fra brudefolkene foretar vigslere utenom kommunens alminnelige tilbud om tidspunkt eller sted, kan kommunen ta betalt for nødvendige påregnelige merkostnader.

Merknad til lov om notarius publicus

§ 2

Første ledd endres ved at omtalen av vigslere som en av oppgavene som er lagt til notarius publicus tas ut. Det innebærer at notarius publicus ikke lenger kan utføre vigslere.

9.2 Merknader til endringene i bustøttelova (Kommunal- og moderniseringsdepartementet)

Til kapittel II

Kapittel II inneholder to nye bestemmelser, §§ 14 og 15 som fastslår at det skal være en kommunal oppgave å gi økonomisk hjelp til boligetablering og boligtilpasning. De to bestemmelsene gir ikke

rettigheter til enkeltindivider, men kommunen har en plikt til å vurdere søknader om finansiering. Kommunene er gitt en skjønnsfrihet i denne vurderingen. Det betyr at kommunene i utgangspunktet selv skal vurdere og avgjøre om en søknad bør innvilges uten å risikere å bli overprøvd av klageinstansen eller en domstol, som kanskje vurderer søkerens behov annerledes. Klager skal behandles etter reglene i forvaltningsloven § 28 annet ledd. Klage på kommunens vedtak skal behandles av kommunens klagenemnd.

Til § 14

Første ledd fastslår at kommunen etter søknad kan gi tilskudd til etablering i egen bolig for vanskeligstilte på boligmarkedet. Kommunen får ved dette en plikt til å vurdere slike søknader. Vanskeligstilte på boligmarkedet er personer og familier som ikke har mulighet til å skaffe seg eller opprettholde et tilfredsstillende boforhold på egen hånd.

Andre ledd regulerer hvem som kan få tilskudd. *Første punktum* sier at tilskuddet kan gis til «personar med låg inntekt som ikkje klarer å etablere seg i eigen bustad». Det kan for eksempel være personer som på grunn av lav inntekt ikke klarer å spare opp egenkapital og/eller betjene avdrag på lån. Eksempler på aktuelle tilskuddsmottakere er bostedsløse, flykninger og personer med rusproblemer eller psykiske problemer. Kommunen er imidlertid ikke bundet til kun å vurdere tilskudd til disse gruppene, også andre lavinntektsgrupper er målgruppe for tilskuddet. I *annet punktum* presiseres det at tilskuddet kan brukes til «reetablering for vanskelegstilte som har behov for ein betre tilpassa bustad». *Tredje punktum* fastslår at personer med langvarige økonomiske problemer skal prioriteres. I prioritetsvurderingen kan det for eksempel legges vekt på om potensialet for lengre nedbetalingstid på et eventuelt startlån er utnyttet.

Tredje ledd regulerer hva tilskuddet skal kunne brukes til. Tilskudd kan gis til å «kjøpe, føre opp eller refinansiere eigen bustad». Dette vil for eksempel kunne være refinansiering som er nødvendig for å beholde egen bolig. Det kan også gis tilskudd til å utbedre en nyinnkjøpt bruktbolig. Tilskuddet kan gis sammen med startlån. Startlånet, som er forskriftsregulert, skal bidra til at husstander med langvarige boligfinansieringsproblemer kan skaffe seg en egnet bolig og beholde den. Startlån skal tildeles etter en behovsprøving. I vurderingen legger kommunen vekt på om søkeren forventes å ha langvarige problemer med å finansiere eid bolig.

Til § 15

Første ledd fastslår at kommunen etter søknad kan gi tilskudd til tilpasning av bolig for personer med behov for tilpasset bolig. Kommunen får ved dette en plikt til å vurdere slike søknader.

Andre ledd regulerer hvem som kan få tilskudd. *Første punktum* sier at tilskuddet kan gis til «husstandar der enkeltpersonar har behov for tilpassa bustad». Det framgår av annet punktum at tilskuddet også kan gis til eldre som trenger å tilpasse boligen sin, slik at de kan fortsette å bo hjemme ved et framtidig behov for tilpasset bolig. *Tredje punktum* fastslår at tilskuddet kan være økonomisk behovsprøvd. Det ligger i dette at det ikke behøver å være det.

Tredje ledd regulerer hva tilskuddet skal kunne brukes til. Tilskudd kan gis både til enkle tiltak og til større ombygginger. Eksempel på et enkelt tiltak kan være å fjerne dørterskler. Større ombygninger kan være å endre romløsning eller bygge om et bad. Tilskuddet kan også gis til å finansiere profesjonell prosjekteringshjelp ved behov for tilpasning. Eksempler på slike utgifter kan være kostnader til arkitekt. Også utgifter til utredning i forkant av prosjektering omfattes. Eksempler på dette er kostnader til undersøkelser av bolig og atkomst til bolig, beskrivelser av boligens tekniske tilstand, arealbehov osv.

Til kapittel III

Nåværende §§ 14 og 15 blir nye §§ 16 og 17.

9.3 Merknader til ny lov om overføring av ansvar for kollektivtransport (Samferdselsdepartementet)

Til § 1

Første ledd angir hva som skal regnes som kollektivtransport etter denne loven. Kollektivtransport skal for det første omfatte rutetransport med motorvogn, fartøy, sporvei, tunnelbane, forstadsbane og lignende sporbundet transportmiddel. Hva som er definert som rutetransport framgår av yrkestransportloven § 2. I tillegg omfattes transportordninger til fritidsreiser for funksjonshemmede brukere, som ikke uten betydelige ulemper kan bruke det ordinære rutetilbudet (TT-ordningen). Første ledd angir også at det fylkeskommunale ansvaret for ferger ikke vil være omfattet av loven.

Andre ledd slår fast hva som menes med ansvaret for kollektivtransport. Kollektivtransportansva-

ret omfatter drift og kjøp av kollektivtransporttjenester. Med drift av kollektivtransporttjenester menes det å drive kollektivtransporten i egenregi. Med kjøp av kollektivtransporttjenester menes ytelse av godtgjørelse og tildeling av enerett som kompensasjon til transportører som pålegges en plikt til å utføre tjenestene. I forbindelse med kjøpet kan det som kompensasjon for transporttjenesten enten benyttes både godtgjørelse og enerett, eller kun en av delene. Ansvar for kollektivtransport omfatter også myndighet til å gi ruteløyve etter yrkestransportloven §§ 6 og 7. Definisjonen av ansvaret for kollektivtransport er kun ment å omfatte det ansvaret fylkeskommunene har etter gjeldende rett på overtakelsestidspunktet.

Til § 2

Første ledd slår fast at det er Kongen i statsråd som kan beslutte overføring av kollektivansvar fra fylkeskommunen til kommunen. Bestemmelsen innebærer at det kun er det kollektivtransportansvaret som fylkeskommunene har på overføringstidspunktet som kan overføres til kommunene. Sammenhengen med § 1 første ledd, som definerer hvilke transportformer som skal omfattes av kollektivtransportbegrepet, må følgelig leses med dette forbehold.

Det er tre kumulative vilkår som må være oppfylt for at kommunen skal kunne overta ansvaret for kollektivtransporten.

Etter *bokstav a)* må kommunen omfatte et område som utgjør en felles bolig-, arbeids- og serviceregion. Dette innebærer at kommuner som skal overta ansvaret for kollektivtransporten bør omfatte et geografisk område som i størst mulig grad er funksjonelt for oppgaveløsningen. Hva som utgjør et slikt geografisk funksjonelt område vil bero på en konkret vurdering.

Etter *bokstav b)* må kommunen ha et tilstrekkelig markedsgrunnlag for å kunne gi befolkningen et ønsket kollektivtilbud innenfor en samfunnsøkonomisk akseptabel kostnad. Det legges til grunn at 100 000 innbyggere er en normgivende størrelsesorden for å kunne overta ansvaret for kollektivtransporten. Det vil være et premiss at kommunen har en konsentrert bolig- og arbeidsplasslokalisering.

Etter *bokstav c)* må kommunen ha et samarbeid med fylkeskommunen for å sikre et helhetlig rutetilbud i hele fylket. Samarbeidet skal omfatte en plan for hvordan det totale kollektivtilbudet skal koordineres, herunder skal det sikres et helhetlig rutetilbud for innbyggerne i regionen og et hensiktsmessig takst- og billettssystem. Det er ikke et

krav at endelig avtale om samarbeid skal være oppfylt på tidspunktet for søknad om overføring av kollektivtransportansvaret, men endelig avtale må foreligge før Kongen i statsråd treffer vedtak om overføring. Dette følger av § 3 andre ledd.

Andre ledd slår fast at kommunens ansvar for kollektivtransport skal gjelde innenfor kommunens grenser. Fylkeskommunen vil dermed fortsatt ha ansvar for rutetransport i den øvrige delen av fylket, og for ruter som krysser grensen mellom kommunen og øvrige kommuner i fylket. Videre slås det fast at det vil være opp til kommunen selv å bestemme omfanget av kollektivtransporttilbudet. Dersom en kommune får overført ansvaret for kollektivtransporten, skal altså kommunen ha ansvar for det kollektivtransporttilbudet som kommunen selv ønsker å opprette eller opprettholde innenfor sitt område.

Til § 3

Etter *første ledd* vil overføring av ansvar for kollektivtransporten avgjøres etter søknad. Det er kommunestyret selv som vedtar om kommunen skal søke om å få overført dette ansvaret. Dette betyr at kompetansen til å beslutte om det skal søkes, ikke kan delegeres til andre. På søknadstidspunktet må vilkårene i § 2 første ledd bokstav a) og b) være oppfylt.

Andre ledd slår fast at samarbeidsavtalen, jf. § 2 første ledd bokstav c), mellom kommunen og fylkeskommunen må vedtas av henholdsvis kommunestyret og fylkestinget selv. Dette betyr at denne vedtakskompetansen ikke kan delegeres. Vilåret om samarbeid må være oppfylt før Kongen vedtar overføring av kollektivtransportansvaret.

Til § 4

Etter *første ledd* skal kommunen overta fylkeskommunens rettigheter og plikter knyttet til inngåtte kontrakter om kjøp av transporttjenester. Overføringen skjer fra det tidspunkt beslutning om overføring trer i kraft. Overføring av rettigheter og plikter gjelder kun kontraktsposisjoner knyttet til levering av transporttjenester og innebærer ikke overføring av materiell og lignende.

Andre ledd slår fast at fordringshavere og andre rettighetshavere ikke kan motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Tredje ledd oppstiller en særskilt tvisteløsningsmekanisme for å avgjøre eventuelle

uenigheter mellom kommune og fylkeskommune knyttet til hvilke kontraktsposisjoner som er overført. Ved slik uenighet kan hvert av organene bringe spørsmålet inn for Kongen til avgjørelse. Søksmål kan ikke benyttes før Kongen har truffet sin avgjørelse. Dette gjelder likevel ikke for søksmål mot eller fra private fordringshavere og rettighetshavere. Det framgår videre av bestemmelsen at Kongens avgjørelse ikke skal ha virkning for private parter. En privat part står dermed fritt til å bringe saken inn for domstolene uavhengig av Kongens avgjørelse.

Til § 5

Loven skal tre i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Til § 6

Som en følge av den nye loven er det nødvendig med enkelte endringer i andre lover slik at disse er tilpasset den nye loven.

Til endringene i lov om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m.

Til § 7

Endringene i annet ledd åpner for at kommunen, dersom den gir tilskudd til lokal jernbane innen kommunen, selv kan fastsette transportvilkårene. Avskjæring av klageadgang vil gjelde tilsvarende for kommunen slik som for fylkeskommunen i dagens bestemmelser.

Til endringene i lov om yrkestransport med motorvogn og fartøy

Til § 13

Etter ny andre setning i *andre ledd* gis kommunen myndighet til å gi løyve innenfor kommunegrensen når ansvar for kollektivtransport er overført. Løyve for ruter som krysser grensen mellom kommunen og øvrige kommuner i fylket skal fortsatt gis av fylkeskommunen.

Til § 22

Etter nytt *sjettede ledd* presiseres det at § 22 vil gjelde tilsvarende for kommunen der den har fått overført ansvar for kollektivtransport etter lov om overføring av ansvar for kollektivtransport.

Til § 23

Nytt *andre ledd* åpner for at også kommunen, der den har fått overført ansvar for kollektivtransport, kan vedta at godtgjørelse til rutetransport skal gå til et administrasjonsselskap. Dette vil gjelde både der kommunen inngår et samarbeid med fylkeskommunen om et felles administrasjonsselskap og der kommunen oppretter et eget administrasjonsselskap.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i ekteskapsloven og bustøtteleva m.m. (oppgaveoverføring til kommunene) og lov om overføring av ansvar for kollektivtransport.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i ekteskapsloven og bustøtteleva m.m. (oppgaveoverføring til kommunene) og lov om overføring av ansvar for kollektivtransport i samsvar med vedlagte forslag.

Forslag

til lov om endringer i ekteskapsloven og bustøttelova m.m. (oppgaveoverføring til kommunene)

I

I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endringer:

§ 12 skal lyde:

§ 12 *Vigslere*

Vigslere er:

- a) prest i Den norske kirke, og prest eller forstander i et registrert trossamfunn, eller sere-monileder eller tilsvarende i livssynssamfunn som mottar tilskudd etter lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn når Kongen har godkjent formen for inngåelse av ekteskap.
- b) *ordførere, varaordførere og kommunalt ansatte eller folkevalgte som kommunestyret selv gir slik myndighet.*
- c) *utsendt utenriksstjenestemann, jf. utenriksstjenesteloven § 14.*
- d) *Sysselmannen på Svalbard. Sysselmannen kan delegerer vigselsmyndighet til tjenestemenn ved sysselmannskontoret.*
- e) særskilt vigsler oppnevnt av departementet i tilfeller der det er behov for det på grunn av lange avstander eller av andre grunner. Oppnevningen gjelder for fire år.

Departementet *kan gi forskrift om* tildeling og tilbaketrekking av vigselsrett for sere-monileder eller tilsvarende i livssynssamfunn.

Ny § 12 a skal lyde:

§ 12 a *Vigslere i kommunen*

Kommunen skal ha et tilbud om vigsler for kommunens innbyggere og personer som ikke er bosatt i Norge, men som fyller vilkårene for å inngå ekteskap i Norge etter kapittel 1.

Departementet kan gi forskrift om kommunalt vigslestilbud med regler om at vigslestilbudet skal være tilgjengelig og om betaling for vigsler.

II

I lov 26. april 2002 nr. 12 om notarius publicus skal § 2 første ledd lyde:

Notarialforretningar er utføring av dei oppgåvene som er lagt til notarius publicus i lov eller forskrift, mellom anna å *gje* notarialstadfestingar, som stadfesting av underskrift og rett kopi.

III

I lov 24. august 2012 nr. 64 om bustøtte gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om bustøtte og kommunale bustadtilskot (bustøttelova)

Overskrift for nytt kapittel I skal lyde:

Kapittel I. Bustøtte

Nåværende § 1 til og med § 13 skal inngå i kapittel I.

Overskrift for nytt kapittel II skal lyde:

Kapittel II. Kommunale tilskot til etablering i eigen bustad og til tilpassing av bustad

Ny § 14 skal lyde:

§ 14 *Tilskot til etablering i eigen bustad for vanskelegstilte på bustadmarknaden*

Kommunen kan etter søknad gje tilskot til å finansiere bustad for vanskelegstilte på bustadmarknaden.

Det kan gjevast tilskot til personar med låg inntekt som ikkje klarer å etablere seg i eigen bustad. Tilskotet kan også bli brukt til reetablering for vanskelegstilte som har behov for ein betre tilpassa bustad. Personar med langvarige økonomiske problem skal prioriterast.

Det kan gjevast tilskot til å kjøpe, føre opp eller refinansiere eigen bustad. Kommunen kan også gje tilskot til å utbetre ein nyinnkjøpt bruktbustad.

Ny § 15 skal lyde:

§ 15 Tilskot til tilpassing av bustad for personar med behov for tilpassa bustad

Kommunen kan etter søknad gje tilskot som kan bidra til at personar med behov for tilpassa bustad no eller i framtida, kan finansiere nødvendig tilpassing.

Det kan gjevast tilskot til husstandar der enkeltpersonar har behov for tilpassa bustad. Tilskotet kan også bli gjeve til eldre som treng å tilpasse bustaden sin for å kunne halde fram med å bu heime ved eit framtidig behov for tilpassa bustad. Tilskotet kan vere økonomisk behovsprøvd.

Tilskot til tilpassing kan bli gjeve både til enkle tiltak, til større ombyggingar, og til å finansiere profesjonell prosjekterings- og utgreiingshjelp ved behov for tilpassing.

Overskrift for nytt kapittel III skal lyde:

Kapittel III – Ikraftsetjing

Nåværende §§ 14 og 15 blir nye §§ 16 og 17 og skal inngå i kapittel III.

IV

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De ulike delene av loven kan settes i kraft til ulik tid.

Forslag

til lov om overføring av ansvar for kollektivtransport

§ 1 Definisjoner

Kollektivtransport etter denne loven omfatter rutetransport, jf. yrkestransportloven § 2, med motorvogn, fartøy, sporvei, tunnelbane, forstadsbane og lignende sporbundet transportmiddel. I tillegg omfatter kollektivtransport tilrettelagt transport for funksjonshemmede. Kollektivtransport omfatter ikke transport med ferger i fylkesvegsamband.

Ansvar for kollektivtransport omfatter drift og kjøp av kollektivtransporttjenester og myndighet til å gi løyve etter yrkestransportloven §§ 6 og 7.

§ 2 Overføring av ansvar for kollektivtransport og vilkår for overføringen

Kongen i statsråd kan vedta overføring av ansvar for kollektivtransport fra fylkeskommunen til kommunen dersom kommunen kan dokumentere at den:

- a) omfatter et område som utgjør en felles bolig-, arbeids- og serviceregion
- b) har et tilstrekkelig markedsgrunnlag til å kunne gi befolkningen et ønsket kollektivtilbud innenfor en samfunnsøkonomisk akseptabel kostnad og
- c) har et samarbeid med fylkeskommunen om å sikre et helhetlig rutetilbud.

Ved overføring av ansvar for kollektivtransport etter første ledd overtar kommunen ansvaret for kollektivtransporttilbudet innenfor kommunens grenser. Kommunen bestemmer selv omfanget av kollektivtransporttilbudet.

§ 3 Framgangsmåte for overføring av ansvar

Kommunestyret vedtar selv om kommunen skal søke om å få overført ansvar for kollektivtransport innen sitt område. Kommunen må på tidspunktet for innsending av søknad dokumentere at vilkårene i § 2 første ledd bokstav a og b er oppfylt.

Før endelig søknad kan behandles av Kongen i statsråd, må kommunen også dokumentere at vilkåret om samarbeid med fylkeskommunen i § 2 første ledd bokstav c er oppfylt. Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv at det skal inngås samarbeidsavtale mellom kommunen og fylkeskommunen.

§ 4 Overføring av rettigheter og plikter knyttet til inngåtte kontrakter

Fra det tidspunktet et vedtak om overføring av ansvar for kollektivtransport trer i kraft, overtar kommunen fylkeskommunens rettigheter og plikter knyttet til inngåtte kontrakter om kjøp av transporttjenester, med frigjørende virkning for fylkeskommunen.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at den utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Ved uenighet mellom fylkeskommunen og kommunen om hvilke rettigheter eller plikter som er overtatt etter første ledd, kan hvert av organene bringe spørsmålet inn for Kongen til avgjørelse. Søksmål om spørsmål som nevnt i første punktum, kan bringes inn for de alminnelige domstolene først når muligheten til å få saken avgjort av Kongen er benyttet. Kongens avgjørelse etter første punktum har ingen virkning overfor private fordringshavere og rettighetshavere. Andre punktum gjelder ikke for søksmål mot eller fra private fordringshavere og rettighetshavere.

§ 5 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

§ 6 Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, blir disse endringene gjort i andre lover:

1. I lov 11. juni 1993 nr. 100 om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m. skal § 7 andre ledd lyde:

Når fylkeskommunen *eller kommunen* gir tilskudd til lokal jernbane innen et fylke *eller en kommune*, fastsetter fylkeskommunen *eller kommunen* transportvilkår. Fylkeskommunens *eller kommunens* vedtak i saker om godkjenning av ruteplan, takster og tilskudd kan ikke påklages til departementet.

2. I lov 21. juni 2002 nr. 45 om yrkestransport med motorvogn og fartøy gjøres følgende endringer:

§ 13 andre ledd skal lyde:

(2) Med den avgrensinga som følgjer av første ledd, gjev fylkeskommunen løyve til rutetransport etter §§ 6 og 7. *Kommunen gjev likevel løyve innanfor kommunegrensa når ansvar for kollektivtransport er overført til kommunen i samsvar med lov om overføring av ansvar for kollektivtransport.*

§ 22 nytt sjetste ledd skal lyde:

(6) *Dersom kommunen har fått overført ansvar for kollektivtransport etter lov om overføring av*

ansvar for kollektivtransport, gjeld første til femte ledd tilsvarande for kommunen.

§ 23 nytt andre ledd skal lyde:

(2) *Første ledd gjeld òg for kommunen der kommunen har fått overført ansvar for kollektivtransport etter lov om overføring av ansvar for kollektivtransport.*

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Xpress AS – 04/2017

